

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKA NALOGA
UPORABA PRAVLJIC V VRTCU

Maja Tonin

Ljubljana 2010

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in priimek: Maja Tonin

Naslov naloge: Uporaba pravljic v vrtcu

Kraj: Ljubljana

Leto: 2010

Število strani: 157 Število tabel: 83 Število prilog: 19

Mentor: doc. dr. Lea Šugman Bohinc

Deskriptorji: predšolski otroci, socialno delo v vrtcu, delovni odnos, kreativni mediji, pravljica.

Povzetek: V teoretskem uvodu naloga prikazuje pravljico kot dober kreativni medij, ki ga socialne delavke in delavci lahko uporabljajo v vrtcu pri delu s predšolskimi otroki, ko otroci naletijo na določen problem ali težavo. Pravljica na otroka deluje motivirajoče in energizirajoče, zato je pravljica socialni delavki ali delavcu lahko v pomoč, da predšolskega otroka lažje pelje skozi celoten socialno-delovni odnos. Naloga predhodno prikazuje tudi kratek pregled otrokovega razvoja in socialnega dela v vrtcu. Empiričen del diplomske naloge prikaže izvedbo inovacije. Inovacija prikazuje, ali lahko z uporabo pravljice v delovnem odnosu ustvarimo okoliščine, ki bodo pripeljale k izboljšanju komunikacije predšolskih otrok v vrtcu.

Title: The use of fairy tales in a nursery school

Descriptors: preschool children, social work in a nursery school, labour relation, creative medium, fairy tale.

Abstract: In the theoretical introduction of the diploma work I have presented a fairy tale as an excellent medium, which can be used by social workers and other employees in their work with preschool children in a nursery when they come across a problem. A fairy tale has a stimulating and vigorous effect on the children, which enables a social worker or a preschool worker to go more smoothly through the whole social labour relation. In my diploma work, there is also a short overview of the child's development and the role of social work in a nursery school. The empirical part of the diploma work shows the realization of the innovation. The innovation describes the way the use of a fairy tale in a labour relation improves communication of preschool children in a nursery school.

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKA NALOGA
UPORABA PRAVLJIC V VRTCU

Mentorica: doc. dr. Lea Šugman Bohinc

Maja Tonin

Ljubljana 2010

*Pravljice, ki so mi jih pripovedovali v otroštvu,
imajo globlji pomen, kakor resnice,
katerih me je naučilo življenje.*

Schiller

PREDGOVOR

V času študija na Fakulteti za socialno delo sem se v sklopu smeri Kibernetika psihosocialne pomoči seznanila s tematiko pripovedovanja zgodb v socialnem svetovanju in psihoterapiji. Ta tematika me je zelo pritegnila. Ko sem naposled malce prebirala in brskala po literaturi, sem se odločila, da v svoji diplomski nalogi podrobneje obdelam tematiko uporabe pravljič v socialnem delu, natančneje pri socialnem delu v vrtcu. Uporabo pravljič zato, ker sem preko prebrane literature prišla do ugotovitve, kako pomemben kreativen medij so pravljičice pri delu z najmlajšimi uporabniki, ko le-te naletijo na težavo ali problem. Da to temo preučim pri najmlajših, pa sem se odločila iz sledečega razloga. V današnjem času v socialnem delu najmlajše uporabnike, se pravi predšolske otroke, socialni delavci in delavke¹ vse prevečkrat potisnejo ob rob in jim ne dajo možnosti, da pridejo do svojega glasu ter jih ne pustijo, da bi bili »slišani«.

V teoretičnem delu sem naredila kratek pregled otrokovega razvoja in socialnega dela v vrtcu. Osredotočila sem se na uporabo kreativnih medijev v vrtcu. Pregledala sem, za kaj vse so dobri kreativni mediji in nenezadnje kreativne medije izpostavila tudi kot zelo dobro sredstvo pri odpravljanju raznih težav in stisk predšolskih otrok. Kot otroku najbolj prijazen kreativni medij pri odpravljanju težav in stisk sem izpostavila pravljičico. Tako sem najprej naredila kratek pregled opredelitve, nastanka in izvora pravljič. V teoretskem delu svoje diplomske naloge sem podrobneje pogledala, zakaj so pravljičice dobre za otroke, kako je z uporabo pravljič v socialnem delu. Svoj teoretičen del sem nadaljevala s tem, zakaj so pravljičice uporabne v vrtcu ter ga zaključila s poglavjem o tem, kako lahko socialne delavke v vrtcu v delovnem odnosu uporabljajo pravljičice. V empiričnem delu svoje diplomske naloge sem naredila inovacijo o tem, ali z uporabo pravljičice v delovnem odnosu lahko ustvarimo okoliščine, da bi se komunikacija predšolskih otrok v vrtcu izboljšala. Komunikacijo predšolskih otrok sem izbrala zaradi tega, ker sem sama kot študentka v skupini opazila, da se s to težavo srečujejo vsi otroci in se mi je zdelo zanimivo narediti inovacijo s pravljičico, da vidim, če bo pravljičica pripomogla k izboljšanju komunikacije. Če bo pravljičica pripomogla ustvariti okoliščine, ki bodo pripomogle k izboljšanju komunikacije, se bo potrdilo moje predvidevanje o tem, da bi socialne delavke v vrtcih otroke skozi delovni odnos lažje vodile z uporabo kreativnega medija pravljičice. V svojem empiričnem delu sem opravila intervjuje

¹ V nadaljevanju bo za oba spola tako socialne delavce kot socialne delavke uporabljen izraz socialna delavka, mišljen pa bo tako v smislu moškega kot ženskega spola.

pred, med in po inovaciji z vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice, starši so rešili vprašalnike pred in po inovaciji, opravila sem tri sklope opazovanj z udeležbo, na vsakem srečanju pa sta vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice izpolnili še opazovalni list.

Rezultatov ne moremo posplošiti na vse predšolske otroke v Sloveniji, ki so vključeni v vrtec, saj je bila inovacija izvedena le na eni, že v naprej določeni skupini otrok.

Da sem svojo idejo lahko izpeljala in napisala to diplomsko nalogo, se moram zahvaliti vsem, ki so mi to omogočili. Najprej iskrena hvala vsem mojim domačim za vso njihovo podporo, vzpodbude in tople besede, ki so mi pomagale na poti mojega študija. Zahvalila bi se rada vodstvu VVZ Antona Medveda Kamnik, da mi je omogočilo izpeljati empirični del diplomske naloge. Zahvala gre tudi podravnateljici ga. Mileni Lampret za ves njen trud in prijazne besede, s katerimi me je spodbujala tekom projekta. Zahvalila bi se še vzgojiteljici Nataši Cimbas in pomočnici vzgojiteljice Nini Horvat za njuno dobro voljo, potrpežljivost ter upoštevanje vseh mojih želja. Iskrena hvala pa tudi vsem mojim malim »sončkom«, ki so mi s svojo iskrenostjo in preprostostjo pomagali, da sem lahko izpeljala svoj empirični del. Na koncu bi se rada zahvalila še moji mentorici doc. dr. Lei Šugman Bohinc za vse nasvete, strokovno usmerjanje ter za vse komentarje in pripombe, ki so mi pomagali izboljšati diplomsko delo.

KAZALO DIPLOMSKE NALOGE UPORABA PRAVLJIC V VRTCU

PREDGOVOR

KAZALO

1. TEORETSKI UVOD.....	14
1.1. POJMOVANJE OTROKA IN OTROŠTVA.....	14
1.2. OTROKOVA KONSTRUKCIJA SOCIALNEGA SVETA.....	15
1.3. RAZVOJ OTROKA V PREDŠOLSKEM OBDOBJU.....	15
1.4. SOCIALNO DELO V VRTCIH.....	17
1.5. UPORABA KREATIVNIH MEDIJEV V VRTCU.....	23
1.6. PRAVLJICA.....	25
1.6.1. OPREDELITEV.....	26
1.6.2. NASTANEK IN IZVOR PRAVLJIC.....	27
1.6.3. POMEN PRAVLJIC V RAZLIČNIH OTROKOVIH STAROSTNIH OBDOBJIH.....	29
1.6.4. OTROKOVO DOŽIVLJANJE OB PRAVLJICI.....	31
1.6.5. ZAKAJ JE PRAVLJICA DOBRA ZA OTROKE.....	33
1.7. UPORABA PRAVLJIC V SOCIALNEM DELU IN PSIHOTERAPIJI.....	40
1.8. UPORABA PRAVLJIC V VRTCIH.....	42
1.9. UPORABNOST PRAVLJIC V VRTCIH.....	43
1.10. KAKO LAHKO SOCIALNI DELAVCI IN DELAVKE PRI SVOJEM DELU V VRTCU UPORABLJAJO PRAVLJICE.....	44
1.11. NAMESTO ZAKLJUČKA.....	53
2. PROBLEM.....	55
3. METODOLOGIJA.....	58
3.1. VRSTA RAZISKAVE, MODEL RAZISKAVE IN TEME RAZISKAVE.....	58
3.2. MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV.....	58
3.3. POPULACIJA IN VZORČENJE.....	59
3.4. ZBIRANJE PODATKOV.....	59
3.5. OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV.....	60
3.6. FAZE RAZISKAVE.....	61
4. REZULTATI IN RAZPRAVA.....	71

4.1. PREDSTAVITEV REZULTATOV IN RAZPRAVE PO KATEGORIJAH	71
4.1.1. UPORABA IN UPORABNOST PRAVLJIC	71
4.1.2. KOMUNIKACIJA OTROK S SOVRSTNIKI	72
4.1.3. KOMUNIKACIJA OTROK Z ODRASLO OSEBO	75
4.1.4. KOMUNIKACIJA OTROK V MANJŠIH PODSKUPINAH	77
4.1.5. KOMUNIKACIJA IZBRANIH OTROK	78
4.1.6. MEDSEBOJNI ODNOS	83
4.1.7. OCENA INOVACIJE	84
4.2. PREDSTAVITEV REZULTATOV PO RAZISKOVALNIH VPRAŠANJIH	85
5. SKLEPI	87
6. PREDLOGI za socialne delavke, ki se srečujejo z najmlajšimi uporabniki	88
7. UPORABLJENA LITERATURA IN VIRI	90
7.1. LITERATURA	90
7.2. INTERNETNI VIRI	92
8. PRILOGE	94
8.1. IZBRANA PRAVLJICA	94
8.2. VPRAŠALNIK ZA STARŠE PRED IZVEDBO INOVACIJE	95
8.3. VPRAŠALNIK ZA STARŠE PO IZVEDBI INOVACIJE	95
8.4. OPAZOVALNI LIST ZA UPORABO PRI PRAVLJIČNIH URICAH	96
8.5. INTERVJU Z VZGOJITELJICO PRED IZVEDBO INOVACIJE	97
8.6. INTERVJU S POMOČNICO VZGOJITELJICE PRED IZVEDBO INOVACIJE	99
8.7. KODIRANJE IZJAV INTERVJUJA VZGOJITELJICE IN POMOČNICE VZGOJITELJICE PRED INOVACIJO	101
8.8. INTERVJU Z V INTERVJU Z VZGOJITELJICO MED IZVEDBO INOVACIJE	110
8.9. INTERVJU S POMOČNICO VZGOJITELJICE MED IZVEDBO INOVACIJE	110
8.10. KODIRANJE IZJAV INTERVJUJA VZGOJITELJICE IN POMOČNICE VZGOJITELJICE MED INOVACIJO	111
8.11. INTERVJU Z VZGOJITELJICO PO IZVEDBI INOVACIJE	114
8.12. INTERVJU S POMOČNICO VZGOJITELJICE PO IZVEDBI INOVACIJE ...	116

8.13. KODIRANJE IZJAV INTERVJUJA VZGOJITELJICE IN POMOČNICE VZGOJITELJICE PO IZVEDBI INOVACIJE	117
8.14. OPAZOVANJE Z UDELEŽBO PRED INOVACIJO.....	122
8.14.1. KODIRANJE IZJAV OPAZOVANJA Z UDELEŽBO PRED INOVACIJO	123
8.15. OPAZOVANJE Z UDELEŽBO MED INOVACIJO	129
8.15.1. KODIRANJE IZJAV OPAZOVANJA Z UDELEŽBO MED INOVACIJO	130
8.16. OPAZOVANJE Z UDELEŽNO PO INOVACIJI	134
8.16.1. KODIRANJE IZJAV OPAZOVANJA Z UDELEŽBO PO INOVACIJI	134
8.17. ANALIZA VPRAŠALNIKOV PRED INOVACIJO	138
8.18. ANALIZA VPRAŠALNIKOV ZA STARŠE PO INOVACIJI.....	146
8.19. OPAZOVALNI LISTI	148
IZJAVA O AVTORSTVU.....	155
9. POVZETEK.....	156

KAZALO SLIK

Slika št. 3.1. : Zaklad, ki čaka zmagovalca igre »Indijanci«.....	64
Slika št. 3.2.: Med pripovedovanjem pravljice	65
Slika št. 3.3.: Otroci izdelujejo svojega junaka iz pravljice	65
Slika št. 3.4.: Gledališka predstava	67
Slika št. 3.5.: Otroci ob pomoči vzgojiteljice poskušajo nadaljevati pravljico	68
Slika št. 3.6.: Otroci ob pomoči pomočnice vzgojiteljice poskušajo nadaljevati pravljico	68
Slika št. 3.7.: Otroci izbirajo med različnimi možnostmi pravljice	69

KAZALO TABEL

Tabela št. 8.1.: Opazovalni list.....	96
Tabela št. 8.2.: Kodiranje izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice pred inovacijo pri kategoriji komunikacija otrok z odraslo osebo	101
Tabela št. 8.3.: Ureditev izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice pred inovacijo po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komunikacija otrok z odraslo osebo.....	101
Tabela št. 8.4.: Kodiranje izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice pred inovacijo pri kategoriji komunikacija otrok s sovrstniki	102
Tabela št. 8.5.: Ureditev izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice pred inovacijo po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komunikacija otrok s sovrstniki	103
Tabela št. 8.6.: Kodiranje izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice pred inovacijo pri kategoriji komuniciranje otrok v manjših podskupinah	103
Tabela št. 8.7.: Ureditev izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice pred inovacijo po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komuniciranje otrok v manjših podskupinah.....	104
Tabela št. 8.8.: Kodiranje izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice pred inovacijo pri kategoriji komunikacija izbranih otrok.....	104
Tabela št. 8.9.: Ureditev izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice pred. inovacijo po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komunikacija izbranih otrok	105
Tabela št. 8.10.: Kodiranje izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice pred inovacijo pri kategoriji medsebojni odnos	106
Tabela št. 8.11.: Ureditev izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice pred inovacijo po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji medsebojni odnos	107
Tabela št. 8.12.: Kodiranje izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice pred. inovacijo pri kategoriji uporaba in uporabnost pravljič	107

Tabela št. 8.13.: Ureditev izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice pred inovacijo po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji uporaba in uporabnost pravljič	109
Tabela št. 8.14.: Kodiranje izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice med inovacijo pri kategoriji komunikacija otrok z odraslo osebo	111
Tabela št. 8.15.: Ureditev izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice med inovacijo po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komunikacija otrok z odraslo osebo	112
Tabela št. 8.16.: Kodiranje izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice med inovacijo pri kategoriji komunikacija otrok s sovrstniki	112
Tabela št. 8.17.: Ureditev izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice med inovacijo po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komunikacija otrok s sovrstniki	112
Tabela št. 8.18.: Kodiranje izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice med inovacijo pri kategoriji komuniciranje otrok v manjših podskupinah	113
Tabela št. 8.19.: Ureditev izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice med inovacijo po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komuniciranje otrok v manjših podskupinah	113
Tabela št. 8.20.: Kodiranje izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice med inovacijo pri kategoriji komunikacija izbranih otrok	113
Tabela št. 8.21.: Ureditev izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice med inovacijo po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komunikacija izbranih otrok	114
Tabela št. 8.22.: Kodiranje izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice po inovaciji pri kategoriji komunikacija otrok z odraslo osebo	117
Tabela št. 8.23.: Ureditev izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice po inovaciji po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komunikacija otrok z odraslo osebo	117
Tabela št. 8.24.: Kodiranje izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice po inovaciji pri kategoriji komunikacija otrok s sovrstniki	117

Tabela št. 8.25.: Ureditev izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice po inovaciji po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komunikacija otrok s sovrstniki	118
Tabela št. 8.26.: Kodiranje izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice po inovaciji pri kategoriji komuniciranje otrok v manjših podskupinah	118
Tabela št. 8.27.: Ureditev izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice po inovaciji po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komuniciranje otrok v manjših podskupinah.....	119
Tabela št. 8.28.: Kodiranje izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice po inovaciji pri kategoriji komunikacija izbranih otrok.....	119
Tabela št. 8.29.: Ureditev izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice po inovaciji po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komunikacija izbranih otrok	120
Tabela št. 8.30.: Kodiranje izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice po inovaciji pri kategoriji medsebojni odnos	120
Tabela št. 8.31.: Ureditev izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice po inovaciji po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji medsebojni odnos...	120
Tabela št. 8.32.: Kodiranje izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice po inovaciji pri kategoriji ocena inovacije	121
Tabela št. 8.33.: Ureditev izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice po inovaciji po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji ocena inovacije.....	122
Tabela št. 8.34.: Kodiranje izjav opazovanja z udeležbo pred inovacijo pri kategoriji komunikacija otrok z odraslo osebo.....	123
Tabela št. 8.35.: Ureditev izjav opazovanja z udeležbo pred inovacijo po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komunikacija otrok z odraslo osebo.....	124
Tabela št. 8.36.: Kodiranje izjav opazovanja z udeležbo pred inovacijo pri kategoriji komunikacija otrok s sovrstniki	124
Tabela št. 8.37.: Ureditev izjav opazovanja z udeležbo pred inovacijo po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komunikacija otrok s sovrstniki.....	125
Tabela št. 8.38.: Kodiranje izjav opazovanja z udeležbo pred inovacijo pri kategoriji komuniciranje otrok v manjših podskupinah	125

Tabela št. 8.39.: Ureditev izjav opazovanja z udeležbo pred inovacijo po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komuniciranje otrok v manjših podskupinah...	126
Tabela št. 8.40.: Kodiranje izjav opazovanja z udeležbo pred inovacijo pri kategoriji komunikacija izbranih otrok	126
Tabela št. 8.41.: Ureditev izjav opazovanja z udeležbo pred inovacijo po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komunikacija izbranih otrok.....	126
Tabela št. 8.42.: Kodiranje izjav opazovanja z udeležbo pred inovacijo pri kategorijah medsebojni odnos.....	127
Tabela št. 8.43.: Ureditev izjav opazovanja z udeležbo pred inovacijo po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji medsebojni odnos.....	127
Tabela št. 8.44.: Kodiranje izjav opazovanja z udeležbo pred inovacijo pri kategorijah uporaba in uporabnost pravljič.....	128
Tabela št. 8.45.: Ureditev izjav opazovanja z udeležbo pred inovacijo po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji uporaba in uporabnost pravljič.....	128
Tabela št. 8.46.: Kodiranje izjav opazovanja z udeležbo med inovacijo pri kategoriji komunikacija otrok z odraslo osebo.....	130
Tabela št. 8.47.: Ureditev izjav opazovanja z udeležbo pred inovacijo po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komunikacija otrok z odraslo osebo.....	130
Tabela št. 8.48.: Kodiranje izjav opazovanja z udeležbo med inovacijo pri kategoriji komunikacija otrok s sovrstniki	131
Tabela št. 8.49.: Ureditev izjav opazovanja z udeležbo pred inovacijo po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komunikacija otrok s sovrstniki	131
Tabela št. 8.50.: Kodiranje izjav opazovanja z udeležbo med inovacijo pri kategoriji komuniciranje otrok v manjših podskupinah	132
Tabela št. 8.51.: Ureditev izjav opazovanja z udeležbo pred inovacijo po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komuniciranje otrok v manjših podskupinah...	132
Tabela št. 8.52.: Kodiranje izjav opazovanja z udeležbo med inovacijo pri kategoriji komunikacija izbranih otrok	132
Tabela št. 8.53.: Ureditev izjav opazovanja z udeležbo pred inovacijo po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komunikacija izbranih otrok.....	133
Tabela št. 8.54.: Kodiranje izjav opazovanja z udeležbo med inovacijo pri kategoriji medsebojni odnos.....	133

Tabela št.8.55.: Ureditev izjav opazovanja z udeležbo pred inovacijo po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji medsebojni odnos	133
Tabela št. 8.56.: Kodiranje izjav opazovanja z udeležbo po inovaciji pri kategoriji komunikacija otrok z odraslo osebo.....	134
Tabela št. 8.57.: Ureditev izjav opazovanja z udeležbo po inovaciji po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komunikacija otrok z odraslo osebo.....	135
Tabela št. 8.58.: Kodiranje izjav opazovanja z udeležbo po inovaciji pri kategoriji komunikacija otrok s sovrstniki	135
Tabela št. 8.59.: Ureditev izjav opazovanja z udeležbo po inovaciji po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komunikacija otrok s sovrstniki	136
Tabela št. 8.60.: Kodiranje izjav opazovanja z udeležbo po inovaciji pri kategoriji komuniciranje otrok v manjših podskupinah	136
Tabela št. 8.61.: Ureditev izjav opazovanja z udeležbo po inovaciji po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komuniciranje otrok v manjših podskupinah ...	137
Tabela št. 8.62.: Kodiranje izjav opazovanja z udeležbo po inovaciji pri kategoriji komunikacija izbranih otrok	137
Tabela št. 8.63.: Ureditev izjav opazovanja z udeležbo po inovaciji po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komunikacija izbranih otrok.....	137
Tabela št. 8.64.: Kodiranje izjav opazovanja z udeležbo po inovaciji pri kategorijimedsebojni odnos	138
Tabela št. 8.65.: Ureditev izjav opazovanja z udeležbo po inovaciji po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komunikacija izbranih otrok.....	138
Tabela št. 8.66.: Odgovori staršev pred inovacijo o komunikaciji izbranih otrok	138
Tabela št. 8.67.: Odgovori in analiza vprašalnikov za starše pred inovacijo o komunikaciji otrok s sovrstniki	139
Tabela št. 8.68.: Odgovori staršev pred inovacijo v vprašalnikih o pogostosti nezaželene komunikacije otrok s sovrstniki	140
Tabela št. 8.69.: Odgovori in analiza vprašalnikov za starše pred inovacijo o komunikaciji otrok z odraslo osebo	141
Tabela št. 8.70.: Odgovori staršev pred inovacijo v vprašalnikih o pogostosti nezaželene komunikacije otrok z odraslo osebo.....	142

Tabela št. 8.71.: Odgovori staršev pred inovacijo v vprašalnikih o tem, če otroku berejo pravljice.....	142
Tabela št. 8.72.: Odgovori staršev pred inovacijo v vprašalnikih o pogostosti branja pravljic.....	143
Tabela št. 8.73.: Odgovori in analiza vprašalnikov za starše pred inovacijo o tem, zakaj otroku berejo pravljice.....	144
Tabela št. 8.74.: Odgovori staršev pred inovacijo o tem, kako izbirajo pravljice.....	145
Tabela št. 8.75.: Odgovori in analiza vprašalnikov za starše pred inovacijo o tem, če so že slišali, da so pravljice dobro sredstvo za premagovanje težav pri otrocih....	146
Tabela št. 8.76.: Odgovori in analiza vprašalnikov za starše po inovaciji o tem, ali opazijo, da otrok po projektu komunicira na bolj zaželen način.....	147
Tabela št. 8.77.: Odgovori in analiza vprašalnikov za starše po inovaciji o tem, kako se vidi napredek pri komuniciranju	148
Tabela št. 8.78.: Opazovalni list 1	148
Tabela št. 8.79.: Opazovalni list 2.....	149
Tabela št. 8.80.: Opazovalni list 3.....	150
Tabela št. 8.81.: Opazovalni list 4.....	151
Tabela št. 8.82.: Opazovalni list 5.....	152
Tabela št. 8.83.: Opazovalni list 6.....	153

1. TEORETSKI UVOD

1.1. POJMOVANJE OTROKA IN OTROŠTVA

SSKJ (2000) navaja, da je otrok deček ali deklica v prvih letih življenja oz. človeški potomec v odnosu do staršev. Otroštvo pa je doba v človeškem življenju v prvih letih do mladostne dobe ali doba otrokovega razvoja od konca prvega leta do vstopa v šolo.

Odrasli si jemljejo pravico nad definiranjem otroštva. Buckingham (2000: 8) opiše zanimiv primer pogovora z otrokom, kako starši oz. odrasli rečemo otroku, naj ne počne določene stvari, ker je že velik. Po drugi strani pa mu govorimo, naj ne dela teh stvari, ker je še premajhen. Se pravi odrasli oblikujejo definicijo otroštva za odrasle oz. z vidika odraslih.

Eva Dolar Bahovec in Ksenija Bregar Golobič (2004: 142) menita, da je otrok »ideološki konstrukt«, da obstaja neka kolektivna definicija otrok. To je mogoče dokazati ob pojavu, ki je tesno povezan z otroki, namreč knjigah za otroke. O njej se razmišlja s pogleda odraslih. Zdi se, da »otroška literatura« govori predvsem odraslim in jih vedno znova vabi na potovanje k lastnemu otroštvu.

Millner (v Dolar Bahovec, Bregar Golobič 2004: 148) je nekoliko pikro in ironično, a hkrati natančno dejal: »Otroštvo so si izmislili odrasli, da bi lažje prenašali sami sebe.«

Lahko rečemo, da je otrok vse tisto, kar polagamo vanj. Koncept otroštva je potemtakem lahko socialni konstrukt. Se pravi nekaj, kar smo si ljudje »izmislili«, vzeli zase in po čemer se v življenju ravnamo oz. imamo za resnično, pravilno. Vse drugo kar ni v skladu s tem pa obsojamo in zavračamo. Temu načinu konstruiranja otroštva rečemo individualistično.

A ta način konstruiranja otroštva ni zadosten, saj individualistično konstruiranje otroštva ne upošteva vpliva socialnega in kulturnega konteksta v katerem živimo in smo v interakciji z drugimi ljudmi. Ta pomemben poudarek vpliva socialnega in kulturnega konteksta pa je prinesel socialni konstrukcionizem. Ta nas je pripeljal do tega, da se zavedamo, da je koncept otroštva odvisen od kulture v kateri živimo in ljudi, s katerimi smo v interakciji.

1.2. OTROKOVA KONSTRUKCIJA SOCIALNEGA SVETA

Tudi otroci imajo svojo podobo sveta v katerem živijo in s tem svojo resničnost.

Nastran Uletova (1997: 70) meni, da je vsak posameznik nenehno izpostavljen obsežnemu toku različnih informacij. Za ljudi je značilno, da na osnovi sprejetih informacij iz okolja, ki so v veliki meri nezavedne, gradimo, konstruiramo svet, v katerem tudi živimo. Rezultat predelave informacij je subjektiven, se pravi živimo v »subjektivno« predelanem svetu. Šele to je svet, v katerem se prepoznamo in kjer prepoznamo drug drugega, pa tudi stvari okrog nas. Ljudje na osnovi socialne predelave informacij ustvarjamo, konstruiramo svet in ne samo podobe sveta. Sami se postavljamo v to podobo in živimo v njej.

Ta definicija konstruiranja je bliže zgodnjemu, individualno (ter družinsko) utemeljenemu konstruktivizmu, ki od predpostavljene objektivnosti naredi premik k subjektivnosti, manj pa k socialnemu konstrukcionizmu, ki kritično upošteva tudi učinke ponotranjenih socialnih diskurzov v kulturni, družbeni sredini, v kateri ljudje živimo in poudarja intersubjektivnost.

Kočevarjeva in Štadlerjeva (2000: 13) pišeta: »Otrok vidi svet drugače kot odrasel človek. Novorojenček ga intenzivno zaznava kot svet barv, oblik in zvokov, ki pričnejo kmalu dobivati nek pomen. Odkriva, kaj je zanj prijazno in kaj ne, do posameznega okolja in ljudi že pri treh mesecih kaže posebno naklonjenost. Z razvojem otrokove zavesti in mišljenja se spreminja tudi njegov svet.«

Avtorici sta v ospredje postavili razvojni kontekst otrokovih kognitivnih struktur. Menim, da je pri razvoju zavesti in mišljenja pomembno tudi socialno konstruiranje zaznave, kognicije in učenja.

1.3. RAZVOJ OTROKA V PREDŠOLSKEM OBDOBJU

Najpomembnejša krizna obdobja so po mnenju Ortnerja Gerlinde (1997: 11,12) sledeča:

- V osmem mesecu (otrok začne razlikovati med znanim in neznanim),
- V tretjem letu (otrok se zave samega sebe, samostojno načrtuje, prehod k ciljno usmerjenemu mišljenju, izoblikuje se domišljija),

- V šestem letu (prva telesna sprememba otroka – moteno je duševno in telesno ravnotežje).

Kanner (v Kočevar, Štadler 2000: 19) je razdelil pot razvijajočega otroka na tri dobe:

- na dobo elementarne socializacije (prvih 15 mesecev),
- na dobo domače (družinske) socializacije (od 18 mesecev do 5. leta) ter
- na dobo (družbene) socializacije – od petega leta dalje.

B. Pregelj (v Kočevar, Štadler 2000: 19 – 22) pa, očitno naslanjajoč se na Freudovo razvojno teorijo, govori o intencionalni in oralni fazi, ki traja do 1. leta, o analni fazi med 2. in 3. letom starosti, o urogenitalni fazi med 4. in 6. letom starosti, o dobi latence, o predpuberteti in puberteti.

- Intencionalna in oralna faza (od 0 do 1. leta)

Za to obdobje je zelo pomembno, kako okolica ravna z dojenčkom. Otrok v tej fazi potrebuje telesno nego, ustrezno hrano, ustaljeno okolje, mir za počitek ter tudi pobude za razvoj. V čustvenem stiku z materjo začne dojemati zunanji svet. Svet dojema v celoti in čustvo, ki ga preplavlja, posplošuje na ves svet.

- Analno obdobje (od 2. do 3. leta)

V tem obdobju otrok že obvlada telo, zato se njegov življenjski prostor bistveno poveča. Otrok raziskuje okolico, prične posegati v svet, raziskuje predmete. Začne se zavedati svojih sposobnosti. Analna faza se pokriva z obdobjem negativizma in kljubovanja. V tej fazi se otrok privaja na čistočo, tj. se uči, da postane suh, da lula in kaka v stranišče, kahlico.

- Urogenitalno obdobje (od 4. leta do 7. leta)

V tem obdobju otrok vstopa v predšolsko obdobje oziroma urogenitalno ali falično fazo. Razvojne naloge tega obdobja so napredovanje v telesni rasti, večanje sposobnosti sprejemanja navodil, učenje uboganja. V tej fazi napreduje v govorici, bogati svoj besedni zaklad in razvija mišljenje. Otrok je v tem obdobju radoveden in vedoželjen. V tem obdobju se mora otrok na zdrav način identificirati s svojim spolom, deček z očetom, deklica z materjo.

Na kratko sem povzela tri avtorje in njihove faze razvojnih modelov.

Ortner Gerlinde razvoj otroka razdeli na tri najpomembnejše faze. Faze govorijo o tem, kako otrok začne sprejemati okolico in sebe v okolici. Tudi Kanner razvoj otroka v predšolskem obdobju razdeli v tri faze. Njegovi razvojni modeli se navezujejo na razvoj otrokove socializacije v predšolskem obdobju. Pregelj razvojni model razdeli na tri faze, na tri obdobja v otrokovem razvoju. Posamezna obdobja v otrokovem razvoju govorijo o tem, kaj vse otrok v določenem obdobju razvoja že zmore in o tem, kako otrok začne sprejemati okolico in sebe v njej.

Vsi trije avtorji so razvojne modele v predšolskem obdobju razdelili v tri faze.

V svojih fazah otrokovega razvoja se vsi trije avtorji dotikajo teme, kako se otrok začne vključevati v družino in družbo. Gerlinde je to temo obdelal s tem, kako otrok začne dojemati sebe in svet okoli sebe. Kanner je o tem spregovoril preko različnih načinov socializacije, s katero se otrok srečuje v določenem obdobju. Prav tako to temo obdelala Pregelj v svojem razvojnem modelu otroka.

Različno jim je to, da Kanner, za razliko od Ortnerja Gerlinde in Preglja, ne spregovori o tem, kaj otrok v določeni fazi v predšolskem obdobju že zmore narediti sam.

1.4. SOCIALNO DELO V VRTCIH

V 67. členu Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja je zapisano, da v javnem vrtcu oziroma šoli deluje svetovalna služba, ki svetuje otrokom, učencem, vajencem, dijakom, učiteljem in staršem; sodeluje z vzgojitelji, učitelji in vodstvom šole pri načrtovanju, spremljanju in evalvaciji razvoja vrtca oziroma šole in opravljanju vzgojno-izobraževalnega dela ter opravlja poklicno svetovanje. Svetovalna služba sodeluje pri pripravi in izvedbi individualiziranih programov za otroke s posebnimi potrebami. Delo svetovalne službe opravljajo svetovalni delavci, ki so psihologi, pedagogi, socialni delavci, socialni pedagogi in defektologi. Pri opravljanju poklicnega svetovanja se povezuje z Republiškim zavodom za zaposlovanje. ([http 1](http://1))

V kurikulumu za vrtce (2004: 19) so naštet nekatera skupna načela predšolske vzgoje v vrtcu:

- potrebno jo je razumeti kot pomembno za predšolskega otroka;

- nujnost prepletanja različnih področij dejavnosti (jezik, narava, družba, gibanje, umetnost, matematika) in prepletanje z dnevno rutino;
- graditi mora na otrokovih zmožnostih in ga voditi k pridobivanju novih doživetij, izkušenj, spoznanja preko zastavljanja smiselnih zahtev in problemov;
- neposredna aktivnost s predmeti in ljudmi;
- poudarek je na otroški igri.

Metod Resman (1999: 64) pravi, da filozofijo vrtčevskega svetovalnega dela predstavljajo posplošena stališča in pogledi na svetovalno delo z otrokom v institucionalnih okoliščinah in pogojih. To je osnova celotnemu svetovalnemu učinkovanju, tista splošnost, ki usmerja delo svetovalnega delavca tudi v posamičnih konkretnih situacijah. Od tega bo potem odvisno tudi sodelovanje s starši, vzgojitelji, zunanjimi strokovnjaki ter drugimi, ki sestavljajo otrokovo ekologijo.

Cotičeva (v Bahovec, 2004: 39) vrtec razume kot institucijo, ki ji obstoj in delovanje, tako kot vsem drugim institucijam, omogočajo pravila in predpisi, ki so potrebni za discipliniranje. Za predpise in pravila pa je značilno, da so do neke mere potrebni, nujni. Če pa gredo predpisi namenjeni zaposlenim in staršem prek določene razumljive in sprejemljive mere ali meje, pa lahko postanejo obremenjujoči, nesprejemljivi. Pri vrtcu kot instituciji se za najmlajše izpostavlja zelo pomembno specifičnost, namreč da so tudi otroci na to pretirano discipliniranje lahko še kako občutljivi, vendar pa so kot otroci še bolj ranljivi in nemočni.

Osnovni funkciji predšolskih institucij, povzeti po Resmanu (1999: 19), sta: varstvo in socializacija. Od funkcije in programa vrtca, doktrine oziroma teorije osebnosti, iz katerega bo izpeljana »filozofija« svetovanja, in razvojnih posebnosti otrok pa je odvisno samo svetovalno delo v vrtcu.

Čačinovič Vogrinčičeva (2008: 5–9) piše, da je temeljni vzgojno-izobraževalni cilj vrtca in v tem okviru tudi temeljni cilj svetovalne službe v vrtcu optimalni razvoj otroka ne glede na spol, socialno in kulturno poreklo, veroizpoved, narodno pripadnost ter telesno in duševno konstitucijo. Svetovalna služba v vrtcu sodeluje z osnovnim namenom, da bi bili vsi posamezni udeleženci v vrtcu čimbolj uspešni pri uresničevanju temeljnega in v tem okviru

vseh drugih sistemsko zastavljenih splošnih in posebnih vzgojno-izobraževalnih ciljev. Njena temeljna naloga je, da se na podlagi svojega posebnega strokovnega znanja preko svetovalnega odnosa in na strokovno avtonomni način vključuje v kompleksno reševanje pedagoških, psiholoških in socialnih vprašanj. Svetovalna služba v vrtcih oziroma šolah opravlja interdisciplinarno zasnovano strokovno delo v vrtcu za vrtec. Njena temeljna naloga je, da se na podlagi svojega posebnega strokovnega znanja preko svetovalnega odnosa in na strokovno avtonomni način vključuje v kompleksno reševanje pedagoških, psiholoških in socialnih vprašanj s tem, da pomaga in sodeluje z vsemi udeleženci v vrtcu in po potrebi tudi z ustreznimi zunanjimi ustanovami.

Avtorica nadaljuje (Čačinovič Vogrinčič 2008: 10–14), da temeljna načela predstavljajo osnovno orientacijo ali okvir za profesionalno opravljanje svetovalnega dela v vrtcih. Poznamo več načel in sicer:

- Načelo strokovnosti in strokovnega izpopolnjevanja

Svetovalni delavci v vrtcu morajo delo opravljati strokovno korektno, se pravi v skladu s strokovnimi spoznanji in s strokovno etičnimi načeli. Prvo načelo strokovnosti je dobro otroka, drugo je načelo prostovoljnosti, tretje načelo je načelo zaupnosti povedanega v svetovalnem odnosu, ki je pogoj, da se svetovalni odnos sploh lahko vzpostavi.

Svetovalni delavci v vrtcih imajo pravico in so se dolžni stalno strokovno izpopolnjevati ter preverjati lastno strokovnost v supervizijskih, intervizijskih in podobnih skupinah.

- Načelo strokovne avtonomnosti

Svetovalna služba v vrtcu je vselej avtonomna. Ko gre za strokovna vprašanja, o načinih svojega dela odloča sama. Svetovalna služba v vrtcu ima pravico in dolžnost odkloniti vse naloge in zadolžitve, ki so v nasprotju s strokovno etičnimi načeli dela.

- Načelo interdisciplinarnosti, strokovnega sodelovanja in povezovanja

To načelo velja za svetovalno službo v vrtcu, ne glede na to, koliko svetovalnih delavcev jo sestavlja. Smiselno je povezovanje in sodelovanje delavcev različnih strokovnih profilov.

- Načelo aktualnosti

Svetovalna služba mora izhajati iz vsakokratnih potreb posameznega vrtca, tako vsakokratnih življenjskih potreb posameznikov, potreb oddelka, kot tudi dolgoročnejših razvojnih potreb vrtca.

- Načelo razvojne usmerjenosti

Delo je usmerjeno v optimalni razvoj otroka ter hkrati v razvoj vrtca kot celote. Individualno delo se dopolnjuje s posebnimi oblikami svetovalnega dela.

- Načelo fleksibilnega ravnotežja med osnovnimi vrstami dejavnosti svetovalne službe

Program mora vsebovati vse tri osnovne vrste dejavnosti svetovalne službe, dejavnosti pomoči, razvojne in preventivne dejavnosti ter dejavnosti načrtovanja in evalvacije.

- Načelo celostnega pristopa

Vselej je potrebno pristopiti celostno, to pomeni, da se upošteva posameznika kot osebnost v celoti in da se pri obravnavi posameznika ne spregleda, da je le-ta s svojim ravnanjem vselej del ožjega in širšega socialnega okolja.

- Načelo sodelovanja v svetovalnem odnosu

Svetovalna služba si prizadeva vzpostavljati in vzdrževati pogoje, tako za stalne odprte možnosti sodelovanja svetovalne službe z vsemi udeleženci, kakor tudi za ustvarjalno sodelovanje udeležencev med seboj v projektih pomoči.

- Načelo evalvacije lastnega dela

Eden od najpomembnejših pogojev profesionalnosti je evalvacija lastnega dela. To je potrebno zato, da bi bili v prihodnje boljši in učinkovitejši. Bistvo evalvacije je zato v prvi vrsti kritična analiza svetovalnega dela, ki sloni na primerjavi načrtovanih ciljev in rezultatov.

Svetovalna služba, meni Čačinovič Vogrinčičeva (2008: 14), se vključuje v kompleksno reševanje pedagoških, psiholoških in socialnih vprašanj v vrtcu preko treh osnovnih, med seboj povezanih in pogosto prepletenih vrst dejavnosti svetovalne službe:

- dejavnosti pomoči,
- razvojnih in preventivnih dejavnosti ter
- dejavnosti načrtovanja in evalvacije.

Preko teh osnovnih vrst dejavnosti svetovalna služba pomaga vsem udeležencem v vrtcu in z njimi sodeluje na naslednjih področjih vsakdanjega življenja in dela v vrtcu:

- učenja in poučevanja,
- šolske kulture, vzgoje, klime in reda,
- telesnega, osebnega in socialnega razvoja,
- šolanja in poklicne orientacije

- ter na področju socialno-ekonomskih stisk.

Osnovna področja dela svetovalne službe v vrtcu so po mnenju Čačinovič Vogrinčičeve (2008: 18,19) sledeče:

- svetovalno delo z otroki,
- svetovalno delo z vzgojitelji in njihovi pomočniki,
- svetovalno delo s starši,
- sodelovanje z vodstvom vrtca in
- sodelovanje z zunanjimi ustanovami.

Pri vsakem izmed navedenih področj je delo svetovalne službe usmerjeno na posameznika, skupino ali celotno populacijo udeležencev v vrtcu.

Praviloma je svetovalna služba v vrtcu v manjši meri usmerjena neposredno na otroke. Bolj kot neposredno otroke, nagovarja njihove starše in vzgojitelje. V skladu s svojo strokovno usposobljenostjo in posebnimi potrebami otrok kot tudi vrtca, se ukvarja tudi z otroki individualno.

Tako lahko rečemo, da je svetovalna služba v vrtcu zelo pomemben element za dosego vseh ciljev, ki si jih postavljajo vrtci. Le-to lahko strokovni delavci izpolnjujejo na najrazličnejše načine. Ker gre za zelo majhne otroke, je potrebno delo in aktivnosti, s katerimi strokovni delavci izpolnjujejo cilje vrtcev, prilagoditi otrokom in njihovi starosti. Književnost je tu zelo pomembna in hkrati nenadomestljiva, saj je otrokom zanimiva in je hkrati zelo dober učni ter vzgojni pripomoček za dosego želenih ciljev.

M. Kordigel (1999: 11) navaja tri cilje, ki jih želimo s književno vlogo v vrtcu doseči. To so:

- izobraževalne,
- vzgojne in
- funkcionalne.

Izobraževalni, vzgojni in funkcionalni cilji so pri književni didaktiki drug v drugega umeščeni teleskopsko. To pomeni, da se z realizacijo izobraževalnih ciljev istočasno približujemo tudi funkcionalnim, preko teh pa posredno tudi vzgojnim. Vse tri skupine ciljev so v vrtcu povezane, tako da jih je na izvedbeni ravni težko razlikovati.

Da bi lahko uspešno izvajali književno vlogo v vrtcu, pa je potrebno dosledno izpolnjevanje načel, ki so bila opisna zgoraj in sicer preko treh osnovnih dejavnosti svetovalne službe v vrtcu na vseh že prej omenjenih področjih (učenja in poučevanja, šolske kulture, vzgoje, klime in reda, telesnega, osebnega in socialnega razvoja, šolanja in poklicne orientacije ter na področju socialno-ekonomskih stisk).

Zelo jasno in natančno pa delo svetovalne delavke opiše Vesna Doles (2009: 10, 11), ki pravi: "Svetovalne delavke v vrtcu se morajo dodatno strokovno izobraževati na področju predšolske vzgoje. Za svetovalno delo v vrtcu morajo imeti opravljen strokovni izpit za delavce na področju vzgoje in izobraževanja. Poznati, prebrati in spremljati morajo najnovejšo literaturo in članke s tega področja ter med drugimi poznati tudi zakonodajo in najnovejše spremembe le-te. Pri svojem delu upoštevajo načela in cilje Kurikuluma za vrtce kot dokumenta za delo v vrtcu. Načrtovati morajo dejavnosti in cilje pri delu v oddelkih, se rokovati z dnevnikom vzgojnega dela, najti pristop do dela z otroki in zaposlenimi ter starši v vrtcu. Hkrati morajo poznati zaposlene in otroke v vrtcu (saj oblikujejo tudi skupine, pripravljajo različno literaturo), se pripravljati na svoje delo, voditi sestanke, biti prisotne na govorilnih urah ali svetovati na različnih področjih delovanja, kjer se pojavijo problemi."

V luči književne vzgoje v vrtcu je pomembno posebno pozornost nameniti stereotipom, se o njih pogovarjati, še prej pa se jih je potrebno naučiti prepoznati (Dolar Bahovec, Bregar Golobič 2004: 146).

Za vse to zelo zahtevno delo v svetovalnih službah v vrtcu sama kot zelo kompetentne svetovalne delavce vidim prav socialne delavke, saj imajo dovolj strokovnega znanja na vseh področjih, ki jih svetovalni delavec v vrtcu mora imeti.

Socialna delavka ima znanje o delu z družino, o delu z mladimi, o delu s starejšimi, o delu z ljudmi z duševnimi težavi, o kakovostnem delu v organizaciji, o delu s socialno šibkimi in marginaliziranimi ljudmi ... Se pravi o delu z najrazličnejšo populacijo, ki se v življenju srečuje s socialnim problemom. Ima pa tudi veliko pravnega znanja in prav tako dovolj znanja iz psihologije, sociologije, antropologije in podobnih ved, ki ga pri svojem delu spretno uporablja. Socialna delavka ima tako dovolj teoretskega in metodičnega znanja za reševanje kompleksnih življenjskih težav in stisk. Tem težavam lahko rečemo tudi socialni problemi. Prav zaradi tega jih vidim kot najbolj kompetentne za delo svetovalnega delavca v vrtcu.

Otroci prihajajo iz različnih družin, okolij in kultur, zato je tako širok spekter znanja pri delu z najmlajšimi in njihovimi starši tako zelo pomemben.

1.5. UPORABA KREATIVNIH MEDIJEV V VRTCU

Kreativne medije oz. umetnostna izrazna sredstva lahko strokovni delavci v vrtcu uporabljajo v zelo različne namene. Z njimi se otroci lahko učijo novih veščin in spretnosti, pomagajo jim pri prepoznavanju in izražanju strahov, pomagajo pri izboljšanju skupinske dinamike, pri premagovanju težav ...

Kreativni mediji so zelo dobro sredstvo v primerih, ko strokovni delavci pri delu z otroki v vrtcu naletijo na razne težave, probleme, stiske ... Z uporabo najrazličnejših umetnostnih izraznih sredstev oz. kreativnih medijev otroci lahko izražajo svoja občutja, razpoloženje, mišljenje ...

»Umetnostna izrazna sredstva so izrazna sredstva za posredovanje klientovih osebnih občutkov, čustev in misli drugim ljudem; cilj ni dovršena umetniška stvaritev, temveč osebna integracija in samopotrjevanje« (Kroflič 1992, v Kustec 2009).

Umetnostna izrazna sredstva oz. kreativni mediji, ki jih uporabljamo v socialnem delu, lahko pripeljejo do:

- (so)razvijanja rešitev (povečuje in krepi sogovornikove notranje vire pomoči),
- (so)ustvarjanja potrebnega časa in prostora za konstruktivno komunikacijo (vseživljenjskega) novega učenja,
- sprostitve,
- preokvirjanja,
- dopolnitve klasičnemu načinu dela,
- aktiviranja ustvarjalnosti,
- organizacije prostočasnih aktivnosti,
- povečevanja lažjega izražanja čustev,
- zavedanja lastne vrednosti.

Umetnostna izrazna sredstva so uporabna na vseh področjih socialnega varstva za vse generacije:

- pri izboljšanju skupinske dinamike,
- pri učenju novih veščin in spretnosti,
- pri spodbujanju kvalitetne komunikacije in sprostitev,
- pri prepoznavanju in izražanju strahov in stisk,
- preventiva – kurativa,
- izpeljave širših družbenih gibanj,
- akcije za svobodo mišljenja in izražanja, za mrežno sodelovanje, za vključevanje ljudi v družbeno dogajanje in sooblikovanje. (Kustec 2009: 4)

Umetnostna izrazna sredstva so ena izmed »ključev za preživetje v soseski z raznolikimi, od meni znanega različnimi opisi sveta« (Šugman Bohinc 2000, v Kustec 2009: 13). S tem lahko vsakdo čim bolj raznoliko odgovori na raznolikost zgodb udeleženi v problemu. Tako naši odzivi ne bodo togi, rutinirani in vselej enaki, temveč kreativni, inovativni.

Ne le vzgojiteljica, temveč tudi socialna delavka lahko pri delu z otroki v vrtcu uporablja kreativne medije, ki ji bodo pomagali do lažje uresničitve željenih ciljev, kot npr.: pri odpravljanju raznih težav, pri prepoznavanju in izražanju strahov in stisk, pri lažjem izražanju otrokovih čustev.

Umetnostna izrazna sredstva ali t. i. kreativni mediji so odličen pripomoček pri reševanju najrazličnejših težav, ki jih le preko pogovora zaradi najrazličnejših okoliščin (otrok se ne želi pogovarjati, ne zna izraziti občutkov ob določenem dogodku, nima zavestne refleksije, ni toliko verbalno artikuliran ...) ne moremo rešiti.

Naj omenim le nekaj kreativnih medijev, ki jih pri delu z otroki, ki naletijo na težavo oz. problem, v vrtcu lahko uporabljamo: ples, igranje vlog, igranje na inštrumente, risanje, izdelovanje iz fimo mase, pravljičice ... To je le nekaj primerov. Vsekakor se je treba zavedati, da isti kreativni medij ni ustrezen za vsakega otroka. Vsak otrok je osebnost zase s svojimi potrebami in prav tako vsakemu otroku ustreza drug kreativni medij preko katerega lahko izrazi svoja čustva, občutke, misli ... Zato je umetnostno izrazno sredstvo potrebno previdno iskati skupaj z otrokom, v skupnem soustvarjanju in njegovo uporabo prilagoditi otrokovi starosti. Slednje lahko storimo le tako, da se mu »pridružimo«. To pa pomeni, da mu ne vsiljujemo svojih misli, idej, temveč mi poskušamo razumeti njega, tako da bi v svet

pogledali »skozi njegovo okno«. Se pravi, on je tisti, ki ga moramo razumeti in ga spoštovati ter se mu prilagajati. Šele nato lahko sledi skupno raziskovanje, kaj bi njemu najbolj ustrezalo. Pomembno je, da vsak prispeva svoj delež, jaz kot socialna delavka svojega, otrok pa svojega. Le tako lahko preko skupnega soustvarjanja pridemo do ustreznega kreativnega medija, preko katerega bo otrok lahko izrazil svoje doživljanje, mišljenje in preko katerega bi lahko prišlo do želene spremembe, do t. i. spremembe II. reda. Gre za spremembo, ki spreminja sistem kot celoto – njegovo organiziranost, komunikacijske, odnosne vzorce in pravila, vloge članov. Marsikdaj je potreben premik pozornosti od »zakaj« (zakaj je prišlo do problema, kdo so krivci ...) h »kako« (kako bomo nastalo situacijo rešili, pogled v prihodnost). Pogovor mora socialna delavka usmerjati iz preteklosti v sedanost in naprej v prihodnost, od problema k rešitvi.

Za otroke v predšolskem obdobju je pravljica zelo zanimiv in dober kreativni medij pri odpravljanju težav in stisk.

1.6. PRAVLJICA

Poslušanje pravljič ne gre mimo otroka, saj jih otrok vključuje globoko v svojo zavest in jih domišljijsko po svoje predeluje. Ne sprejema samo pripovedovanega, ampak na vsaki razvojni stopnji doda še kaj svojega. Tako se oblikuje posebna oblika mišljenja, to je ustvarjalnost, ki daje izvirne in dobre miselne dosežke. (Miličinski, J., Pogačnik - Toličič, S. 1992: 18)

»Pri vzgoji otroka je ena najpomembnejših in najzahtevnejših nalog, pomagati mu poiskati smisel. Življenje otroka pogosto bega. Če hočemo, da bo znal obvladati okolje, v katerem živi in da bo bolje razumel sebe in druge, mu moramo pomagati, da bo iz celotne čustvene zmede zmogel razvozlati nek smisel. Potrebuje takšne vsebine, ki se mu bodo zdele otipljivo pravilne in s pomočjo katerih bo dosegel soglasje med njegovimi opažanji in zunanjim svetom. To vrsto smisla lahko najde v pravljičah. Pravljica nagovori otroka celostno; izhaja iz njegovega dejanskega psihološkega in čustvenega stanja. S tem, ko spodbuja njegovo domišljijo, bogati njegovo življenje. Pomaga mu, da razvija razum in pojasnjuje svoja čustva. Njegovih stisk ne podcenjuje, temveč jih jemlje zelo resno. Pravljičice otroku nakazujejo rešitve problemov in prispevajo k večjemu samozaupanju« (Kočevar, Štadler 2000: 34).

Menim, da Kočever in Štadler v parih stavkih povesta bistvo, zakaj so pravljice tako dobre za otroke. Na kratko obrazložita pomen uporabe pravljič. Pravljič nagovarja otrokovo osebnost v celoti in prav zaradi tega je pravljica tako zelo dober kreativni medij, s katerim se lahko otroku pridružimo, postavimo instrumentalno definicijo problema in kar je najpomembnejše – s pomočjo pravljič iščemo otrokove vire moči, ki nas pripeljejo do rešitve problema. Zakaj pa lahko za to uporabimo prav pravljič, pa nam v zgornjih vrsticah lepo nakažeta Kočever in Štadler.

Thomson (1995: 56) je zapisal: »Pravljič opisujejo v živopisnih podobah in simbolih resnično življenje, zavito v jezik domišljije.«

Pravljič je naše resnično življenje prenešeno v domišljijo. In prav zaradi te podobnosti pravljič z resničnim svetom, se otrok lahko identificira z glavnim junakom. Junak ga skozi pravljič vodi do realne rešitve, ga prenese v jezik domišljije. Prav to je čar pravljič, saj otroka nevsiljivo in na prijazen način pripeljemo do tega, da sam pride do želene rešitve problema.

1.6.1. OPREDELITEV

V SSKJ (2000) piše, da je pravljica pripoved, v kateri se dogajajo neverjetne, samo v domišljiji mogoče stvari in v kateri navadno zmaga dobro.

Za lažje razumevanje, kaj sploh pravljica je, pa bom pravljič primerjala še z ostalimi literarnimi zvrstmi in sicer s pripovedko, zgodbo, mitom in basnijo, kot jih navaja Slovar slovenskega knjižnega jezika (2000). Omenjene literarne zvrsti se največkrat zamenjujejo s pravljič. Pripovedka je krajevno, časovno določena, navadno krajša (literarna) pripoved z verjetno, poučno vsebino. Basen je poučna pripoved, v kateri nastopajo poosebljene živali ali stvari. Zgodba je pripoved o resničnih ali izmišljenih dogodkih, povezanih v celoto. Mit pa je izročilo, pripoved o nastanku sveta, (nenavadnih) naravnih pojavih, bogovih in drugih bajeslovnih bitjih.

Pravljice so edina književna oblika, ki otroka usmerja k odkrivanju lastne identitete in mu pokaže, katere izkušnje potrebuje za nadaljnji razvoj značaja (Bettelheim 1999: 32).

Indijski rek pravi: »Dokler so otroci majhni, jim dajaj korenine, da poženejo; ko postanejo malce večji, jim daj peruti, zato jim veliko pripoveduj o lepem in čudežnem. To so pravljice.« (Zalokar Divjak 1996: 50).

1.6.2. NASTANEK IN IZVOR PRAVLJIC

Zagovorniki indogermanske teorije trdijo, da so pravljice nastale na indijskih tleh in so se od ust do ust razširile po vsem svetu. Zastopniki antropološke teorije trdijo, da se pravljice lahko razvijajo na vseh koncih sveta, saj je notranja struktura ljudi povsod enaka. Pravljice so prvotno ustvarjali za odrasle. Temeljno gibalno pravljic je reševanje ugank in izpolnjevanje nalog, ki so v življenju trenutno neuresničljive. (Stanovnik, v Zalokar Divjak 2002: 13, 14)

Zagovorniki indogermanske ali arijske teorije so trdili, da je domovina pravljic Indija. Temu so nasprotovali zastopniki antropološke teorije, trdeč, da so pravljice nastale v različnih, med seboj neodvisnih središčih. (Goljevšek 1991: 13)

Aristofanes, Euripides, Plutarh so že v antiki pravljico poimenovali kot sredstvo, ki otroka razveseljuje in mu daje občutek zaščitenosti. Pravljice dobijo dokončno obliko šele, ko so zapisane in se nehajo neprestano spreminjati. (Zalokar Divjak 2002: 14–19)

Leta 1550 je v Benetkah izšla zbirka pripovedi z naslovom Prijetne noči avtorja Francesca Straparola. Tudi z drugim korakom v objavljanju pravljic se ponaša Italija. V letih 1634–1636 v Neaplju izide Pentameron avtorja Giambattista Basileja. Stoletje zaključi zbirka pravljic francoskega pisatelja Charlesa Perraulta. V 18. stoletju pa so postale pravljice prava moda. Novo modo je močno vzpodbudila zbirka Tisoč in ena noč. V 19. stoletju pravljice doživijo pravo zmagoslavje. Z znamenito zbirko bratov Grimm se pravljice dvignejo v območje literature in obenem postanejo predmet znanosti. (Goljevšek 1991: 13–16)

Vsi smo že slišali za knjigo pravljic Pančatantra ali Peteroknjižje ali pravljice iz Kitajske, Perzije in Arabije, med katerimi pa je najbolj znana Tisoč in ena noč. Ko je leta 1697 Charles Perrault izdal zbirko pravljic Pravlјice mame goske je bilo to za tiste čase nekaj nenavadnega. Želel je pokazati, da imajo čustva svojo vrednost. Je pa tudi prvi, ki je zapisal Rdečo Kapico, Pepelko in Trnuljčico. Ne smemo pa pozabiti omeniti tudi bratov Grimm, ki sta leta 1812 izdala znamenito knjigo Otroške in hišne pravljice. (Zalokar Divjak 2002: 20–39)

Tudi Slovenci imamo bogato kulturno dediščino. Goljevščekova navajava, da prvi zapisi segajo v 9. stoletje. Prvi je zvrsti ljudske proze opredelil Primož Trubar. Veliko je zbral in zapisal tudi Janez Vajkard Valvasor v Slavi vojvodine Kranjske. Matevž Ravnikar – Poženčan je prvi slovenski zbiralec pravljic in pripovedk. Vsak narod pa v svoje pravljice vnaša svoje junake in simbole. (Zalokar Divjak 2002: 39)

Prvi zapisani sledovi slovenske ljudske prozne ustvarjalnosti izvirajo iz 9. stoletja ter so redki in skromni. Trubar je prvi poimenoval različne zvrsti ljudske proze; omenjal je »perpuvide«. Veliko pa je zbral in zapisal tudi J. V. Valvasor. Domačih razprav o pravljicah tako rekoč ni. Delavcev, ki bi jih zanimalo področje pravljic, je malo in rezultati so temu primerno skromni. (Goljevšček 1991: 35–38)

Pravljica je dokaj skromna oznaka za eno najstarejših literarnih zvrsti. Ne ve se, kdaj je nastala, saj je že v davnini izgubila svoje individualne avtorje in je do danes doživela mnogotere preobrazbe.

Slovenski izraz pravljica je označeval vsako pripoved v prozi. Tudi opredelitev okoliščin nastanka pravljic je težavno in nejasno. Brata Grimm sta leta 1812 objavila prvo zbirko zapisov ljudskih pravljic. Sta pristaša mitološke teorije, ki v pravljicah vidi ostanke pogankega bajeslovja. Indijska teorija pa je tista, ki v indijski novelistični zbirki Pančatantra vidi vir, iz katerega so nastale evropske pravljice. Etnološka teorija pa poudarja, da so enake pravljice lahko nastajale povsem neodvisno druga od druge na raznih krajih v različnih časovnih obdobjih. Zgodovinsko-geografska teorija pa pravljico označuje kot skupni človeški dosežek. (Kobe 1972: 9–11)

Kobetova (1972: 23) meni, da med razvojno potjo pravljice v Evropi in razvojno potjo pravljice na Slovenskem lahko ugotavljamo nekatere paralele, ki sicer niso časovnega značaja, pač pa razodevajo nekatere skupne točke pri uveljavljanju te zvrsti na področju mladinske književnosti.

Zalokar Divjakova pravi, da so pravljico kot preventivno sredstvo uporabljali v učne, zdravilne pa tudi terapevtske namene. V davnih časih so si dali pravljice pripovedovati kralji in vladarji, ker so se iz njih učili vladanja. Spomnimo se samo dvornih norčkov, ki so lahko vladarjem povedali vse, seveda v obliki pravljic, mitov in legend. Modri vladarji so jim prisluhnili, ker jim je življenje dokazovalo njihovo resničnost. V tradicionalnem hindujskem zdravilstvu so duševno zmedenemu človeku za meditacijo predpisali pravljico, ki je predstavljala njegov konkreten problem. Namen je bil, da bi človek z duševnimi motnjami spoznal, zakaj je v življenju zašel v slepo ulico in tudi našel rešitev. (Zalokar Divjak 2000: 78)

Nadaljuje: »Pravljice pa so tudi brali hudobnežem z namenom, da bi se poboljšali, da bi uvideli, da se njihova slaba dejanja ne splačajo, predvsem ne zaradi njih samih« (Zalokar Divjak 2000: 79).

1.6.3. POMEN PRAVLJIC V RAZLIČNIH OTROKOVIH STAROSTNIH OBDOBJIH

Otrok do 8. meseca starosti ne pozna meje med svetom in seboj. Ravna se po načelu ugodja. V 8. mesecu začne otrok prepoznavati znane stvari od neznanih. V tem obdobju se počuti zelo negotovega in ga je strah. Strah ga je pred ločitvijo s staršem. Otroka pa v tem obdobju pomirja glas ljubljene osebe. Do 2. leta starosti se otrok že sreča s knjigami, slikanicami. Ni pa še sposoben slediti besedilu pravljice. V obdobju od 3. leta do vstopa v šolo pa se že razvije mišljenje. Otrok lahko opisuje razna dogajanja. Otroku se v obdobju med 1. in 2. letom že pripoveduje pravljice, ki so primerne njegovi starosti. Otrok se ob pravljici zave samega sebe in se s pomočjo pravljice uči, kako ubogati. Ob pravljici lahko jezo, ki jo občuti ob ukazovalnih odraslih, usmeri v čarovnice ... in se tako razbremeni. (Miličinski J., Pogačnik – Toličič 1992: 32–59)

Otrok potrebuje posebno vsebino pravljič za vsako obdobje njegovega razvoja, saj se njegovo razumevanje in dožemanje pravljič spreminja v skladu z njegovo starostjo in izkušnjami. Otrok že pred rojstvom zaznava dražljaje zunanjega sveta. Za otrokov razvoj je pomembna prednatalna komunikacija. Ko je otrok star eno leto, zelo rad posluša kratke, preproste in močno poenostavljene pravljičice. V predjezikovni fazi je otroku vsebina pravljičice nedostopna, pravljičico dojema po rimi, melodiji. Ko je otrok star dve leti, je lahko prav pravljičica učinkovito vzgojno sredstvo, ki veliko pomaga. Ker se na nove pravljičice težje prilagaja, želi poslušati vedno eno in isto pravljičico. Triletni otrok je motorično že zelo spreten. Pravljičice, ki jih želi poslušati, morajo biti zelo enostavne in fantazijsko bogate. Štiriletni otrok že zelo dobro govori in se zato tudi rad pogovarja. Zelo rad skupaj z drugimi otroki posluša pravljičice. Petletni otrok se že zelo dobro vključuje v družbo. Rad posluša tudi bolj zahtevne pravljičice in o njih tudi pogosto razmišlja. V šestem letu starosti, pred vstopom v šolo, otroci radi poslušajo pravljičice z »resničnejšimi« osebami iz realnega sveta. (Miličinski, J., Pogačnik – Toličič, S. 1992: 32–66)

Pravljičice predvajajo tudi po televiziji, radiu in v gledališču. Smisel pravljičice je skupno doživljanje pravljičice otroka z odraslo osebo. Izkušnja filma je lahko tudi spodbuda za igro in otrokovo udeležbo v pravljičici. Otrok na ta način predela pravljičico in jo preoblikuje po svoje. ([http 2](#))

Tri- in štiriletniki imajo radi pustolovske zgodbe, ki pa še vedno temeljijo na njihovem življenju, le da imajo bolj domišljijско noto. Na začetku otrok razume najpreprostejše pravljičice, od petih let naprej pa so otroku vseč pravljičice, ki opisujejo različne življenjske razmere, v katerih si stojita nasproti dobro in zlo in na koncu zmaga prvo. V dogodivščinah so upodobljena močna čustva, kot so ljubezen, ljubosumje in sovraštvo, tako da jih otrok občuti posredno in globoko. (Thomson 1995: 160)

C. Bühler (Zalokar Divjak 1996: 52) je dobo od 3 do 8 let poimenovala kot pravljično dobo; čudeži so samoumevni del dogajanja, meja med mogočim in nemogočim pa je popolnoma zabrisana.

Najsplošnejše psihične značilnosti petletnika so izrazito čustven, afektiven odnos do sveta, čedalje večja sposobnost domišljije ter poseben način mišljenja. Petletnik še ne pozna tesne meje med stvarnim in umišljenim svetom. Prevladujoča dejavnost v njegovem življenju je še vedno igra. V igri si pridobiva izkustvo in razvija različne sposobnosti, v igri izživlja svojo potrebo po socialnem stiku. S pomočjo domišljije, ki je v tem obdobju otrokova najpoglavitejša duhovna sposobnost, je v igri vse mogoče. (Šircelj 1972: 35)

C. Bühler (v Šircelj 1972: 36–38) je dobo od 4., 5. do nekako 9., 10. leta poimenovala »pravljичna starost«, »doba pravljic«. Nadaljuje, da prvi otrokov stik s knjigo ni pravljичna zgodba, temveč slikanica brez teksta ali s kratkimi verzi, po možnosti v obliki laporella², s katerimi se je mogoče igrati. S pravljичno zgodbo pa vstopi v otrokov svet neka tretja, otroku do sedaj neznana oseba. Od trenutka, ko se je otrok že sposoben vživeti v ta zanj novi svet in ga obenem doživljati, govorimo o otrokovi pravljичni dobi.

1.6.4. OTROKOVO DOŽIVLJANJE OB PRAVLJICI

W. Scheerf (v Kočevar, Štadler 2000: 9) meni, da je za zelo majhnega bralca, kakršen je otrok v začetnem obdobju otroškega vrtca, v dobi še preden je zrel za poslušanje pravljic, značilno to, da iz književnosti jemlje tiste dele, v katerih prepozna samega sebe, vse drugo pa prezre.

Da lahko otrok obvlada psihološke probleme, interpretirane v luči psihoanalitične teorije kot narcistična razočaranja, ojdipske stiske, tekmovalnost med brati in sestrami, se odreče otroškim odvisnostim, doseže občutek samostojnosti in lastne vrednosti, mora razumeti, kaj se dogaja v zavestnem delu njegove duševnosti (Bettelheim 1999: 11, 12).

V pravljici (Bettelheim 1999: 33) se notranji procesi pozunanijo in postanejo razumljivi, ker jih predstavljajo junaki in dogodki.

Bettelheim (1999: 44, 45) pravi, da si otrok svoje nezavedne procese lahko pojasni prek podob, ki govorijo njegovemu nezavednemu. Ker pa pravljica zagotavlja srečen konec, se

² Na internetni strani [http 3 avtor članka](http://3.avtor-članka) »Ciljne skupine uporabnikov na otroškem oddelku občinske knjižnice Jesenice« navaja, da je slikanica v obliki zloženke laporello.

brez strahu razkriva otrokovo nezavedno, saj ve, da bo – ne glede na to, kaj bo ugotovil – konec pravljice srečen.

Pri otroku, nadalje meni Bettelheim (1999: 79), nezavedno, če se prebije v ospredje, pri priči obvlada vso njegovo osebnost. Zato mora otrok svoje notranje procese pozunančiti, če jih hoče razumeti. Otrok se mora oddaljiti od vsebine svojega nezavednega in ga videti kot nekaj zunaj sebe, da ga do neke mere lahko obvlada.

Pravljica otroku nudi domišljjsko gradivo, ki mu simbolično prikazuje, za kaj gre v boju za samouresničitev in mu obljublja srečen konec. Psihološke krize odraščanja so v pravljicah domišljjsko olepšane in simbolično prikazane. In čeprav pravljice rešujejo probleme s fantastičnimi simbolnimi podobami, so v njih predstavljeni običajni problemi. Pravljice slikajo integracijo jaza, ki omogoča ustrezno zadovoljevanje želje onega, avtor sklene svojo psihoanalitično interpretacijo. (Bettelheim 1999: 55–57)

Ko se otrok slabo počuti (recimo ko ni nahranjen ali pa je pokakan, polulan ...), premakne svoj zemljevid tako, da projicira te slabe občutke v zunanji svet. Naenkrat niso več njegovi, ampak prihajajo od zunaj. Svet postane zato strašen in poln groze. Največkrat gre za dva občutka in sicer za jezo in agresivne impulze. Če otroku beremo pravljice, lahko te občutke projicira v negativne like v pravljicah. Če opazi, da se starejši teh likov ne bojijo, spozna, da so tudi ta skrajna čustva obvladljiva in tako se počasi nauči, da mu jih ni treba projicirati, ker jih lahko tudi sam obvlada. Če pa poskušajo starši, vzgojitelji in učitelji otroka obvarovati pred nasiljem in mu takšnih pravljic ne berejo, potem čustev ne mora projicirati v like, zato jih v osebe in stvari, ki ga obkrožajo. Zaradi tega zanj svet ostane strašen in grozen, to pa povzroči, da otrok ostane prestrašen, kot so bili že starši, vzgojitelji, učitelji, ki mu ne upajo brati strašnih pravljic, »ker se jih še sami bojijo«. (Skynner, R., Cleese, J. 1994: 95 –107)

Ob srečanju s pozitivnimi in negativnimi pravljječnimi junaki se po psihoanalitični teoriji v otroku aktivirata procesa identifikacije in projekcije. Z identifikacijo otrok lahko svoje duševne vsebine preusmeri na osebe, živali in stvari iz zunanjega sveta. S procesom projekcije se lahko oddalji od tistih svojih želja, potreb in občutkov, ki jih okolica ne sprejema. S projekcijo »slabe objekte« izloči iz sebe. Identifikacija pa mu omogoča, da z vsebinami še vedno operira. Junakovo dogajanje v zgodbi doživlja kot svoje lastno. V junaku se prepozna,

vanj pa projicira svoje strahove in želje. Želje se v otrokovi fantaziji uresničijo, strahovi pa zaradi srečnega konca pomirijo. S tem ko se otrok preseli v pravljčni svet, lahko brez strahu podoživlja tisto, kar bi bilo v realnosti zanj zastrašujoče. (Kočever, Štadler 2000: 38)

Kot sem že omenila, se pri srečanju otroka s pravljčnimi junaki aktivirata dva psihološka mehanizma.

Proces identifikacije in proces projekcije. Identifikacija je postopek, s pomočjo katerega otrok v realnem življenju ponotranja zahteve in vedenjske vzorce, norme in vrednote svoje okolice. Proces identifikacije s književnimi junaki omogoča otroku, da v mislih podoživi način ravnanja književne osebe in se tako dokoplje do nekaterih pomembnih spoznanj. Identifikacija otroka v nekem smislu razbremenjuje, saj miselno podoživljanje nekaterih problematičnih situacij vodi do jasnejše slike, poglobljanja in razumevanja lastnih doživetij. Negativno karakterizirane figure predstavljajo priložnost za projekcijo otrokovih občutkov in želja, da bi jih potem na drugi osebi lahko obsodil. Antijunak prevzame funkcijo otrokove projekcijske figure. S procesom identifikacije in projekcije otrok premišljuje o sistemu vrednot, stališč in vedenjskih vzorcev odraslih. (Kordigel, Jamnik 1999:39–41)

1.6.5. ZAKAJ JE PRAVLJICA DOBRA ZA OTROKE

Lejla Švabič je v svojem članku Pravlјice – za otroke ali za odrasle? na spletni strani Radia in televizije Slovenija zapisala: »Zgodbe za otroke vsekakor morajo obdržati pravljčnost, obenem pa morajo otroku pokazati, kakšen je resničen svet. Nenazadnje naj bi bila prvinska naloga pravljic vzgoja«. ([http 4](#))

Da pa je pravljica za otroke dobra tudi s stališča umetnosti in ohranjanja kulturne dediščine, nam pove Bettelheim (1999: 18, 19), ki meni, da ima pravljica na otroke tako močan vpliv prav zaradi njene umetniške stvaritve, poleg tega pa so pravljice otrokom povsem razumljive, česar ne moremo trditi o nobeni drugi vrsti umetnosti. Pravlјice pa tudi prenašajo našo kulturno dediščino.

Naslednja stvar, zakaj so pravljice dobre za otroke, je prav gotovo to, da otroku pomagajo razviti razum, izraziti čustva, zaupati vase in v svet v katerem živijo.

Bettelheim (1999: 9) meni, da mora zgodba otroka zabavati in predramiti njegovo radovednost, če želimo, da otroka pritegne. Nadaljuje, da če hoče obogatiti njegovo življenje, mora spodbujati njegovo domišljijo, pomagati razviti razum in pojasniti čustva. Doda, da mora zgodba spodbujati otrokovo zaupanje vase in v njegovo prihodnost.

Pravljica je optimistična. Srečni razplet pravljice omogočajo junakove dobre lastnosti, naključje in vmešavanje nadnaravnih sil (Bettelheim 1999: 53).

Kot končno tolažbo v pravljici pa Bettelheim (1999: 208) vidi srečo in zadovoljitev, ki imata pomen na dveh ravneh. Prva je integracija nasprotnih vidikov osebnosti, druga pa vzpostavitev harmonije.

Prav tako so pravljice dobre za otrokovo duševnost, o čemer nam govori avtor (1999: 77), ko pravi, da pravljice neposredno nagovarjajo otrokovo duševnost. V obdobju, ko so pravljice za otroka najpomembnejše, je otrokov poglavitni namen, kako urediti notranjo zmedo v svoji duševnosti, da bi bolje razumel samega sebe.

Domišljija je tista, ki je v predšolskem otroku zelo blizu in s pomočjo katere se lahko uči, kako odreagirati v določeni življenjski situaciji.

Nenavadni, neverjetni dogodki so v pravljicah vedno prikazani kot povsem običajni (Bettelheim 1999: 52).

Pravljice prepuščajo otrokovi domišljiji, ali bo tisto, kar pripoved razkriva o življenju vzel zase in kako. Pravljica se odvija na način, ki je v skladu z otrokovim razmišljanjem in doživljanjem sveta. (Bettelheim 1999: 65)

Pravljica, meni Bettelheim (1999: 176), poskrbi za tisto, kar otrok najbolj potrebuje. Prične se tam, kjer se otrok čustveno nahaja, mu pokaže, kam mora iti in kako naj to naredi. To stori samoumevno s pomočjo domišljijskega gradiva, iz katerega otrok črpa.

Otrok se v domišljiji poskuša enačiti s pravljичnimi junaki. Otrokova pozitivna čustva se globoko vtisnejo v njegovo zavest in celo podzavest, dajo mu moč, da razvije svoje lastno mišljenje, ustrezno njegovi razumni stopnji. Ob vsakokratnem poslušanju pravljice odkrije nove odnose med svojimi izkušnjami. Otrok ob pravljicah spozna tudi smiselnost človeškega življenja. Otrok se s pomočjo pravljice zavestno nauči, kaj naj stori v različnih življenjskih okoliščinah. Nauči se izbrati po svoji presoji in premisleku. (Milčinski, Pogačnik – Toličič, 1992: 17–19)

Pravljica otroku prikaže, kakšen je resničen svet v katerem živijo. Pusti jim, da lahko stvari, ki so jih spoznali o resničnem življenju, uporabijo zase in to le tisto, kar sami želijo.

Pravljica kaže otrokom ustroj sveta, naravo medčloveških odnosov in preizkušnje, ki jih čakajo na poti skozi življenje. Otrok skozi igrivo pravljичnost sprejema sporočilo o krutosti sveta. Podobno kot za pravljice pa velja tudi za strukturo otroške igre. Otrok skozi igro srka sporočila o naravi sveta in medčloveških odnosih. (Bahovec, Kodelja 1996: 172)

Pravljica je za otroka prepričljiva ravno zaradi tega, ker je v skladu z njegovim razmišljanjem in doživljanjem sveta. Prepušča mu, da bo tisto kar razkrivajo za življenje, lahko uporabil zase. (Zalokar Divjak 2002: 51)

Burkhard (v Zalokar Divjak 1996: 51) meni, da so pravljice del naše vsakdanjosti, saj nosijo v sebi vero vsakega človeka, da je življenje smiselno. V otroku pravljica vzbudi veselje do življenja. Pravljice pa tudi utrjujejo prepričanje, da je svet varen in lep.

Pravljica v sebi nosi nekaj božanskega. V pravljici se vedno dogaja na ravni čudeža. Ti čudeži so v tistem trenutku za otroka resnični. Otroci pa se s pravljico tudi poigravajo kot v pristni igri. Čutijo jo kot življenje. V pravljici otrok resnično živi. (Zalokar Divjak 1996: 51)

Iz pravljic je mogoče črpati bogate osebne pomene, meni Bettelheim (1999:24), ker otroku omogočajo različne identifikacije.

Otrok, meni Bettelheim (1999:62), iz pravljice, ki ga nagovarja, naj se identificira z enim od glavnih junakov, ne črpa le upanja, temveč izve tudi, da lahko premaga močnejšega nasprotnika.

Pravljica nagovarja človekovo osebnost v celoti (Zalokar Divjak 2002: 93–96):

- spodbuja njegovo domišljijo,
- neguje otrokovo potrebo po domišljijem svetu,
- razvija njegov intelekt,
- pokaže rešitev problema,
- otroku priznava njegove težave,
- pravljice so zdravilne za plašne, zapostavljene in fizično šibke otroke
- otrok spozna konkretne življenjske razmere,
- otroku pojasnjuje njegove občutke in
- je v skladu z njegovimi strahovi in željami.

Pri pravljici pa so izrednega pomena tudi izbira pravljice, način pripovedovanja pravljice in smiselnost dramatizacije pravljice.

Otrok naj pravljico izbere sam. Na svojo izbiro nas opozori z močnimi čustvenimi odzivi, ki jih pravljica prebudi v njegovem zavednem in nezavednem delu (Bettelheim 1999: 25).

Bettelheim (1999: 215) meni, da moramo pravljico pripovedovati in ne brati, da popolnoma razvije svoje tolažilne potenciale ter svoje simbolične in predvsem medčloveške pomene. Če jo beremo, jo moramo brati s čustveno vživetostjo v zgodbo in v otroka, s soobčutenjem tistega, kar mu zgodba morda pomeni. Pripovedovanje je boljše kot branje, ker dopušča več prilagodljivosti.

Poslušanje pravljice je za otroka ena izmed najboljših razvojnih spodbud, saj v njej spozna smisel vrednot, kot so: pravica, krivica, duhovnost, ljubezen, sovraštvo, dobrota, pogum. Na ta način otroku vcepljamo v zavest veselje do življenja in življenjskega smisla. (Zalokar Divjak 1996: 51)

Zalokar Divjakova (1996: 55, 56) nadaljuje, da mora imeti človek, ki pravljico pripoveduje, do pravljic spoštljiv odnos. Samo tako pravljica lahko izzveni v svoji čudežni razsežnosti. Pripovedovati pravljico pomeni, da si ves z otrokom. Otrok ob pripovedovanju ne doživi samo njene vsebine, temveč tudi nas, ki mu pravljico pripovedujemo.

Pripovedovanje pravljic je učinkovitejše kot pa branje le –teh, ker (Zalokar Divjak 2002: 111)

- je bralec zgodbe vezan na besede,
- med branjem bralec ne vidi svoje publike ter reakcij otrok in se jim ne more prilagajati,
- med branjem ni niti telesnega niti duhovnega stika, ki je za odnos odrasli – otrok zelo pomemben,
- je pripovedovalec svoboden,
- je pripovedovanje spontano in neprisiljeno, zato se lahko vzpostavi naklonjenost in zaupanje.

Živo pripovedovanje iz oči v oči je najbolj tesen in učinkovit stik z otroškim poslušalcem. Tega ne more nadomestiti še tako umetniško dovršeno branje, kakor tudi ne glas s plošče in iz radia ali govoreča slika s televizijskega zaslona. Pripovedovalec zgodbe je svoboden. Poleg tega, da mu ni potrebno strmeti v knjigo, mu prav tako ni potrebno paziti na besede, stavke in odstavke. Dober pripovedovalec se zgodbe ne nauči na pamet, temveč jo asimilira vase. Njegovo pripovedovanje je zato spontano in neprisiljeno. Tako lahko med pripovedovanjem ustvarja primerno vzdušje, razpleta vezi med sabo in publiko, se pravi otroki, utrjuje medsebojno naklonjenost in zaupanje. Čim večja je medsebojna simpatija, čim večje je zaupanje otrok v pripovedovalca, kratka čim intimnejši je telesni in duhovni stik med pripovedovalcem in otroki, tem večja je njihova sposobnost pozornosti in koncentracije ob poslušanju, torej tudi zmožnost doživljanja pravljice. Tako pripovedovalec drži vse niti v rokah, saj otroke vidi. Pravljico lahko tako skrajša, prekine, razširi ... (Šircelj 1972: 45–46)

Bettelheim (v Zalokar Divjak 2002: 104) opozarja, da so ilustracije v slikanicah prej moteče kot pa koristne, ker ne ustrezajo otrokovim bistvenim potrebam. Ilustracije otroka odvrčajo od samostojnega doživljanja zgodbe.

Če otroci pravljico dramatizirajo, jo s tem naredijo še bolj resnično in stvarnejšo. Otroci zgodbo radi uprizarjajo, a šele potem, ko jo dobro poznajo. Pri dramatizaciji pa je pomembno, da si otroci sami izberejo vlogo. Vsak bo izbral vlogo, za katero čuti, da mu pripada. V vlogi se bo dobro počutil, ker se bo poistovetil z njo. Pomembno je tudi, da je proces ustvarjanja pomembnejši od rezultata. (Zalokar Divjak 2002: 106–109)

Po mnenju Zalokar Divjakove (2002: 64) so značilnosti pravljice naslednje: svojstvenost, nenavadnost, prisrčnost, toplina, nevsakdanjost.

Pravljica je vedno pisana v simbolnem pomenu. Poglejmo si, zakaj je to dobro za otroke.

Simbolni pomen pravljic otroku pomaga, da bolje razume negativna čustva, da jih sprejema kot naravna in kot nujni del življenja. Čarobni svet, ki ga opisujejo pravljice, le ni tako neresničen in izmišljen, kot se zdi na prvi pogled. Mnoge stvari so le simboli resničnih stvari iz nekega drugega sveta. Mogoče so to simboli za skrivnostno človekovo notranjost ali za skrite sile v našem zunanjem svetu. (Zalokar Divjak 2002: 68, 69)

Pravljice, meni Zalokar Divjakova (2002: 72), v simbolni obliki dajo otroku sporočilo o tem, kako naj se ukvarja z eksistencialnimi problemi. Pravljica priznava tako naše doživljanje sreče, kot naše stiske in bolečine in resno jemlje naše eksistencialne strahove, kot so:

- strah pred tem, da ne bi bili ljubljeni,
- strah pred tem, da bi nas imeli drugi za ničvredne,
- strah pred tem, da ne bi ljubili življenja,
- strah pred smrtjo.

Otroka mnogokrat morijo občutki osamljenosti, izoliranosti in smrtne groze. Te občutke je največkrat nesposoben izraziti z besedami. Te svoje strahove pa lahko predela s pomočjo pravljic. Otroci so za vzgojo največkrat veliko bolj dojemljivi prek zgodb. Pravljica otroka uči, kako se stvari zgodijo po svojem naravnem redu. Če bi otroku moralizirali in pridigali, kako se mora obnašati, bi največkrat dosegli ravno nasproten učinek. Pravljica pa naredi to spontano s svojo zgodbico, ki je otroku takoj jasna. Otrok pa se ob pravljici nauči tudi to, da se oseba, ki je bila v začetku videti nevarna, spremeni v koristnega prijatelja. Tako verjame, da se lahko tudi fant, ki se ga boji, spremeni v dobrega. Ker verjame v resničnost pravljic, mu

to daje pogum, da se ne umakne. Prav tako pa pravljica otroka seznanja z osnovnimi človekovimi situacijami, kot so rojstvo, smrt, staranje. Veliko pravljic se začne z izgubo ali pa se kaj slabega zgodi kasneje, kar pa se vedno pozitivno reši. S tem otrok dobi občutek, da v kakršni koli situaciji, ki se zgodi, obstaja možnost, da življenje teče naprej. Pravljica vpliva na celostni razvoj otroka, tako intelektualni, čustveni in socialni. Pravljica pa ga tudi pozdravi, ko se vidi telesno ali duševno bolnega. Podobe in liki v pravljicah niso naključni in izmišljeni, pač pa skrbno izbrani, urejeni in med seboj povezani, čeprav sprva ne dajejo takšnega vtisa. Liki v pravljici so jasno opredeljeni in tipični. Osebnost je dobra ali slaba, sredine ni. Pravljичne osebe torej niso ambivalentne kot ljudje. (Zalokar Divjak 2002: 72–76)

V pravljicah se vedno srečujemo z dobrim in zlim, pri čemer dobro vedno zmaga nad zlim. Kaj pa to pomeni za otroke?

V pravljicah sta vedno dobro in zlo, kot sta v vsakdanjem življenju pri vsakem človeku. V pravljici vedno zmaga pravica nad krivico, dobrot nad hudobijo, plemenitost nad zlobo ... Otroci določene starosti (Šircelj, v Zalokar Divjak 2000) si želijo občutkov tesnobe in grozljivosti in so v pravljici pripravljeni prenesti precej zastraševanja in strahu, z zagotovilo, da je konec srečen. Pravljica pripoveduje o človekovemu upanju, obupu, različnih načinih premagovanja le-tega, poleg tega pa tudi spoznavanju samega sebe. Zdravilna je zato, ker vsakemu omogoča, da najde lastne rešitve. So pa tudi zelo učinkovito psihoterapevtsko sredstvo. Ob pravljici se otrok nauči spoznavati svetle in temne strani življenja, spozna pa tudi posledice neustreznega ravnanja. (Zalokar Divjak 2002: 77–81)

Pravljice se navadno začnejo s popolnim svetom, sledijo pa težave in preizkušnje. Dobro je nagrajeno, hudo obsojeno. Konec je za tistega, ki je prestal preizkušnjo, vedno srečen. (Thomson 1995: 57)

Pomembna lastnost pravljic pa je tudi ponavljanje. To je potrebno zaradi otrokovega razumevanja sebe. Ker pa pravljica odslikava naše življenje, jo otroci hočejo slišati znova in znova. S tem, ko otrok pravljico večkrat posluša, začne odkrivati samega sebe ter izkušnje, ki jih bo v življenju potreboval. Ponavljati pa jo je potrebno tudi zato, ker otroci potrebujejo čas za razmišljanje. (Zalokar Divjak 2002: 97–100)

Pravljice imajo svoje posebnosti, med katerimi najbolj izstopa svobodnost. Od povsod lahko jemlje, a sposojeno bo zmeraj prilagodila svojim zakonom. Pravljičnica ignorira individualnost, prostor, čas, njegovo minevanje. V pravljичnem svetu človek vedno zmaga, vse je na pravem mestu ob pravem času. Pravljice prikazujejo boj med dobrim in zlim, v katerem pa dobro vedno zmaga. (Goljevšek 1991: 43–46)

Tolkien (v Bettelheim 1999: 25) opisuje vidike, ki so potrebni za dobro pravljico. To so domišljija, ozdravljenje, pobeg in tolažba – ozdravljanje po skrajnem obupu, pobeg pred kakšno veliko nevarnostjo, predvsem pa tolažba. Bettelheim (1999: 206) pa tem prvinam doda še stisko.

Pravljice lahko na grobo razdelimo na čudežne in realistične. V prvih se dogajanje vzpodbuja na čudežen način. Pravljичnim junakom priskočijo na pomoč poosebljene višje sile. V realistični pravljicah pa se dogajanje odvija na osnovi realnih lastnosti kot so iznajdljivost, pogum, zvitost ... (Kočevar, Štadler 2000: 35)

Brata Grimm (v Zalokar Divjak 1996: 56, 57) sta povedala naslednje bistvene stvari o pravljici: »V dobri pravljici je vedno ravnotežje. Tu so veseli in žalostni trenutki, nekatere osebe so boljše, nekatere slabše. Grozljivi prizori so v pravljicah opisani stvarno in kratko, brez podrobnih opisov. Najti moramo stil pripovedovanja, s katerim pravljica najbolje govori. Strašne prizore pripovedujemo z jasnim in točnim glasom. Nikakor ne smemo spreminjati poteka zgodbe ali jo omiliti. Tako se v otroku notranja zgradba zgodbe lahko podre. Dobre pravljice prikazujejo ljubezen preprosto, enostavno, tenkočutno in ne sentimentalno, kot to pogosto zasledimo v umetnih pravljicah.«

1.7. UPORABA PRAVLJIC V SOCIALNEM DELU IN PSIHOTERAPIJI

Freud je postavil koncept razgovora, dialoga kot koncept terapije. Do obdobja postmodernih avtorjev ni o tem govoril nihče več. V postmoderni gre pozornost spet nazaj v dialog. Medij, v katerem udeleženi skupaj soustvarjajo zgodbo, je terapija. To kar zdravi, je dialoško polje, ki se odpira in ki ga soustvarjamo. Ljudje svoje izkušnje pripovedujemo na način zgodbe.

Tako ima naše pripovedovanje o določeni izkušnji vstop, uverturo, zaplet in razplet. Lahko rečemo, da karkoli v življenju počnemo, vedno ustvarjamo zgodbo. Ljudje lahko namerno uporabljamo zgodbe, pravljice, da bi le-te imele preokvirjajočo funkcijo pri uporabniku. Uporaba zgodb, pravljic ima terapevtske učinke. Pripovedovanje zgodb in pravljic ustvari kontekst z mnogimi možnimi pomeni. Naš um deluje skozi metafore, je metaforičen. Zgodbe in pravljice so ugoden kontekst za zdravilno izkušnjo s preteklostjo. (Zapiski predavanj Epistemologija v SD II 2008/2009)

Z zgodbami, ki jih uporabimo v delovnem kontekstu psihosocialne podpore in pomoči, si prizadevamo pri uporabniku doseči učinek pomenskega preokvirjanja z mobilizacijo virov (po)moči in usmerjenostjo na uspešno izkušnjo v preteklosti ali možni razplet v prihodnosti. Šugman Bohinc (2003: 381) navaja tri rekurzivne rede pripovedovanja zgodb s položaja socialnega delavca v kontekstu socialnega dela. Prvi je, da socialni delavec v razgovoru z uporabnikom pripoveduje (svojo) zgodbo. Drugi vidik iz katerega lahko razumemo pripovedovanje zgodb v socialnem svetovanju je, da načrtno uporablja (svojo osebno, uporabnikovo, mitološko, za konkretnega uporabnika prirejeno ...) zgodbo z namenom spodbuditi preokvirjanje. Tretji vidik pa je, da lahko socialni delavec pripoveduje epistemološko različno utemeljene zgodbe o zgodbah uporabnikov.

Avtorica tu jasno pokaže, kako naj socialna delavka uporablja zgodbe pri delu s svojimi uporabniki, da bodo le-te pomagale pri iskanju virov moči in posledično pri odpravljanju ali lažšanju težav, ki jih ima uporabnik.

Pripovedovanje osebne zgodovine v sedanjosti je pripovedovanje nove zgodbe, postavljanje stare zgodbe v nov kontekst, njeno preokvirjanje (Andersen, Goolishian; v Šugman Bohinc 2003: 382).

Terapevtsko vrednost dela s pravljico v gestalt terapiji je povzela v svoji knjigi »Gesthaltherapeutische und Integrative arbeit mit Märchen« avtorica Regine Lückel. Regine Lückel (1997) je začela pravljico uporabljati v terapevtskem procesu na podlagi lastne izkušnje, ki jo je doživela v svoji edukacijski skupini. Naslanjajoč se na jungovsko razumevanje avtorica meni, da so si pravljica in sanje v sorodu. Simboli, ki se pojavljajo v pravljicah, so tudi v sanjah. Pravljice in sanje so napisane v simboličnem, univerzalnem

jeziku, ki ga razumejo v vseh zgodnjih kulturah in v vseh časih. V pravljičah se odslikava posameznikova sedanja aktualna situacija. Ko posameznik doživi pravljico na novo kot njegove lastne sanje, začne sanjati kolektivne sanje in v sanjah postanejo določeni aspekti pravljice njegova lastnina. Avtorica se ukvarja tudi z vprašanjem, kako izbrati otroku (klientu) v določenem trenutku njemu ustrezno pravljico, ki ga bo pritegnila, kar mu je v trenutku blizu, kar mu pripada ali ga vzpodbuja. To pomeni, da se otrok (klient) in njegov pravljичni lik »najdeta« ter govorita v tistem trenutku isti jezik. Poudarja tudi, da se terapevtsko delo s pravljico lahko odvija, če se otroku (klientu) posreči vživeti v pravljico, v svoj pravljичni gestalt kot svojo resničnost.

Socialne delavke premalo uporabljajo pravljice z namenom, da bi otroku preko pravljice pomagale, da bi razrešil svoje probleme, težave, ki ga trenutno pestijo. Se pravi, da bi socialne delavke pravljice uporabljale kot sredstvo za doseg ciljev. Z uporabo pravljice lahko zelo dobro vzpostavimo delovni odnos, se približamo otroku in z njeno pomočjo iščemo otrokove vire moči, ki nam bodo pomagali, da bo otrok težave lažje in hitreje rešil. Kako to storiti, natančneje opisujem v razdelku 1.9 na primeru socialnega dela v vrtcu.

1.8. UPORABA PRAVLJIC V VRTCIH

Podatke, ki jih bom podala v nadaljevanju, sem pridobila v pogovoru z vzgojiteljicami in pomočnicami vzgojiteljic v vrtcu VVZ Antona Medveda Kamnik. Ker kot študentka delam v vrtcu v različnih skupinah, imam teh priložnosti veliko. Vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljic kar pogosto berejo pravljice otrokom, kar pomeni večkrat tedensko. Pravljice berejo predvsem zato, ker menijo, da so otrokom zanimive in jim širijo besedni zaklad. Pravljice izbirajo glede na aktualno temo (zima, prazniki, počitnice ...) ter glede na razvojno stopnjo otrok. Otrokom pravljice berejo, zelo redko pa jih pripovedujejo prosto. Po prebrani pravljici skoraj vedno obnovijo zgodbo, nato pa rišejo, igrajo igro z lutkami ali kako drugače ustvarjajo. Otrokom ne priredijo pravljice tako, da jim pripovedujejo zgodbo iz svojega življenja ali življenja koga drugega. Včasih v pravljico vnesejo imena otrok v skupini. Otroci pravljic ne pripovedujejo, če pa jih že, je to zelo redko, temveč sodelujejo le pri obnovi pravljice. Namen uporabe pravljic v vrtcih vzgojiteljice vidijo predvsem v širjenju besednega zaklada, spoznavanju pisane besede, spodbujanju domišljije in razvijanju veselja do literature.

Nisem pa zasledila, da bi socialna delavka z otroki delala preko kreativnega medija pravljljice, čeprav enkrat tedensko obišče vsako skupino v vrtcu.

Iz podatkov, ki sem jih s pogovori dobila od vzgojiteljic in pomočnic vzgojiteljice v VVZ Antona Medveda je razvidno, da pravljljice v VVZ Antona Medveda v veliki meri uporabljajo. Socialna delavka bi tako lahko k tem otrokom in nudenju pomoči stopila prav z uporabo kreativnega medija pravljljice. Ker se otroci pogosto srečujejo s pravljljico, bi socialna delavka z njo lažje vzpostavila delovni odnos in preko nje otroku pomagala poiskati vire moči, da bi otrok lahko razrešil težavo, ki jo ima. Prav tako pa bi pri delu s skupino le-ta lahko spoznala svoje težave (npr.: s komunikacijo, z neupoštevanjem postavljenih pravil ...) in jih s pomočjo pravljljice in najrazličnejših dejavnosti, ki se navezujejo nanjo odpravili.

1.9. UPORABNOST PRAVLJIC V VRTCIH

Uporabnost pravljljic v vrtcih vidim na več področjih, kot na primer:

- Pravljljica prispeva k temu, da se otrok sprosti, kar je bistvenega pomena za vsakršno delo z našimi najmlajšimi.
- Otroku lahko pravljljica pomaga izraziti njegova čustva.
- Prav tako je pravljljica dobro sredstvo pri prepoznavanju in izražanju strahov in stisk.
- S pomočjo pravljljice lahko izboljšamo skupinsko dinamiko v skupini.
- Pravljljica nam ponuja drugačen način dela v socialnem svetovanju. Ljudje se skupaj s pomočjo strokovnjakov rešijo težav, ki jih pestijo.
- S pravljljico prav tako lahko raziskujemo življenjski svet otroka.
- S pripovedovanjem pravljljic se otroku lahko približamo, mu pomagamo, da postane naš »sopotnik«, da lahko skupaj razvijemo konstruktivno komunikacijo, ki nam bo pomagala pri reševanju težav.
- S tem ko otrokom pripovedujemo pravljljico, lahko v pogovoru ali dejavnosti po pravljljici skupaj z otrokom razvijamo rešitev, tako da raziskujemo njegove vire moči. Njegovi viri moči so lahko: lastnosti, spretnosti, njegove prostočasne aktivnosti, talenti, pričakovanja, zaupanje vase in v ljudi, ki mu pomagajo, različna

sredstva (dobrine, storitve) za doseg ciljev, priložnosti, socialni stiki ..., ki mu bodo pomagale, da reši svojo težavo oz. problem

- Prav tako je pravljica dobro sredstvo preokvirjanja. Otrok se v pravljico in glavnega junaka tako močno vživi, da si tudi sam želi biti podoben temu junaku, ki pa je prav takšen, kakršen naj bi bil otrok, na poti do rešitve svojih problemov, težav ali pa jih bo že rešil.

Vidimo, da pravljice v vrtcu lahko uporabljamo v zelo različne namene. Pravljice nas lahko pripeljejo do dobrih rezultatov, če jih uporabljamo tako, da vsebino pravljice prilagodimo otrokovim potrebam in željam.

1.10. KAKO LAHKO SOCIALNI DELAVCI IN DELAVKE PRI SVOJEM DELU V VRTCU UPORABLJAJO PRAVLJICE

Pomembno se je zavedati, da je delo socialne delavke z otroki zelo drugačno od dela s polnoletnimi uporabniki.

Preden socialna delavka začne delati z mladoletnim otrokom mora preveriti, ali je otrok dovolj zrel, da razume postopek in ali otrok želi v njem sodelovati.

Pri otrocih, ki so mlajši od petnajst let, je potrebno najprej ugotoviti, ali so dovolj zreli, da razumejo pomen postopka. Če je otrok dovolj zrel, ga seznani z njegovo pravico, da lahko izrazi svoje mnenje. Kadar otrok želi izraziti svoje mnenje, ga lahko pove socialni delavki, sodniku, strokovnjaku. Otrok ima lahko tudi zaupnika. Zaupnik je oseba, h kateri se otrok zateče, ko starši odpovedo. Med otrokom in zaupnikom mora biti pristno in spontano razmerje. Otroke, ki niso dovolj zreli in niso sposobni razumeti pomena postopka in odločitve, ni treba seznanjati s pravico, da povedo svoje mnenje. Pri teh korist ugotovi sodišče na podlagi ugotovljenih okoliščin pri starših in otroku, v zahtevnejših zadevah pa to ugotavlja izvedenec. Na podlagi njegove presoje in na podlagi mnenja centra za socialno delo sodišče odloči o tem, kaj je otroku v korist. (Končina Peternel 2006: 69–79)

Pri delu z otroki pa se velikokrat srečujemo s tem, da otroke zastopajo njihovi zagovorniki.

Zagovorništvo najpogosteje potrebujejo ljudje, ki težko govorijo sami zase ali se težko oz. se sploh ne morejo postaviti za svoje pravice. Med njimi so tudi otroci.

Otroci potrebujejo zagovornike zaradi:

- zlorab in zanemarjanj, ki jih doživljajo v družini,
- zlorab, ki jih povzroča oseba zunaj družine,
- negativnega označevanja in obravnave strokovnjakov: vzgojiteljev, učiteljev, pedagogov, socialnih delavk, psihologov,
- zlorab, nasilja in zanemarjanj v institucijah.

Tudi ranljivi otroci velikokrat potrebujejo zagovornika. Ranljivi otroci so prestrašeni in negotovi otroci, otroci, ki so veliko sami, ki težko navežejo stike z drugimi otroki in se držijo na obrobju skupine, otroci, ki so vidno hendikepirani, ki imajo oznako, da so intelektualno ovirani, otroci, ki živijo v zavodih, otroci stigmatiziranih etničnih manjšin. Zagovornica ali zagovornik je oseba, ki govori namesto posameznika oz. se zavzema za njegove pravice. To je oseba, ki se ji zaupa, zato mora biti čas, da se ustvari zaupanje. Naloge zagovornice ali zagovornika pa so negovanje, pričanje, protestiranje, prevajanje, podpiranje. (Zaviršek 2008: 69–73)

Otroci velikokrat naletijo na težavo že pred vstopom v šolo. Zato imajo socialne delavke v vrtcu zelo pomembno vlogo. Pomembno je, da se otroku, ki naleti na določeno težavo, pomaga čim prej, se pravi že v dobi pred vstopom v šolo. Ker imajo vzgojiteljice v skupinah veliko število malčkov, se vsakemu ne morejo prav veliko posvetiti. Zato pa je po mojem mnenju njihova pomembna naloga prav to, da socialno delavko opozorijo na težave, probleme, s katerimi se srečuje otrok. Ker pa je pravljica otrokom v tej starosti, se pravi pred vstopom v šolo, zelo blizu, je pomemben kreativni medij, ki socialni delavki pomaga pri delu s predšolskim otrokom.

S pomočjo pravljice socialna delavka lahko otroku pomaga pri reševanju težav, lahko pa z njeno pomočjo pridobi tudi otrokovo zaupanje. Obe nalogi sta zelo pomembnega značaja.

Odnos med socialno delavko in uporabnikom (v našem primeru otrokom) definiramo kot delovni odnos. Delovni odnos otroke in socialne delavke definira kot sodelavce v skupnem

projektu. Torej je prva naloga socialne delavke, da vzpostavi delovni odnos. Elementi t. i. delovnega odnosa so:

- dogovor o sodelovanju,
- instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitev,
- osebno vodenje.

Pomembno pa je, da se pri delu opiramo na štiri pomembne sodobne koncepte v socialnem delu:

- perspektiva moči,
- etika udeležnosti,
- znanje za ravnanje,
- ravnanje s sedanostjo

(Čačinovič Vogrinčič 2007: 17, 18).

Dogovor o sodelovanju je zelo pomemben uvodni ritual. Dogovor vsebuje dvoje, privolitev na sodelovanje tu in zdaj ter dogovor o delovnem odnosu, se pravi dogovor o tem, kako bomo delali. Glede na to, da so otroci v predšolskem obdobju še zelo majhni, je potrebno dogovor o sodelovanju prirediti njim. Pomembno je, da skleneta dogovor o sodelovanju ter skupaj soustvarita instrumentalno definicijo problema. Dogovor o sodelovanju s predšolskim otrokom je lahko čisto preprost. Socialna delavka lahko otroku pove, da se bosta večkrat srečevala in bosta v času, ki ga bosta imela na voljo, brala pravljice in počela veliko zanimivih stvari – risala, igrala igre vlog, plesala, ustvarjala z glino, se pogovarjala ... Vse bosta počela skupaj in se tako bolje spoznala. Srečanja, na katerih se bosta srečevala, lahko poimenujeta tudi »pravljичne urice«.

Sledi instrumentalna definicija problema in so-ustvarjanje rešitev. Otrok v odnos zelo težko vstopi s svojo definicijo problema, zato se mi tu zdi izrednega pomena sredstvo oz. kreativni medij, ki nam pri tem pomaga, to je pravljica. Za instrumentalno definicijo problema bosta potrebovala nekoliko več časa. Socialna delavka in otrok lahko po prebrani pravljici igrata igro vlog, ki jo prilagodita po svoje. Preko igre vlog bo socialna delavka lahko videla s kakšnim problemom, težavo se srečuje otrok. Preko pogovora in igre vlog bosta prišla do definicije možnega, uresničljivega, do želene spremembe, ob kateri bo otrok bolj srečen, bo bolje komuniciral in živel v odnosu z drugimi.

Razmislimo o problemu, o katerem smo dosedaj že nekaj izvedeli od otroka prek pridruževanja in postavljanja instrumentalne definicije problema. Socialna delavka se poskuša postaviti v otrokov položaj. Iz tega zornega kota išče pravljico, ki bo primerna zanj. Tudi pri iskanju možnih rešitev nam lahko pomaga pravljica. Pravljica je dobro sredstvo, da otrok spregovori. Ko ga bomo z mislimi usmerili v pravljico, ki mu bo pisana na kožo, bomo lahko veliko izvedeli tudi o njegovem otroštvu. Njegovo razmišljanje lahko preusmerimo v glavnega junaka in ga vprašamo kaj meni, da je mučilo tega junaka v pravljici. S tem bomo izvedeli, s kakšnim vprašanjem se ukvaraja otrok, kaj ga muči. Otrok lahko skupaj z nami tudi sam soustvarja pravljico. Prek pravljice nam bo otrok pripovedoval svojo življenjsko zgodbo, kajti zgodba, ki nam jo bo pripovedoval, mu bo znana. Se pravi nam bo pravljica pomagala pri raziskovanju življenjskega sveta otroka, njegovega doživljanja morebitnih težav, želenih sprememb.

»Raziskovati življenjski svet uporabnika pomeni soustvarjati podobo njegove življenjske situacije v družbenem in kulturnem kontekstu, da bi odkrili in aktivirali vire, ki mu bodo omogočili bolj kakovostno življenje« (Rapoša Tanjšek 2007: 7).

Pri raziskovanju življenjskega sveta otroka pa je pomembno, da se osredotočimo na mikro (posameznik, družina), mezo (formalni in neformalni viri pomoči v skupnosti) in na makro raven (družbeno, politično okolje). Ko raziskujemo življenjski svet uporabnika je zelo pomembno, da ga raziščemo na vseh treh ravneh. Se pravi, da raziščemo, kako njegov vsakdan poteka znotraj družine, kako je z odnosi z njegovimi prijatelji, znanci in nenazadnje tudi, kako se otrok vključuje v širšo skupnost.

Pri raziskovanju življenjskega sveta otroka je pomembno delo iz perspektive moči. »Praksa, ki temelji na perspektivi moči, pomeni, da bo vse, kar delaš kot socialna delavka, utemeljeno s tem, da pomagaš odkriti, olepšati, raziskati in izkoristiti klientovo moč in vire, ko mu pomagaš, da doseže svoje cilje, uresniči svoje sanje in razbije okove ovir in nesreč.« (Saleebey 1997, v Šugman Bohinc, Rapoša Tanjšek, Škerjanc 2007: 12–24)

Ko bomo z otrokom delali iz perspektive moči, ga bomo spraševali po tem, kaj si želi, ko bo velik, kaj bi se moralo narediti, da bi bil vesel, kaj rad počne, kaj ga razveseljuje, ali ima kaj prijateljev, s katerimi se ima lepo, kdaj je bil nazadnje vesel ...

Pomembno pri delu socialne delavke pa je, da vodi pogovor s perspektive moči, kar pomeni, da spoštljivo iščemo uporabnikove vire moči. Iz perspektive moči sprašujemo po željenih razpletih, po dobrih razpletih, po sanjah in upanju, po virih, po opori v skupnosti, po dobrih izkušnjah iz preteklosti. Tudi tu si lahko pomagamo s pravljico, da otrok lažje spegovori. Pravljico prilagodimo tako, da ima junak otrokove značilnosti, kar mu omogoča, da se poistoveti z glavnim junakom. S pravljico mu nakažemo neke smernice, da se otrok lažje vživi v svoj problem in o njem spregovori, da spregovori o svojih virih moči.

Socialna delavka mora pogovor voditi osebno, kar pomeni, da se odziva osebno, podeli svojo izkušnje in zgodbo, ki odkriva alternativen pogled na možne rešitve. Tudi to lahko socialna delavka stori s pomočjo pravljice. Z njeno pomočjo predstavi določeno zgodbo (lahko iz svojega življenja ali življenja koga, ki ga pozna), ki je podobna življenju našega otroka. Tako se bo otrok lahko poistovetil z junakom v pravljici.

Etika udeležnosti nas usmeri k temu, da objektivnega opazovalca, socialno delavko, nadomesti sodelovanje, v katerem nihče nima zadnje besede, temveč pogovor, ki se nadaljuje. V primeru dela s predšolskimi otroki bi to pomenilo, da socialna delavka sodeluje z otrokom, mu ne ponuja svojih izbir, možnosti. Socialna delavka tudi ne nastopa tako, da ima zadnjo besedo, se pravi, da bosta počela in delala tisto, kar reče socialna delavka. Pogovor socialna delavka poskuša voditi tako, da se le-ta lahko prihodnjič nadaljuje, tako da se bosta imela o čem pogovarjati tudi prihodnjič, ko se vidita.

Znanje za ravnanje je koncept, ki omogoča da znamo iz lokalnega jezika prenesti v jezik, ki ga omogoča stroka in potem spet nazaj v jezik uporabnika. To pomeni, da socialna delavka zna vzpostaviti in vzdrževati delovni odnos in zna podeliti strokovna znanja v procesu soustvarjanja ter zna prevajati v osebni jezik in nazaj v jezik stroke.

To je, da v pogovoru otroku pove, kaj in kako bo delala z njim. Pomembno je tudi, da delovni odnos prilagodimo otroku. Koncepte delovnega odnosa otroku lahko razložimo, če otrok to želi. Razložimo jih na način, da nas bo otrok razumel. S preprostimi besedami mu povemo, kaj določen koncept pomeni.

Ravnanje s sedanostjo pa socialno delavko usmeri v sedanost, ki je najbolj dragocen čas v projektu pomoči.

Pomembno je, da z otrokom delamo tukaj in zdaj, da se zavzamemo za otroka, ko nam je na voljo. Pomembno je, da socialna delavka v pogovoru otroka skrbno posluša, se odziva na povedano ter ga nenazadnje spodbudi, da mu je na voljo. Tu je zelo pomemben tudi neposreden stik z otrokom, se pravi objem, božanje, če nam le-ta to dovoli in si tega želi. Veliko otrok si namreč varen prostor lahko vzpostavi z bližino, ki mu jo nudimo preko objema, crkljanja. Pomembno je, da otrok čuti, da mu je socialna delavka v tistem času povsem na voljo, da je tam samo zanj.

Izvirni delovni projekt pomoči je nujno dopolnilo koncepta delovnega odnosa. V procesu delovnega odnosa se razvijajo izvirni projekti pomoči. Izvirni zato, ker se vedno znova vzpostavijo za določeno osebo, oblikovani po njihovi meri. Projekt pa je nek načrt za prihodnost, kjer delamo na zaželenih izidih in sprejemljivih rešitvah. Delovni pa ga imenujemo zato, ker temelji na soustvarjanju. (Čačinovič Vogrinčič 2006:21, 22)

Vsak otrok potrebuje svoj izvirni delovni projekt pomoči, ki je narejen samo zanj in po njegovih željah. Tudi izvirni delovni projekt soustvarjamo skupaj z otrokom. Pri njemnam je lahko v pomoč pravljica in glavni junak v njej. Pravljico že predčasno priredimo njegovi življenjski situaciji. Nato pa preko igre vlog z lutkami od otroka, ki z lutko igra glavnega junaka pravljice, izvemo, kaj si glavni junak želi, kakšnih sprememb si želi, do kakšnih ciljev si želi priti. Nato pa lahko skupaj z otrokom za tega pravljičnega junaka naredimo načrt za prihodnost, kaj bi junak lahko naredil, da bi mu uspelo doseči cilj. V nadaljevanju pogovor speljemo na otroka in mu ponudimo možnost, da lahko tudi on pri sebi naredi in dela podobno kot pravljični junak v pravljici.

Proces izvirnega delovnega projekta pomoči je sledeč (Čačinovič Vogrinčič 2007: 21–24):

- pridruževanje,
- odkrivanje, raziskovanje,
- spreminjanje,
- proslavljanje,
- ločitev,
- reflektiranje.

Pri pridruževanju se tako rekoč spoprijateljimo z otrokom. Poskušamo doseči, da se otrok ob nas počuti varnega in sprejetega. Stopimo k njemu in »pogledamo skozi njegovo okno«. Za pridruževanje je pravljica zelo dobro sredstvo. Lahko nam pomaga, da nas otrok bolje spozna in s tem topleje in hitreje sprejme.

Ko odkrivamo in raziskujemo življenjski svet otoka in njegove vire moči, nam pomaga, da se zavedamo, da ima pri raziskovanju vsak svoj delež, raziskovanje se tako bogati, rešitev pa se soustvari. Tu nam je pri delu z otroki lahko v pomoč pravljica. Ko otrok sliši, kako v določeni situaciji ravna junak pravljice, to želi storiti tudi sam. Želi se poistovetiti z glavnim junakom. Se pravi nam pravljica lahko pomaga pri iskanju možnih rešitev na poti do zelenega razpleta, cilja. Otrok se v pravljico tako vživi, da svoje življenje primerja z življenjem glavnega junaka v pravljici. Le-to pa nam potem pomaga iskati otrokove vire moči. Otrok vidi, kaj vse rad počne glavni junak, s kom se družijo, kaj ga veseli. Ko smo na tej točki, lahko na kratko povzamemo kaj vse veseli našega glavnega junaka in nato povprašamo otroka, kaj on rad počne, kaj se najraje igra, s kom se rad igra, kdaj je vesel ... Vsi ti otrokovi viri moči so lahko možnosti, ki nam bodo pomagale na poti do zelenega cilja. Njegove vire moči bomo lahko s pridom uporabili pri morebitnem »spreminjanju«. Naj to obrazložim na primeru. Če se bo otrok srečal s težavo pri komuniciranju z odraslo osebo, bomo njegov vir moči npr. vir, da se rad igra na igrišču, uporabili npr. v namen, da kadar sta s socialno delavko na igrišču, komunicirata po pravilih, ki sta jih določila skupaj. Ta način komunikacije potem postopoma lahko nadgrajujeta in tako pravila komunikacije uporabljata v vse širšem okolju.

Sledi spreminjanje. Spremeniš se lahko, če imaš za koga, s kom ali zakaj, se pravi če imaš smisel. Pri tem se mi zdi izrednega pomena to, da se socialna delavka zaveda, da mora skupaj z uporabnikom, se pravi otrokom, v soustvarjanju največkrat priti do spremembe II. reda. To bo socialna delavka skušala doseči s spodbujanjem preokvirjanja. S postopki, ki sprožijo spremembo II. reda, smo naravnani na vprašanje, kako bomo spremenili vedenje, odnos ... in ne zakaj je tako, zakaj je potrebna sprememba. To je eden od možnih premikov fokusa, ki lahko sproži otrokovo preokvirjanje v doživljanju pomena svojega problema. Naredimo torej premik od »zakaj« h »kako«. V kolikor pa pride do spremembe II. reda, pa je potrebno veliko truda za stabilizacijo nastalih sprememb.

Da pri otroku lahko dosežemo spremembo II. reda je potrebno, da v delovnem odnosu delamo na vprašanju, npr. kako se bo otrok usposobil za boljšo komunikacijo z odraslo osebo in ne zakaj je do te težave, problema prišlo. Se pravi bosta pogledela in preverila več možnosti, kaj jima lahko pomaga, da se bo komunikacija izboljšala. Nato pa bo otrok med igro s socialno delavko sam izbral, kaj mu najbolj ustreza, da bi počel in s tem izboljšal komunikacijo.

Pri proslavljanju je pomembno, da znamo prepoznati še tako majhne spremembe in le-te proslaviti. Pomembno je, da če pri otroku opazimo zelo majhen napredek, ki ga v primeru nepozornosti ne bi opazili, to proslavimo. Socialna delavka ga lahko pohvali z besedami, da je bilo to zelo dobro. Lahko ga tudi nagradi s kakšno malenkostjo npr. bonbončkom.

Ločitev je zaključek odnosa. Zaključek mora biti jasen. Ko pogledamo nazaj, pogledamo kje smo, kaj smo opravili in tudi kaj ostaja odprto za naprej.

Ko socialna delavka zaključi srečanje z otrokom, mu mora na kratko povzeti, kaj vse sta počela, kaj sta naredila ter tudi to, kaj bosta počela prihodnjič. Tudi to mu lahko prikaže preko pravljичnega junaka. Lahko mu prikaže kratko zgodbo, kaj vse je pravljичni junak počel v pravljici ter kaj sta tudi onadava delala na tem srečanju. Na koncu socialna delavka otroku pove, s čim vse se bo pravljичni junak srečal na prihodnjem srečanju.

Reflektiranje poteka ves čas. Reflektiranje pomeni tudi odzvati se na odnos, na dogodek. Po vsakem srečanju otroka in socialne delavke je potrebno pogledati, kaj je bilo narejeno, kaj nas še čaka za prihodnost. Obenem pa to pomeni tudi to, da se socialna delavka zna v vsakem trenutku odzvati na situacijo, s katero se sreča med delom z otrokom in to situacijo otroku tudi razložiti in jo uspešno rešiti.

Otroci v starosti pred vstopom v šolo so »uporabniki«, ki vstopajo v proces pomoči neprostopoljno. Prav zato je tako zelo pomemben prvi stik in pridružitev otroku. Otroku mora socialna delavka že na začetku srečanj povedati, kdo je, zakaj je z njim, kaj bosta počela.

Pri postavljanju in uresničevanju ciljev uporabnika je uspešnost odvisna od številnih dejavnikov, od individualnih dejavnikov in dejavnikov okolja. Individualni dejavniki so (Rapoša Tajnšek v Šugman Bohinc, Repoša Tajnšek, Škerjanc 2007: 14, 15):

- pričakovanja,

- sposobnost,
- zaupanje.

Dejavniki okolja pa so:

- sredstva,
- priložnost,
- socialni stiki.

Se pravi uspešnost srečanj socialne delavke in otroka je odvisna tudi od individualnih dejavnikov in dejavnikov okolja.

Pomembno je vedeti, da gre pri procesu socialnega dela za krožno dogajanje. V vseh fazah delovnega procesa oziroma delovnega odnosa so prisotni (Rapoša Tajnšek v Šugman Bohinc, Repoša Tajnšek, Škerjanc 2007: 15, 16):

- raziskovanje,
- dogovarjanje,
- načrtovanje,
- ukrepanje ali spreminjanje,
- evalvacija.

V delovnem odnosu se vedno odvija proces krožnosti. Medtem ko sta socialna delavka in otrok v interakciji, vedno nekdo izmed njiju poda svoje mnenje, opažanje ..., drugi pa na to odgovori in pove, kaj je pri tem tudi njemu všeč oz. kaj lahko uporabi zase. Se pravi, kar nekdo daje v odnos, se mu vrne prek povratne informacije. Na to informacijo reagira, nanjo pa ponovno dobi neko novo informacijo. Kar pomeni, da se v interakciji otrok in socialna delavka lahko kadarkoli srečata z zgoraj naštetimi fazami.

Knjigi Ortnerja Gerlinde Pravlјice, ki so otrokom v pomoč in Nove pravljice, ki so otrokom v pomoč sta odlični knjigi s konkretnimi pravljicami, ki jih lahko uporabimo pri določeni težavi oz. problemu s katerim se srečuje otrok.

1.11. NAMESTO ZAKLJUČKA

Iz prebranega teoretičnega dela lahko ugotovimo, da si dva glavna avtorja moje diplomske naloge, Bettelheim in Čačinovič Vogrinčičeva stojita nasproti. Nasproti si stojijo temeljne teoretične predpostavke Bettelheima v zvezi s pomeni pravlјice in z njimi povezane definicije potrebnih praktičnih veščin ter koncepti delovnega odnosa Čačinovič Vogrinčičeve.

Medtem ko se Bettelheim naslanja na objektivistične predpostavke, ki so psihoanalitično obarvane, koncept delovnega odnosa Čačinovič Vogrinčičeve temelji na konstruktivizmu in pripovedni drži, temelječ na postmodernih predpostavkah.

Po Bettelheimu se odgovornost za uspeh preusmeri na pripovedovalca pravlјice. S tem se jasno prikaže t. i. dvojnost oz. enosmernost. Pripovedovalec pravlјice zavzame t. i. držo vedočega. Pravlјica poskrbi, da je otrokov problem rešljiv. Prav tako pravlјica otroka usmerja k odkrivanju lastne identitete in mu pokaže katere izkušnje potrebuje za nadaljnji razvoj. Se pravi otroku predpisuje doživljanje in vedenje. Pomen pravlјice in njene značilnosti Bettelheim postavi kot trditev, kot resničnostne vrednosti. To se vidi, ko predstavi, kakšen je pomen pravlјic, kakšna je resničnost le-teh ter ko poudari, da je pravlјica simbolična preslikava resničnosti zunanjega sveta in medčloveških odnosov. Tu sem nanizala le nekaj primerov, ki nam jasno kažejo, da se Bettelheim naslanja na objektivizem.

Takšno razumevanje in uporaba pravlјic pa je za delo socialnih delavk nezadostna. Bettelheimovo razlago pomena in uporabe pravlјic je potrebno v socialnem delu smiselno dopolniti in uporabiti. Čačinovič Vogrinčičeva nam koncept delovnega odnosa prikaže na temeljih konstruktivizma, ki temeljijo na postmoderni drži. Pravlјico kot kreativni medijpa lahko, kot smo videli v poglavju 1.10., smiselno in uporabno vključimo v koncept delovnega odnosa. Pravlјico je potrebno uporabljati s prvinami konstruktivizma. Le tako nam bo pravlјica lahko koristila kot sredstvo za doseg ciljev. Ne mora pa biti, tako kot nakazuje Bettelheim, pravlјica sama sebi zadostna. Zato je pomembno, da se na tem mestu zavedamo, da je pravlјica le sredstvo, ki socialni delavki pomaga voditi otroka skozi delovni odnos. Da bo pri svojem delu z otrokom uspešna, se mora naslanjati na hermenevitične predpostavke. Pomembno je, da se zavedamo, da sta za uspešen delovni odnos pomembna tako socialna delavka kot otrok. Vsak zase prevzema odgovornost nase. Oba, tako otrok kot socialna delavka, sta odgovorna za svoj delež, ki ga podelita med srečanji. Oba morata med seboj sodelovati, drugače do uspeha ne mora priti. Nekdo izmed njiju poda svoje mnenje, drugi na

to odgovori in pove, kaj lahko uporabi zase. Se pravi, kar nekdo daje v odnos, se mu vrne preko povratne informacije. Iz tega sledi, da se ustvarja nekaj novega na podlagi razumevanja. Tako vidimo, da ves čas poteka krožnost. Pomembno je tudi, da socialna delavka zavzame držo nevedočega. Se pravi, da otroku ne postavi že vnaprej, kako in na kakšen način mu bo določena pravljica pomagala, ampak mu da možnost, da sam pride do tega, kaj iz pravljice lahko vzame zase in smiselno uporabi v svojem življenju.

Naj zaključim. Pravljice, ki jih socialna delavka uporablja pri svojem delu z otrokom nam lahko pomagajo kot motivator in energizator, da otroka lažje in obenem na njemu bolj prijazen način peljemo skozi socialno delovni odnos, kar nam ustvari okoliščine, ki nas bodo pripeljale do želenega cilja. Nikakor pa ne morejo pravljice same po sebi zadostovati za reševanje stisk in težav, ki jih imajo otroci.

2. PROBLEM

Otroci so v predšolskem obdobju zelo nestrpni in neučakani. Vzgojitelji jih največkrat poskušajo prepričati samo z besedami, vendar so otroci mnogo bolj dovzetni za vzgojo s pravljičami. Pravljičice otroka naučijo, da mora počakati, da se stvari zgodijo v svojem naravnem redu. Ker je glavni junak ponavadi njihov idol, mu prisluhnejo in se tako naučijo, da lahko obvladujejo tudi svoje negativne lastnosti.

Pravljičico vidim kot dober kreativni medij, ki jih socialne delavke, pa tudi vzgojitelji lahko uporabljajo pri vzgoji predšolskih otrok. Kot študentka v vrtcu sem opazila, da vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljic v vrtcu pravljičice največkrat uporabljajo z namenom pridobivanja pozornosti, hitrejšega minevanja časa, kot sredstvo za umirjanje otrok, kot sredstvo za bogatenje otrokovega besednega zaklada, učenje novih spoznanj o svetu in življenju, za lažjo predstavitev obravnavane teme ... nisem pa opazila, da bi jih uporabljale za premagovanje določenih težav predšolskih otrok, za kar pa so pravljičice zelo dobro sredstvo. Pravljičica, kot dober kreativni medij, socialnim delavkam lahko pomaga, da otroka lažje peljejo skozi socialno delovni odnos.

V empiričnem delu svoje diplomske naloge bom naredila inovacijo. Na pravljičnih uricah, ki jih bom v sklopu inovacije izvajala, si bom v delovnem odnosu pomagala s pravljičico in ugotavljala ali otrokom uporaba pravljičic v delovnem odnosu lahko koristi, da se težava oz. problem omili. Izbrala sem težavo s komuniciranjem predšolskih otrok, saj sem kot študentka opazila, da predšolski otroci velikokrat naletijo na težavo pri komuniciranju.

Vsak človek komunicira. Res je, da lahko komunicira tudi sam s seboj, vendar je človek bitje, ki mu je govor podarjen zato, da govori in tako s svojim govorom sporoča, kar želi. V predšolskem obdobju se velikokrat pokaže, da otroci med seboj slabo komunicirajo, tako besedno, kot nebesedno. Starši, vzgojiteljice in vzgojitelji največkrat rečejo, da otroci komunicirajo na družbeno nezaželen način, kot na primer s prepirom, pretepom, z zbadljivkami, s prekinjanjem ... V socialnem delu rečemo, da pri komunikaciji uporabljajo manj uspešne vzorce vedenja, odnosov itd.³ To je za to otrokovo obdobje povsem običajno, saj se otrok začne socializirati, napreduje v govorici, razvija mišljenje, identificirati se mora s

³ V diplomski nalogi bom za komunikacijo, kjer otroci uporabljajo manj uspešne vzorce vedenja, odnosov itd. uporabljala tudi izraz nezaželena komunikacija.

svojim spolom. V drugem letu starosti začne otrok počasi postajati samostojen. Začne si oblikovati svoj lastni svet, v katerem začne odkrivati svoje lastne sposobnosti in ob tem spozna, da že marsikaj zmore sam. Ker pa mu seveda ne gre vedno vse po načrtu in mu v odnosu s prijatelji stvari ne uspevajo tako, kot bi si želel, so posledice tu in otrok začne z drugimi komunicirati na način, da uporablja manj uspešne vzorce vedenja, odnosov itd., kar lahko sčasoma vodi v socialno izključevanje takšnega otroka. Zavedati se moramo, da je komuniciranje uspešno samo takrat, kadar oseba, s katero otrok komunicira, sprejme njegovo sporočilo, ga razume, si ga zapomni in kar je najvažnejše, se nanj primerno odzove. Če otrokovo sporočilo, ki ga daje drugim, ni uspešno na vseh štirih področjih, prihaja do motenj komuniciranja, se pravi, da otrok odreagira na način, ko uporablja manj uspešne vzorce vedenja, odnosov itd. Za otroke v predšolskem obdobju je to velikokrat zelo težka naloga in prav zaradi tega je povsem običajno, da naletijo na težavo in se odzovejo na način, ki se jim v tistem trenutku zdi najboljši ali edini, ki ga poznajo.

Komunikacija predšolskih otrok v vrtcu je povezana tudi z medsebojnim odnosom, tako odnosom otrok s sovrstniki, kot odnosom otrok z vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice.

Dejavniki, ki so ključnega pomena za dobre medsebojne odnose v skupini so:

- strpna in prijazna komunikacija,
- zaupanje,
- spoštovanje sebe in drugega,
- možnost izbire oz. soodločanje in s tem občutek moči, da imajo možnost vpliva na spremembe v skupini,
- solidarnost, ki se kaže z medsebojno pomočjo, kadar kdo ne zmore,
- podpora,
- odgovornost; s prevzemom nalog v skupini, dobijo občutek vrednosti in odraslosti (http 5).

Dobre medsebojne odnose lahko definiramo kot odnose, kjer poteka strpna in prijazna komunikacija, zaupanje, spoštovanje sebe in drugega, kjer poteka v skupini možnost izbire, solidarnost, podpora in odgovornost s prevzemom nalog vsakega posameznika v skupini.

V konkretnem primeru me bo zanimalo, ali bo uporaba pravljice v delovnem odnosu pripomogla k temu, da bodo predšolski otroci v odnosu z drugimi komunicirali na način, da bodo uporabljali bolj uspešne vzorce vedenja, odnosov itd. Opazovala bom skupino kot celoto, poleg tega pa bom podrobneje opazovala še štiri otroke v skupini.

Otrokom bom skozi 6 pravljичnih uric v delovnem odnosu ponudila izkušnjo bolj sprejemljivega, zaželenega načina komuniciranja. Z uporabo pravljичnih uric bom poskušala ustvariti okoliščine, za katere upam, da bodo na otroke delovale energizirajoče, motivirajoče v smislu, da bodo začeli opuščati manj uspešne vzorce vedenja, odnosov itd. in prek alternativnih izkušenj (npr. prek identifikacije z junakom iz pravljice) razvili nove, bolj učinkovite načine komuniciranja tudi za širše socialno okolje.

Pravljica kot kretivni medij je energizirajoči in motivirajoči dejavnik oz. t. i. kontrolni parameter. Socialno delo z uporabo kontrolnega parametra pa je ugoden kontekst za razlikovanje obstoječih vzorcev vedenja, odnosov, itd. Nadalje je socialno delo ugoden kontekst za destabiliziranje in spreminjanje teh vzorcev v meri bolj učinkovitih zelenih sprememb. Socialno delo pa je tudi ugoden kontekst za stabiliziranje novih vzorcev vedenja, odnosov, itd. Se pravi, je pravljica tisti dejavnik, ki nam bo pomagal, da bodo otroci v odnosu z drugimi komunicirali na način, da bodo uporabljali bolj uspešne vzorce vedenja, odnosov itd., in bo z uporabo teh vzorcev komunikacija bolj uspešna. (Zapiski predavanj Epistemologija SD II 2008/2009)

Postavila sem si naslednja raziskovalna vprašanja:

1. Ali so starši, vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice seznanjeni s tem oz. ali vedo, da se lahko problem oz. težava, ki jo imajo njihovi otroci reši ali omili s pomočjo pravljic?
2. Ali bodo otroci po končani inovaciji komunicirali na alternativne, za socialno okolje vrtca bolj konstruktivne načine?
3. Ali se bo medsebojni odnos v skupini po končani inovaciji izboljšal?

3. METODOLOGIJA

3.1. VRSTA RAZISKAVE, MODEL RAZISKAVE IN TEME RAZISKAVE

Vrsta raziskave, ki sem jo opravila, je eksplorativno-deskriptivna. Zanj je značilno, da je nekakšen prehod med poizvedovalnimi in bolj natančnimi deskriptivnimi raziskavami. Glede na odnos do neposrednega izkustvenega gradiva je raziskava empirična. Zbrani podatki so bili opisni, zato je moja raziskava kvalitativna.

TEME RAZISKAVE:

- uporaba in uporabnost pravljič
- komunikacija otrok z odraslo osebo
- komunikacija otrok s sovrstniki
- komunikacija otrok v manjših podskupinah
- komunikacija izbranih otrok
- medsebojni odnos
- ocena inovacije

3.2. MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV

Merski instrumenti so:

a) Smernice za izvedbo intervjujev

Način zbiranja podatkov so bili intervjuji. Vprašanja so se nanašala na uporabo in uporabnost pravljič, komunikacijo otrok z odraslo osebo, komunikacijo otrok s sovrstniki, komunikacijo otrok v manjših podskupinah, komunikacijo izbranih otrok, medsebojni odnos in na oceno inovacije.

b) Odprti vprašalnik pred izvedbo inovacije

Vprašalnik je zajemal štiri vprašanja odprtega tipa. Vprašanja so se nanašala na komunikacijo otroka z odraslo osebo, komunikacijo otroka s sovrstniki, uporabo in uporabnostjo pravljič.

c) Odperti vprašalnik po izvedbi inovacije

Vprašalnik je zajemal dve vprašanji odprtega tipa. Vprašanji sta se nanašali na komunikacijo otrok z odraslo osebo in komunikacijo otrok s sovrstniki.

d) Opazovalni listi za vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice za izpolnjevanje med pravljičnimi uricami

Vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice sta med pravljičnimi uricami opazovali komunikacijo otrok s sovrstniki, komunikacijo otrok z odraslo osebo, komunikacijo otrok v manjših podskupinah, komunikacijo izbranih otrok, ter druge zanimivosti, do katerih je prišlo.

e) Opazovalni list pred izvedbo inovacije, opazovalni list med izvedbo inovacije, opazovalni list po izvedbi inovacije

Metoda zbiranja je bilo opazovanje z udeležbo. Opazovala sem uporabo pravljič, komunikacijo otrok z odraslo osebo, komunikacijo otrok s sovrstniki, komunikacijo otrok v manjših podskupinah, komunikacijo izbranih otrok in medsebojni odnos.

3.3. POPULACIJA IN VZORČENJE

Populacija v moji raziskavi je 24 otrok najstarejše starostne skupine, starih 5–6 let, od tega 14 dečkov in 10 deklic, VVZ Antona Medveda Kamnik, v enoti Tinkara, v šolskem letu 2009/2010. Za podrobnejše opazovanje so bili izbrani štirje otroci iz zgoraj navedene skupine. Tem štirim otrokom lahko rečemo vzorec. Vzorec je bil izbran neslučajnostno. Gre za priročni vzorec, saj so bili otroci namerno izbrani s strani vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice.

3.4. ZBIRANJE PODATKOV

Podatke sem zbirala od 1. 1. 2010 do 20. 8. 2010.

- opazovanje z udeležbo 1 –pred inovacijo – v prvi polovici leta 2010
- intervju z vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice pred izvedbo- 3. 5. 2010
- vprašalnik za starše pred izvedbo – 4. 5. 2010 do 7. 10. 2010
- 1. Srečanje – opazovalni listi – 11. 5. 2010
- 2. srečanje – opazovalni listi – 12. 5. 2010

- 3. srečanje – opazovalni listi – 13. 5. 2010
- opazovanje z udeležbo 2 – med inovacijo – od 13. 5. 2010 do 18. 5. 2010 (vsak dan po 2 uri)
- intervju z vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice med izvajanjem – 14. 5. 2010
- 4. srečanje – opazovalni listi – 18. 5. 2010
- 5. srečanje – opazovalni listi – 19. 5. 2010
- 6. srečanje – opazovalni listi – 20. 5. 2010
- intervju z vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice po izvedbi – 21. 5. 2010
- vprašalnik za starše po izvedbi – 21. 5. 2010 do 28. 5. 2010
- opazovanje z udeležbo 3 – po inovaciji – od 21. 5. 2010 do 20. 8. 2010 (3 do 4 krat na teden po 2 uri)

3.5. OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV

Analizo empiričnega gradiva sem opravila s kvalitativno analizo.

Intervjuje sem najprej po zvočnem zapisu pretipkala. Nato sem iz celotnega zapisa posameznega intervjuja naredila izbor relevantnih delov besedila glede na sedem predhodno zastavljenih kategorij in določila enote kodiranja s podčrtovanjem. Posameznim podčrtanim delom besedila sem nato pripisala zaporedno številko in jih vnesla v tabelo glede na kategorijo, kateri besedilo pripada. V naslednjem koraku sem izjave razvrstila še v podkategorije, in sicer glede na vsebinsko sorodnost pojmov. Na koncu pa sem oblikovala poskusno teorijo. Rezultate sem predstavila v poglavju Rezultati in razprava. Način celotne obdelave intervjujev je predstavljen v poglavju Priloge.

Vprašalnike in opazovalne liste za vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice za izpolnjevanje med pravljičnimi uricami sem prav tako zaradi lažje obdelave pretipkala. Nato sem vprašanja razdelila v posamezne kategorije. Vprašanja sem že pred razdelitvijo staršem razvrstila v določene kategorije. Iz vsakega odgovora sem nato naredila izbor relevantnih delov. Nato sem vsakemu odgovoru pripisala pojem ali nadpomenko. Pri nekaterih vprašanjih ni bilo možno pripisati pojma ali nadpomenke. Nato sem na koncu oblikovala rezultate vprašalnikov.

Predstavljeni so v poglavju Rezultati in razprava. Način celotne obdelave vprašalnikov in opazovalnih listov je predstavljen v poglavju Priloge.

Opravila pa sem tudi *opazovanje z udeležbo*. Svoje opazovalne liste sem najprej uredila in jih smiselno pretipkala. Nato sem iz celotnega zapisa naredila izbor relevantnih delov besedila. Posamezen del besedila sem podčrtala in mu pripisala zaporedno številko. Nato sem posamezne dele besedila prepisala v tabelo k kategoriji, kateri besedilo pripada. Kategorije sem določila že pred izvedbo eksperimenta. Dele besedil sem razvrstila v podkategorije in sicer glede na vsebinsko sorodnost pojmov. Na koncu sem oblikovala poskusno teorijo. Rezultate sem predstavila v poglavju Rezultati in razprava. Način celotne obdelave opazovanja z udeležbo je predstavljen v poglavju Priloge.

3.6. FAZE RAZISKAVE

1. Teoretičen del svoje diplomske naloge sem najprej predstavila v vrtcu (podravnateljici) VVZ Antona Medveda Kamnik. Podravnateljici sem na kratko predstavila idejo o konkretni izvedbi empiričnega dela t. i. pravljičnih uric z otroki. Pravljične urice so bile pripravljene kot projekt z naslovom »Z uporabo pravljič do boljše komunikacije predšolskih otrok v vrtcu«.
2. Usmerila sem se na enoto Tinkara. Zaradi narave dela so prišli v poštev samo otroci iz najstarejše starostne skupine, stari 5–6 let. V enoti Tinkara imajo dve najstarejši starostni skupini. Pomočnica ravnateljice VVZ Antona Medveda je določila, v kateri skupini bo potekala inovacija. Vzgojiteljici in pomočnici vzgojiteljice sem predstavila svojo diplomsko nalogo in ju podrobneje seznanila z empiričnim delom svoje diplomske naloge.
3. Vzgojiteljica je izbrala 4 primerne otroke (starost 5–6 let), ki smo jih podrobneje spremljali. Staršem sem se predstavila preko dopisa, obenem pa sem jim razložila, kaj bomo delali ter jih prosila za soglasje za delo z njihovimi otroki.
4. Predhodno opazovanje (opazovanje z udeležbo 1). Svoja opazovanja sem skrbno vpisovala v opazovalni list.

5. Kratki vprašalniki za starše. Intervju z vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice pred izvedbo inovacije.
6. Izvedba 3 srečanj. Med vsemi tremi srečanji sta si vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice zapisovali svoja opazovanja in mnenja v vnaprej pripravljen opazovalni list.

1. SREČANJE

- Vzpostavim stik z otroki. Vzpostavimo otrokom prilagojen dogovor o sodelovanju.
- Vodena vizualizacija ob glasbi.
- Pred njih položim sličice. Ob pomoči sličic jim pripovedujem pravljico. → Na sličicah, ki so pritrjene na palčko so glavni junaki (vsak posebej). Vse ostale podrobnosti prepustim domišljiji otrok.
- Povprašam jih, kaj jim je bilo najbolj všeč? Katera oseba iz pravljice jim je bila najbolj všeč?
- Na sredino kroga postavim skrinjico in jo pokrijem. S tipanjem morajo ugotoviti, kaj se skriva pod odejo. Na koncu jim pokažem, kaj so tipali, vendar jim ne izdam, kaj je v skrinjici ter tudi ne, čemu je ta skrinjica namenjena.
- Z otroki naredimo še evalvacijo – kako so se počutili, kaj jim je bilo najbolj všeč ...

2. SREČANJE

- Sproščanje z masažo – hrbet kot naše slikarsko platno.
- Ob pomoči sličic povem pravljico.
- Pogovor o vsebini pravljice.
- Povabim jih, da bi se tudi mi igrali **igro Indijanci**. Postavimo Indijanska pravila. Postavimo naslednje indijanske znake:

Znak 1 pomeni: tišina.

Znak 2 pomeni: ni mi všeč, pojdi stran.

Znak 3 pomeni: rad bi nekaj povedal.

Otroci še sami predlagajo določene znake. Te znake lahko uporabljajo le oni med seboj v igralnici, pa tudi na igrišču.

Pomembna pravila:

Naše najpomembnejše pravilo je, da se med seboj ne prepiramo in se ne tepemo ter drug z drugim ne govorimo grdo. Kdor ne bo upošteval teh navodil, bo izključen iz naše igre. Če si na koga zelo jezen, tako jezen, da bi ga kar udaril, se umakni. Namesto da koga udariš, dvakrat močno udari z nogo ob tla ter mu na posebej za to pripravljen plakat nariši črno piko. Če kršiš pravilo in npr. pri pogovoru s kom uporabljaš grde besede, koga udariš ..., si izključen iz igre in se ne smeš več sporazumevati z našimi skrivnimi znaki.

Naših skrivnih znakov ne učimo nikogar, uporabljamo jih samo med sabo.

- Motiviram jih s tem, da se bodo otroci lahko sporazumevali s pravimi indijanskimi znaki.
- Za indijanskaa poglavarja imenujem vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice. Vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice bosta imeli pri sebi plakat, kamor bodo otroci lahko narisali črno piko tistemu, na katerega bodo jezni, tistemu, ki jih je užalil ...
- Če jim bo uspelo, da se bodo sporazumevali z znaki in vsa pravila dosledno upoštevali, bodo s strani poglavarja nagrajeni z nagrado. Tisti, ki bo imel najmanj črnih pik, bo dobil indijanski zaklad. Poglavar se lahko odloči, da indijanski zaklad lahko dobi več Indijancev. Nad tem se ne sme nihče pritoževati, drugače bo izločen iz igre. Indijanski poglavar pa bo čez en teden določil tudi svojega namestnika. Njegov namestnik bo nagrajen z nagrado, ki jo bo določil indijanski poglavar, poleg tega pa bo dobil še indijanski zaklad.
- Pogovor z otroki.
- Evalvacija

Slika št. 3.1. : Zaklad, ki čaka zmagovalca igre »Indijanci«

Vir: foto Nina Horvat

3. SREČANJE

- Uvodna igra za umirjanje – igra »Pometamo jezo, glasnost in slabo voljo.«
- Pogovorimo se o naši igri. Kako je bilo? Kako so igrali igro ...
- IGRO INDIJANCI LAHKO OTROCI IGRAJO ŠE NAPREJ.
- Ponovno jim povem pravljico!
- Nato narišejo sebe kot določenega junaka v pravljici, tistega, s katerim se najlažje poistovetijo! Junaka izrežejo in ga prilepijo na že vnaprej pripravljene palčke.
- Pogovor z otroki. Povedo, zakaj so narisali ravno to osebo ...
- Evalvacija.

Slika št. 3.2.: Med pripovedovanjem pravljice

Vir: foto Nina Horvat

Slika št. 3.3.: Otroci izdelujejo svojega junaka iz pravljice

Vir: foto Nina Horvat

7. Intervju z vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice med inovacijo.
8. Opazovanje z udeležbo 2. Svoja opazovanja sem si vpisovala v opazovalni list.
9. Izvedba naslednjih 3 srečanj. Med vsemi tremi srečanji sta vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice zapisovali svoja opazovanja in mnenja v vnaprej pripravljen opazovalni list.

4. SREČANJE

- Sproščanje z žogicami (žogice ježek).
- Pogovor o igri Indijanci.
- Ob pomoči sličic jim ponovno povem pravljico.
- Nato si otroci izberejo vloge in z junaki, ki so jih narisali ter z mojimi sličicami na palčakah odigrajo zgodbo. Lahko pa se sami poistovetijo z določenim junakom in odigrajo del pravljice. Postavimo tudi čisto pravo gledališče.
- Na koncu povedo, kaj so se iz te pravljice novega naučili
- Evalvacija.

Slika št. 3.4.: Gledališka predstava

Vir: foto Nina Horvat

5. SREČANJE

- Vodena vizualizacija ob glasbi.
- Pogovor o igri Indijanci.
- Ponovno jim povem pravljico.
- Nadaljevati jo morajo sami in sicer tako, kot si želijo, da bi se pravljica končala. Otroci bodo razdeljeni v tri skupine. V vsaki skupini bo prisotna ena odrasla oseba. V eni vzgojiteljica, v eni pomočnica vzgojiteljice, v eni pa jaz. Na koncu bodo otroci še drugim predstavili, kako so zaključili našo pravljico.
- Pogovor z otroki.
- Evalvacija.

Slika št. 3.5.: Otroci ob pomoči vzgojiteljice poskušajo nadaljevati pravljico

Vir: foto Maja Tonin

Slika št. 3.6.: Otroci ob pomoči pomočnice vzgojiteljice poskušajo nadaljevati pravljico

Vir: foto Maja Tonin

6. SREČANJE

- Uvodna dejavnost – igra »Dež« (igra zaupanja in sproščanja).
- Pripovedujem pravljico in se vmes ustavljam. Otroci lahko izberejo med dvema možnostima. Lahko stopijo na rdeč ali moder krog. Vedno, ko se bom ustavila, se bodo lahko odločili, kam naprej. Ob vsaki prekinitvi bosta na voljo dve možnosti nadaljevanja. Pravilo pa je, da morajo vsi izbrati isto pot nadaljevanja. Pravljico na ta način povem do konca, se pravi, da otroci izberejo, v katero smer bo pravljica šla. Na koncu bodo otroci prišli do nagrade, do velike škatle. Odprli pa bodo lahko le tisto, do katere bodo prišli. Ostalih ne bodo smeli odpreti.
- Na koncu še pogledamo, kdo je bil v naši igri Indijanci najboljši Indijanec. Najboljši Indijanec dobi zaklad ter nagrado Indijanskega poglavarja.
- Evalvacija.
-

Slika št. 3.7.: Otroci izbirajo med različnimi možnostmi pravljice

Vir: foto Nina Horvat

10. Intervju z vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice po izvedeni inovaciji.
11. Kratek vprašalnik za starše.
12. Ponovno opazovanje otrok v skupini – opazovanje z udeležbo 3.
13. Evalvacija zbranih podatkov.

4. REZULTATI IN RAZPRAVA

4.1. PREDSTAVITEV REZULTATOV IN RAZPRAVE PO KATEGORIJAH

4.1.1. UPORABA IN UPORABNOST PRAVLJIC

Pri opazovanju z udeležbo pred inovacijo sem prišla do naslednjih rezultatov. Pravlјice vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice otrokom bereta vsakodnevno. Pravlјice največkrat uporabljata zato, da se umirijo. Ponavadi pravljico izberejo otroci, če pa jo izbirata vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice, jo izbereta glede na obravnavano temo v vrtcu v tistem času. Pravlјice nikoli ne prilagodita. Po pravljici otroci največkrat rišejo.

Pri opazovanju z udeležbo se je pokazalo, da vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice pravljic ne uporabljata, da bi težavo ali problem odpravili ali omilili. Uporabljata jo kot sredstvo za pomoč pri obravnavanju določene teme. Velikokrat pa jih s pravljico tudi umirita in pripravita na naslednje naloge. Iz mojega opazovanja je razvidno, da vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice pravljico zelo dobro uporabljata za pridruževanje otroku, vendar na tem mestu tudi ostaneta. Pravlјice ne razvijata naprej v smislu iskanja težav pri otroku in iskanju otrokovih virov moči, ki bi pripomogli k odpravljanju težav pri otroku.

Rezultati intervjuja z vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice so sledeči. Pravlјice v vrtcu berejo pogosto. Pravlјice jim vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice bereta zato, da se kaj novega naučijo, da bogatijo svoj besedni zaklad, da si bogatijo čustveni svet. Pa tudi zato, da rešijo kakšno težavo, saj se otroci vživijo v pravljичne junake. Pravlјice otroci izbirajo sami. Po branju pravljico največkrat obnovijo. Pred kratkim so tudi poskušali reševati težavo enega izmed otrok s pomočjo pravljice.

»Pred kratkim je umrl oče ene izmed deklic v skupini. Tako smo skozi zgodbico otrokom prikazali smrt v družini. Zdi se mi, da jim je pravljica pomagala. Nisva vedeli, kako bi pristopili k temu. Odločili sva se, da bova k temu pristopili s pravljico. To jim je zelo pomagalo. Otrokom je bilo lažje.« (vzgojiteljica v intervjuju)

Intervju je pokazal, da se zavedata, da je pravljica dobro sredstvo za premagovanje težav, da pa jo v te namene skoraj ne uporabljata. Med intervjujem sem dobila občutek, da včasih ne vesta, kako jo uporabiti, da bi otrokom koristila, čeprav si pravljice želita uporabljati tudi v te namene, se pravi za odpravljanje raznih težav pri otrocih.

Rezultati vprašalnikov, ki so jih reševali starši pred inovacijo so podani v naslednjih vrsticah. Prav vsem otrokom starši berejo pravljice in to zelo pogosto. Največ jih pravljice bere vsak dan oz. skoraj vsak dan, sledi odgovor večkrat tedensko. Le enemu otroku pravljice berejo občasno. Starši otroku največkrat berejo pravljico, da krepijo otrokov intelekt. Drugi večji sklop odgovorov se navezuje na otrokovo potrebo po branju pravljič. Le v enem primeru pa pravljico uporabljajo tudi kot sredstvo za premagovanje raznovrstnih težav pri otroku. V največ primerih otrok sam izbere pravljico, v nekaj primerih jih otroku pomagajo izbrati tudi starši. V dveh primerih pravljice izbirajo namensko glede na težavo s katero se srečuje otrok. Večina staršev se je opredelila, da vedo, da s pravljičami lahko rešimo ali omilimo kakšno težavo. Ko pa pogledamo njihove odgovore, vidimo, da samo starši dveh otrok vedo, v kakšnem smislu in kako je potrebno uporabljati pravljice, da lahko problem, ki nastane pri otroku, rešimo s pomočjo pravljice.

Rezultati me niso presenetili. Glede na to, da je ta tema v socialnem delu šele v razvoju, ni moč pričakovati, da bi bili ljudje s to tematiko bolje seznanjeni.

4.1.2. KOMUNIKACIJA OTROK S SOVRSTNIKI

Pri opazovanju z udeležbo pred projektom sem opazila, da če otroci s sovrstniki komunicirajo na način, da uporabljajo manj uspešne vzorce vedenja, odnosov itd. vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice takšno komunikacijo najprej ustavita. Nato se z otrokom pogovorita. Manj uspešne vzorce komuniciranja otrok s sovrstniki sem opazila nekajkrat na dan (do 4x na dan). Prihajalo je do manjših preprirov zaradi igrac, prerivanja in besednega obračunavanja zaradi igrac, otroci so uporabljali neprimerne besede (»bejži stran«, »ne maram te«, ne bom se igral s tabo« ...). Pri opazovanju med projektom so otroci veliko komunicirali z znaki, z njimi so se opazovali na manj uspešne vzorce komuniciranja. Zato je prihajalo do komuniciranja na način, da so uporabljali bolj uspešne vzorce vedenja, odnosov itd. Mesec dni po končanem

projektu so otroci še vedno komunicirali z znaki, ki smo jih določili med projektom. Znaki jim pomagajo, da komunicirajo na način, da uporabljajo bolj uspešne vzorce vedenja, odnosov itd. Tri mesece po končanem projektu pa so otroci počasi začeli opuščati uporabo znakov, kar posledično prinaša pogostejšo uporabo manj uspešnih vzorcev vedenja.

Opuščanje boljšega načina komuniciranja je vsekakor pričakovano, saj po končanem projektu na temi boljše komunikacije otrok s sovrstniki ni nihče več delal.

Vzgojiteljica je komunikacijo, ki poteka na način, da otroci uporabljajo manj uspešne vzorce vedenja opisala takole:

»Družbeno nezaželeno komuniciranje se kaže v neprimernih besedah (npr.: obtoževanje, prerekanje za igrače, se pravi besede zaradi katerih je otrok užaljen, če mu jih nekdo izreče), skakanju v besedo in manjših prepirih.«

Pomočnica vzgojiteljice pa je dejala:

»Otroci velikokrat prekinjajo drug drugega, se pravi, si skačejo v besedo. Uporabljajo neprimerne besede kot npr. ne bom ti dal, ne bom maram te in podobno. Kot neprimerne besede bi lahko izpostavila besede, ki drugega otroka užalijo. Ko otroku nekdo reče določeno besedo, ki jo ne pričakuje, da jo bo slišal. Ne gre pa za za kletvice. Veliko je tudi manjših fizičnih in besednih prepirov za kakšno igračo.«

V intervjuju je vzgojiteljica povedala, kdaj prihaja do komunikacij, kjer se uporabljajo manj uspešni vzorci vedenja, odnosov itd. Povedala je:

»Kadar hočeta otroka, ki komunicirata, oba prevladati. Takrat na noben način ne morata najti skupnega jezika. Na ta način. Če pride do konflikta, poskuša otroke spodbudit, da naj se najprej poskušajo sami pogovoriti. Če pa ne najdejo skupnega jezika, potem pa jih povabiva k nama in nato skupaj rešimo ta problem.«

Pomočnica vzgojiteljice je obrazložila, kako se odzivata na komunikacijo, kjer se uporabljajo manj uspešni vzorci vedenja, odnosov itd.:

»Najprej to ustaviva. Potem se pa z otrokom o tem pogovoriva. Poskušaš doseči, da se tisti otrok, ki je koga užalil, postavi v vlogo otroka, ki ga je nekdo užalil. To je zelo težko, ampak da se vsaj poskuša postaviti v tisto vlogo. Potem se pa o tem

pogovorimo. So pa sedaj otroci že toliko stari, da jih poskušava spodbujati, da se tudi sami pogovorijo brez naju.»

Med projektom sta obe zaznali pozitivno spremembo. Zaradi znakov, ki jih otroci uporabljajo, komunicirajo na način, da uporabljajo bolj uspešne vzorce vedenja, odnosov itd.

Po končanem projektu se otroci veliko pogovarjajo in opozarjajo na neuspešno komunikacijo. Pokazala se je pozitivna sprememba.

Starši doma opazajo, da večina otrok (11 otrok od 18) občasno komunicira na družbeno nezaželen način, tj. da uporabljajo manj uspešne vzorce vedenja, odnosov itd. 7 otrok nikoli ne komunicira na nezaželen način, se pravi z manj uspešnimi vzorci vedenja, odnosov, itd.

Po končanem projektu sem od 24 oddanih vprašalnikov nazaj dobila le dva vprašalnika. Eden izmed staršev je opazil napredek pri komuniciranju, drugi pa le-tega ni opazil.

Eden izmed staršev je zaznal pozitivne spremembe pri komuniciranju otroka.

Drugi pa bistvenih sprememb ni opazil. Mama nekega otroka je zapisala:

»Pri mojem otroku ni prišlo ob tem projektu do bistvenih sprememb v vedenju. Ona ima vseskozi bogat besednjak, kar je bolj dolgoročni trud vzgojiteljic v vrtcu in nas domačih. Enomesečni projekt pri tako majhnem otroku ne more obroditi bistvenih sprememb.»

Rezultati opazovalnih listov, ki sta jih izpolnjevali vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice med izvedbo pravljčnih uric so sledeči. Na prvih srečanjih so otroci težko počakali, da pridejo na vrsto pri pogovoru. Veliko so si skakali v besedo. Na kasnejših pravljčnih uricah so se začeli opozarjati na neuspešne vzorce vedenja, odnosov itd. pri komuniciranju. Na zadnjih dveh pravljčnih uricah se otroci med seboj vedno bolj dogovarjajo in upoštevajo mnenja drugih. Med komunikacijo ni prihajalo do konfliktov.

Projekt je pri komuniciranju otrok s sovrstniki prinesel pozitivne spremembe. Tako vzgojiteljica kot pomočnica sta zaznali pozitivne spremembe v komuniciranju otrok s

sovrstniki. Enake spremembe kot sta jih navedli vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice sem pri opazovanju z udeležbo opazila tudi sama.

Menim, da so pozitivne spremembe posledice dobro ustvarjenih okoliščin, ki sem jih ustvarila s pomočjo pravlјice. Pravlјico sem poskušala čim bolj približati in jo narediti identično njihovemu življenju. Tako so se otroci lahko identificirali z glavnim junakom in od njega prevzeli nove vzorce uspešnega komuniciranja.

4.1.3. KOMUNIKACIJA OTROK Z ODRASLO OSEBO

Pri opazovanju z udeležbo pred projektom, bi kot komunikacijo z uporabo neuspešnih vzorcev vedenja, obnašanja, itd. z vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice lahko izpostavila skakanje v besedo. Po končanem projektu sem opazila, da otroci vzgojiteljici in pomočnici vzgojiteljice manjkrat skačejo v besedo, in sicer zaradi tega, ker se zavedajo, da se takšna komunikacija ne spodobi. Ocenjujem, da se je komunikacija otrok z vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice nekoliko izboljšala.

V svojem intervjuju sta vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice pred projektom povedali, da otroci redkokdaj komunicirajo na način, da bi uporabljali neuspešne vzorce vedenja, obnašanja, itd.

»Kaj pa vem. Sigurno da prihaja do konfliktov, ampak ti konflikti so bistveno drugačni. Kakšno skakanje v besedo.« (pomočnica v intervjuju)

Na sredi projekta vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice nista opazili sprememb v komuniciranju otrok z njima. Izpostavili sta, da se otroci trudijo komunicirati na uspešnejši način.

»Otroci se trudijo upoštevati določena pravila in znake, ki smo jih določili.« (vzgojiteljica v intervjuju)

Po končanem projektu pa sta opazili, da jima otroci manjkrat skačejo v besedo. Večjih sprememb pri komuniciranju z njima nista opazili.

17 od 18 staršev meni, da se njihov otrok pri komunikaciji z odraslo osebo neprimerno odzove. Starši največkrat odreagirajo s tem, da jim obrazložijo, da se to ne počne, nekaj je tudi kaznovanja. Pogovor, kot obliko reševanja neuspešnega komuniciranja, pa so izpostavili le trije starši.

Po končanem projektu sem nazaj dobila dva vprašalnika. Eden izmed staršev je zaznal pozitivne spremembe v komuniciranju otroka z odraslo osebo.

»Opažam, da se je sin res malo umiril, ampak smo tudi doma v tem času delali na tem – brali, se pogovarjali. Nekoliko bolj je poslušen, ubogljiv. Ve pa tudi sam povedati, kako se mora vesti, da ne sme skakati v besedo. Ko sva se pred dnevi v hecu pogovarjala »ja pa ja«, »ne pa ne« je rekel, midva se pa zdajle pregovarjava. Domnevam, da se je s to besedo srečal pri pravljicnih uricah«. (mama 1 v vprašalniku)

Iz opazovalnih listov, ki sta jih med pravljicnimi uricami izpolnjevali vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice je razvidno, da so mi na prvih srečanjih otroci veliko skakali v besedo. Vseskozi so spraševali, kar jih je zanimalo. V kasnejših srečanjih so se začeli opozarjati na komunikacijo, ki je potekala na način, da so otroci uporabljali manj uspešne vzorce vedenja, odnosov itd. Otroci mi v drugem delu projekta niso več tako veliko skakali v besedo. Namesto, da bi komunicirali z manj uspešnimi vzorci, so začeli uporabljati znake, za uporabo katerih smo se dogovorili med projektom.

Projekt je pri komuniciranju otrok z odraslo osebo prinesel pozitivne spremembe. Otroci vzgojiteljici in pomočnici vzgojiteljice po končanem projektu manjkrat skačejo v besedo. Ta napredek se je očitno kazal že na samih pravljicnih uricah.

Menim, da so se pozitivne spremembe pri komunikaciji z odraslo osebo pokazale prav zaradi uspešnega pridruževanja otrokom. S tem, ko sem se jim uspešno pridružila, kar sem storila s pomočjo povedane pravljice, »klepeta« in uvodnega sproščanja ter seveda pripravljenostjo poslušati vsakogar so dobili občutek varnosti in sprejetosti. Tako so se lažje odprli in spontano spregovorili. Posledično so mi zaupali in me v odnosu pri komunikaciji spoštovali. Ker sta bili na vseh pravljicnih uricah prisotni tudi vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice so se pozitivne spremembe pokazale tudi pri njima.

4.1.4. KOMUNIKACIJA OTROK V MANJŠIH PODSKUPINAH

Pri opazovanju z udeležbo pred projektom sem prišla do naslednjih rezultatov. Otroci so znotraj določene podskupine več komunicirali. Razlik v komunikaciji med določenima podskupinama in določene podskupine z ostalimi otroki nisem zaznala. Se pa pokažejo tudi kakšne izjeme, ko določene podskupine otrok znotraj podskupine med seboj bolje komunicirajo, kot pa komunicirajo z drugimi otroki izven svoje podskupine.

Pri opazovanju med inovacijo so otroci več komunicirali z otroki znotraj določene podskupine. Drugih sprememb, kot npr. boljša kvaliteta komunikacije znotraj določene podskupine, ni bilo opaziti.

Po končani inovaciji se komunikacija znotraj določenih podskupin ni spremenila. Tako kot otrok komunicira znotraj določene podskupine, tako komunicira tudi z drugimi izven svoje podskupine.

Mnenje vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice se je zelo razlikovalo.

Vzgojiteljica je povedala sledeče:

»Trudiva se, da je celotna skupina povezana in da konfliktne situacije rešujemo v obeh skupinah na enak način.«

Medtem, ko je pomočnica vzgojiteljice naslednjega mnenja:

»Otrok komunicira v skladu s stopnjo razvoja. Tako, da če se nekaj ne zna zmeniti v svoji skupinici, se potem ne zna tudi z drugimi.«

Med projektom in po končanem projektu nista vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice zaznali nobenih sprememb. Komunikacija se ni spremenila.

Rezultati pri opazovalnih listih, ki sta jih izpolnjevali vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice med izvedbo pravljičnih uric, so pokazali, da se komunikacija otrok znotraj določene

podskupine pred, med in po projektu z drugo podskupino ali posameznikom ne razlikuje med seboj.

Menim, da se pri tej kategoriji niso pokazale pomembne spremembe zaradi tega, ker se otrok v tem obdobju še ne čuti dovolj pripadajočega določeni skupini. V tej dobi se po mnenju Ortnerja Gerlinde otrok zave samega sebe, samostojno načrtuje ... Zato otrok v skupini komunicira na enak način, kot pa komunicira z drugimi izven določene podskupine.

4.1.5. KOMUNIKACIJA IZBRANIH OTROK

Pred inovacijo so rezultati komunikacije izbranih otrok pridobljeni z opazovanjem z udeležbo sledeči:

Otrok M velikokrat izsiljuje z raznimi izjavami. Vse mora biti po njegovo. Povsod želi biti najboljši. Poraz ga zelo prizadene, tako da včasih tudi zajoka.

Otrok J rabi zelo veliko pozornosti.

Otrok Ž je zelo nagle jeze. Hitro udari, če mu kaj ni všeč. Pri njem velikokrat prihaja do fizičnih konfliktov.

Otrok E je zelo pameten otrok. Vedno odreagira na zelo prikrit način. Vedno naredi tako, da sam ni kriv ničesar.

Opazovanje med inovacijo je prineslo naslednje rezultate:

Otrok M se zelo trudi izboljšati svojo komunikacijo. Otrok J se zelo trudi, da bi komuniciral z uporabo bolj uspešnih vzorcev vedenja, itd.

Pri otroku Ž in E niso bile opazne nobene spremembe v komuniciranju.

Pri poročilu opazovanja z udeležbo po končani inovaciji sem o izbranih otrocih napisala sledeče:

»Otrok M se zelo trudi upoštevati pravila, ki smo jih postavili med projektom. Opazim, da se je njegova komunikacija izboljšala. Manjkrat komunicira na način, da uporabljaja manj uspešne vzorce vedenja, itd. Otrok J se zelo trudi, da bi komuniciral z bolj uspešnimi vzorci vedenja. Opazila sem, da otrok J manjkrat skače v besedo, naučil pa se je tudi, da je včasih potrebno počakati. Pri otroku Ž sem opazila, da

sedaj, ko med komunikacijo naleti na konflikt, prej premisli in takoj ne zaključi konflikt fizično, kot je to počel pred projektom. Se pravi se je tudi pri njem komunikacija izboljšala. Pri otroku E ne opažam sprememb v komuniciranju.»

Otroka M je vzgojiteljica opisala takole:

»On je v družbi štirih fantov. To so taka štiriperesna deteljica, nerazdružljiva. Je zelo inteligenčen, brihten, vendar zelo težko prenese poraz. Če pa ni kaj po njegovo pa odreagira na neprimeren način. Začne jokati ali pa cepetati.«

Pomočnica pa je o njem povedala:

»Mora biti vse po njegovem. Če kaj ni po njegovem je užaljen in največkrat nastane problem. Izsiljuje z izjavami kot npr.: 'Zdj se pa ne grem več'. Povsod mora biti najboljši. Težko prenaša poraze.«

Za otroka J sta povedali:

»Pozornost išče na ta način, da ti vseskozi želi kaj povedati.« (vzgojiteljica v intervjuju)

»Otrok J rabi zelo zelo veliko pozornosti. Zaradi tega je včasih malo nadležen, predvsem za otroke. Otroci ga začenjajo malo 'odrivat'. On pride do nekoga in na vsak način hoče, da se nekdo igra z njim. In to gre potem otrokom velikokrat malo na živce, tako da ga potem malo 'odrivajo'. Tako da še bolj 'udari', je še bolj nadležen.« (pomočnica v intervjuju)

Otroka Ž sta obe opisali zelo podobno:

Vzgojiteljica je povedala:

»Velikokrat pride v konflikt in se niti ne poskuša z nikomer pogovoriti, ampak kar 'udari' nazaj. Ko se pa to pomiri, pa tudi začne jokati.«

Pomočnica vzgojiteljice pa:

»Če mu kaj ne odgovarja, zelo hitro udari. Pri njem prihaja bolj do fizičnih konfliktov.«

Otroka E pa je vzgojiteljica opisala takole:

»Je radoveden, prijeten, želi pomagati. Ko naleti na težavo pri komuniciranju jo največkrat reši kar sam.«

Pomočnica vzgojiteljice pa je povedala:

»Če mu kaj ne odgovarja, odreagira bolj na prikrit način. Poskuša sam zadevo rešit. Samo ga dobro vidiš. Ko on nekaj naredi, kar ni vredno, te tako pogleda, da točno veš, da je kaj 'ušpičil'.«

Z izbiro teh otrok nista želeli izpostaviti, da je kdo neprijeten ali da je negativen. Otroci so bili izbrani zaradi zanimivega načina komuniciranja.

Pri rezultatih intervjuja opravljenega med eksperimentom pa se že vidijo napredki.

»M se zelo trudi upoštevati pravila«. (vzgojiteljica v intervjuju)

»M je kot prvi v skupini dobil »črno piko« in po tem se je veliko bolj trudil upoštevati navodila, saj je zelo tekmovalen in bi bil zanj velik poraz, če bi bil zadnji v skupini.«
(pomočnica v intervjuju)

O komunikaciji otroka J sta povedali:

»Otrok J se trudi, vendar mu ne uspeva najbolje. Trudi se, da bi komuniciral boljše, se pravi družbeno bolj sprejemljivo, vendar mu na koncu največkrat ne uspe.«
(vzgojiteljica v intervjuju)

»Otrok J pa se zelo trudi, vendar mu le redko uspe. Da se trudi komunicirati na družbeno bolj zaželen način, vendar ga na koncu vedno kaj polomi.« (pomočnica v intervjuju)

Pri dveh otrokih, otroku Ž in E nista opazile opaznih razlik.

Za otroka Ž je vzgojiteljica povedala:

»Nisem opazila razlike. Je pa bil veliko tudi odsoten.«

Pomočnica vzgojiteljice pa je dejala:

»Pri otroku Ž še ni razlike v komunikaciji, med dejavnostmi je večkrat manjkal.«

Tudi pri otroku E ni bilo razlik:

»Pri otroku E komunikacija ostaja ista.« (vzgojiteljica v intervjuju)

»Pri otroku E ne opažam sprememb.« (pomočnica v intervjuju)

Po izvedenem projektu so rezultati komunikacije izbranih otrok sledeči.

Pri otroku M se je pokazal napredek.

»Za otroka M so črne pike velika kazen, zato se zelo trudi upoštevati pravila in komunicirati na družbeno bolj zaželen način.« (vzgojiteljica v intervjuju)

»Kot sem že omenila je otrok M zelo tekmovalen. Zaradi njegove tekmovalnosti zelo učinkujejo črne pike.« (pomočnica vzgojiteljice v intervjuju)

Tudi pri otroku J so opazne spremembe.

Vzgojiteljica je povedala:

»Otrok J se počasi uči, da je pri komunikaciji včasih potrebno tudi počakati.«

Pomočnica pa je njegovo komunikacijo opisala takole:

»Otrok J manjkrat skače v besedo, počasi pa se tudi uči, da je včasih potrebno počakati.«

Komunikacija otroka Ž se je prav tako izboljšala.

»Otrok Ž pa se sedaj poskuša zadržati in takoj ne zaključi konflikta fizično.« (vzgojiteljica v intervjuju)

»Otrok Ž pa je pri komunikaciji bolj vztrajen. Konfliktov, ki nastanejo med komunikacijo ne zaključuje vedno na fizičen način.« (pomočnica vzgojiteljice v intervjuju)

Pri otroku E ni ne vzgojiteljica, ne pomočnica vzgojiteljice zaznala pozitivne spremembe v komunikaciji.

»Pri otroku E tudi po končanem projektu ne opažam spremembe.« (vzgojiteljica v intervjuju)

»Pri otroku E ne opažam večjih sprememb.« (pomočnica v intervjuju)

Starša dveh izbranih otrok sta pred projektom zapisala takole:

Starš je o komunikaciji otroka J z odraslo osebo povedal:

»Grdih besed ne govori, zato ker ve, da to ni lepo. Ko pa pride do agresije, začne zbijati in vpiti.«

Glede komunikacije njegovega otroka s sovrstniki pa je naslednjega mnenja:

»Se prilagodi s sovrstniki, tako da ni opaziti nezaželenosti.«

Za otroka M so glede komunikacije z odraslo osebo starši povedali sledeče:

»Prerekanje ali upiranje se včasih stopnjuje do histeričnega napada.«

Starši izbranih štirih otrok na koncu projekta na vprašalnik niso odgovorili, tako da podatkov o tem, ali se je tudi doma pokazala pozitivna sprememba, nimam.

S pomočjo opazovalnih listov, ki sta jih vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice izpolnjevali med pravljničnimi uricami sem dobila sledeče rezultate:

Otrok J je pri prvih srečanjih težko počakal na vrsto. V zadnjih dveh srečanjih pa je že znal počakati na vrsto.

Otrok Ž je na prvih srečanjih pokazal svoj bojevit značaj, s tem ko je zaradi barvic sledil tudi udarec. Proti koncu naših pravljčnih uric pa se je že znal prilagoditi skupini in ni fizično odreagiralo, če mu kaj ni bilo všeč.

Pri otroku E je bilo že v začetku opaziti, da prevzema glavne vloge v skupini. Njegova komunikacija v ničemer ne izstopa od ostalih otrok. Komunikacija je tudi po nekaj pravljčnih uricah ostala nespremenjena.

Menim, da sem svoj uspeh lažje dosegla z upoštevanjem načel, ki so zapisana v Kurikulumu za vrtce in sicer: nujno je, da se prepletajo različna področja dejavnosti (jezik, narava, družba, gibanje, umetnost, matematika) z dnevno rutino; potrebno je graditi na otrokovih zmožnostih in ga voditi k pridobivanju novih doživetij, izkušenj, spoznanja; pomembna je neposredna aktivnost s predmeti in ljudmi; poudarek mora biti na otroški igri.

Seveda pa je uspeh lahko prinesla smiselno uporabljena pravljica, ki je pripomogla ustvariti okoliščine, kjer sem z načrtno uporabo prirejene pravljice poskušala doseči preokvirjanje pri otrocih.

4.1.6. MEDSEBOJNI ODNOS

Rezultati opazovanja z udeležbo pa so sledeči.

Glede odnosa vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice z otroki sem pri opazovanju z udeležbo zapisala:

»V skupini imajo otroci ter vzgojiteljica in pomočnica zelo dober, prijateljski odnos. Med seboj se zelo dobro razumejo in drug drugega spoštujejo. Otroci se v skupini med seboj dobro razumejo. Če nekoga ni v vrtcu, ga zelo pogrešajo, vendar nimajo težav, da se zaradi tega, ker njihovega prijatelja ni v vrtcu ne bi družili z drugimi otroki.«

Spremembe v medsebojnem odnosu med in po eksperimentu ni bilo zaznati. Odnos je ostal nespremenjen.

O odnosu z otroki pred projektom sta vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice povedali naslednje:

»Trudiva se, da je odnos 'fer' in enakopraven. Poskušava, da se določenih pravil, ki jih imamo, drživa. Najin moto je, da smo med seboj 'prjatli', da se ne tepemo, ne prepiramo. Trudiva se, da bi prišlo do čim manj konfliktnih situacij, če pa že pride do njih, se poskušamo o tem pogovoriti in jih rešiti.« (vzgojiteljica v intervjuju)

»Čisto odvisno. Razumemo se dobro. Ta odnos deli na dva dela. Enkrat imaš z otrokom odnos kot odrasel in otrok, drugič pa je ta odnos prijateljski. Katera vrsta odnosa prevlada v danem trenutku pa je odvisno od tega, kaj delaš. Če se hočeš približati otroku, da otrok sodeluje s tabo potem deluješ na bolj prijateljski ravni. Če pa hočeš vzpostaviti neka pravila pa je odnos potem malo drugačen.« (pomočnica vzgojiteljice v intervjuju)

Tudi otroci se med seboj dobro razumejo.

»Se kar dobro razumejo med seboj. V vsaki skupini so otroci, ki pri komunikaciji naletijo na kakšen konflikt.« (pomočnica v intervjuju)

Medsebojni odnos v skupini se po končanem projektu ni spremenil.

»Medsebojni odnos se med nami ni spremenil, ker sva imeli že prej odkrito komunikacijo in s tem nisva imeli težav. Če bi projekt potekal dalj časa, pa bi se zagotovo pokazale kakšne pozitivne spremembe. Če bi projekt potekal dalj časa bi se tudi pri otrocih pokazale spremembe v medsebojnih odnosih.« (vzgojiteljica v intervjuju)

»Čeprav projekt bistveno ni spremenil našega odnosa v našem oddelku, sem prepričana, da bi ga, če bi projekt izvajali dlje časa. Pripomogel pa bi tudi k izboljšanju komunikacije, čustvene inteligence in nenazadnje tudi boljšemu počutju otrok v skupini.« (pomočnica vzgojiteljice v intervjuju)

Menim, da se medsebojni odnos ni izboljšal zaradi tega, ker je projekt potekal premalo časa, da bi lahko dovolj časa delali na dejavnikih (strpna in prijazna komunikacija, zaupanje, spoštovanje, solidarnost, podpora ...), ki so po mnenju Breznikove ključnega pomena za dobre medsebojne odnose.

4.1.7. OCENA INOVACIJE

Vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice sta na koncu podali tudi opisno oceno pravljičnih uric.

»Pravljične urice so bile odlične in otroci so se veliko naučili. Odlična so bila tudi sproščanja pred začetkom dejavnosti in to bom skušala bolj vnesti v svoje nadaljne delo. Večji učinek bi bil še, če bi projekt izvedli malce prej, kot sem že zadnjič omenila bi bilo dobro s projektom začeti že v mesecu septembru. Otroci se hitro vživijo v pravljične junake in se na ta način bolj učinkovito in spontano učijo.« (vzgojiteljica v intervjuju)

»Pravljične urice so super ideja in otroci se lahko z njimi ogromno naučijo. Večji učinek bi bil, če bi z njimi začeli že na začetku leta, saj se takrat v skupini načrtajo pravila. Otrokom je ta način učenja blizu, saj se hitro poistovetijo z junakom iz pravljičice.« (pomočnica vzgojiteljice v intervjuju)

O oceni samega projekta pa sta povedali:

»Projekt bi bilo zelo priporočljivo začeti izvajati v septembru, ko se oblikuje skupina, ko se otroci spoznavaajo med seboj, ko se oblikujejo pravila in dnevni red skupine. Če bi vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice začeli skupno pot šele v septembru, bi projekt pozitivno vplival na njun odnos in tudi odnos do otrok. Otroci so zelo uživali v projektu in bi ga z veseljem izvajali še v naslednjem šolskem letu, če ne bi odšli že v šolo. Po končanem projektu so se še kar dolgo časa držali dogovorjenih pravil in se med seboj opozarjali na napake. Radi pa so pri igri uporabljali tudi lutke, ki si nam jih pustila.« (vzgojiteljica v intervjuju)

»Projekt je v našo skupino prinesel nekaj novega, novo svežino, ki je prišla z novo tematiko. Že prej smo se z otroki dostikrat pogovarjali o medsebojnih odnosih, vendar so ti pogovori za otroke vse prevečkrat abstraktni. Preko tega projekta so sami živeli in doživljali nove načine komunikacije, tako sami med sabo, kot tudi z nama. Preko njega so spoznali tudi čustva drugih in se našli v vsaj enem izmed likov, preko katerih so spoznivali tudi razliko med dobrim–slabim, prav–narobe ...« (pomočnica vzgojiteljice v intervjuju)

Ocena projekta je zelo dobra. Kot pa sta povedali že vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice bi bilo smiselno projekt izvajati preko celega šolskega leta. S tem bi lahko prišli do še boljših rezultatov.

4.2. PREDSTAVITEV REZULTATOV PO RAZISKOVALNIH VPRAŠANJIH

1. *Ali so starši, vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice seznanjeni s tem oz. ali vedo, da se lahko problem oz. težava, ki jo imajo njihovi otroci reši ali omili s pomočjo pravlje?*

Starši so sicer v vprašalniku navajali, da vedo, da lahko s pomočjo pravlje rešimo določeno težavo. Vendar v ostalih odgovorih, ki so jih podali na to temo tega ni bilo zaznati. Dva starša pa sta seznanjena z uporabo pravlje kot sredstvom premagovanja težav in pravljo kot tako znata tudi smiselno uporabljati za premagovanje težav.

Čeprav sta vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice v intervjuju povedali, da vesta, da pravlja lahko pomaga tudi za premagovanje težav, pa pri opazovanju z udeležbo in svojih odgovorih v intervjuju nista prepričali, da to res počneta.

Rezultati niso presenetljivi, saj je tema uporabe pravljič v socialnem delu šele v razvoju.

2. Ali bodo otroci po končani inovaciji komunicirali na alternativne, za socialno okolje vrtca bolj konstruktivne načine?

Tako z opazovanja z udeležbo, kot intervjuja z vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice je bilo razvidno, da se je komunikacija med otroki izboljšala. Izboljšanje komunikacije je potrdil tudi en starš (od dveh oddanih vprašalnikov). Komunicirali so na način, da so uporabljali bolj uspešne vzorce vedenja, odnosov itd. Ta način komuniciranja se je kazal predvsem v tem, da so si manjkrat skakali v besedo, manjkrat so uporabljali neprimerne besede (z uporabo določene besede je otrok užalil drugega otroka). Manjkrat pa je prihajalo tudi do preprirov.

Po končanem projektu sta vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice z otroki res naleteli na manj neprimernih odzivov pri komunikaciji. Izboljšanje je bilo vidno že med samim projektom. Izboljšanje se je kazalo predvsem v tem, da so otroci vzgojiteljici in pomočnici vzgojiteljice manj skakali v besedo.

Komunikacija treh otrok se je v vrtcu izboljšala, komunikacija enega otroka pa je ostala nespremenjena.

Pokazalo se je, da so otroci enako komunicirali z otroki znotraj določene podskupine, kot pa z drugimi otroki izven svoje podskupine. Je pa res, da so otroci v določeni podskupini več komunicirali med seboj kot pa so komunicirali z otroki izven svoje podskupine.

Dva starša, ki sta vrnila vprašalnik sta bila vsak svojega mnenja. Eden je videl napredek, drugi pa tega napredka ni pripisal temu projektu temveč vzgojiteljici in pomočnici vzgojiteljice in njenemu trudu preko celega leta.

Menim, da so pozitivne spremembe posledice uspešnega pridruževanja in dobro ustvarjenih okoliščin, ki sem jih ustvarila s pomočjo pravljič. Pravljičico sem poskušala čim bolj približati in jo narediti identično njihovem življenju. Tako so se otroci lahko identificirali z glavnim junakom in od njega prevzeli nove vzorce uspešnega komuniciranja.

3. Ali se bo medsebojni odnos v skupini po končani inovaciji izboljšal?

Medsebojni odnos se v skupini ni spremenil. Izboljšala se je komunikacija, ni pa se z izboljšano komunikacijo izboljšal tudi medsebojni odnos.

Ker je projekt potekal premalo časa, ni bilo dovolj možnosti, da bi bolj učinkovito delala na dejavnikih (strpna in prijazna komunikacija, zaupanje, spoštovanje, solidarnost, podpora ...), ki so ključnega pomena za dobre medsebojne odnose.

5. SKLEPI

Z raziskavo sem prišla do naslednjih sklepov:

1. Koncept otroštva je odvisen od kulture, v kateri živimo in ljudi, s katerimi smo v interakciji.
2. Svetovalna služba v vrtcu je zelo pomemben element za doseg vseh ciljev, ki si jih postavljajo vrtci.
3. Z uporabo najrazličnejših umetnostnih izraznih sredstev oz. kreativnih medijev otroci lahko izražajo svoja občutja, razpoloženje, mišljenje
4. Socialne delavke v vrtcu premalo uporabljajo pravlјice kot sredstvo, s pomočjo katerega lahko otroku pomagajo rešiti določeno težavo oz. problem s katerim se otrok srečuje.
5. Pravlјice otrokom v vrtcu berejo predvsem zato, ker menijo, da so otrokom zanimive in jim širijo besedni zaklad.
6. Pravlјice, ki jih socialna delavka uporablja pri svojem delu z otrokom, nam lahko pomagajo, kot motivator in energizator, da otroka lažje in obenem otroku bolj prijazno peljemo skozi socialno delovni odnos, nikakor pa ne morejo pravlјice same po sebi zadostovati za reševanje stisk in težav, ki jih imajo otroci.
7. Večina staršev, katerih otroci so bili vključeni v mojo raziskavo oz. inovacijo, niso osveščeni oz. nimajo refleksije o tem, da so pravlјice sredstvo za reševanje težav pri otrocih. Le dva starša se tega zavedata in pravlјice v ta namen tudi uporabljata.
8. Vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice sta informirani o tem, da so pravlјice dobro sredstvo za premagovanje težav, a v praksi v vrtcu pravlјic v ta namen večinoma ne uporabljata. V ta namen sta jo uporabljali le enkrat.
9. Inovacija je pokazala, da je pravlјica, kot skrbno izbran kreativni medij, smiselno vpeta v socialno delovni odnos na t. i. pravlјičnih uricah ustvarila okoliščine, ki so pripomogle k zmanjšanju težav predšolskih otrok v vrtcu.

6. PREDLOGI za socialne delavke, ki se srečujejo z najmlajšimi uporabniki

Moj prvi predlog za socialne delavke, ki se pri svojem delu srečujejo z najmlajšimi, predšolskimi uporabniki je, da bi morali pri svojem delu najmlajše upoštevati kot enakovredne sogovornike in pri svojem delu v delovnem odnosu uporabljati kreativni medij – pravljico. Od naših najmlajših ponavadi izvemo najbolj realno sliko, kako poteka njihov vsakdan v družini, drugi instituciji ali okolju v katerem živijo. Zato menim, da starost uporabnika ni ovira, da se mu ne bi mogli pridružiti in ga peljati skozi celoten socialno-delavni odnos. Pravljica je tisti kreativni medij, ki nam pomaga v vseh fazah delovnega odnosa z najmlajšimi uporabniki. Na ta način bi lahko v postopkih sodelovali tudi otroci, ki besedno svoje mnenje težko izrazijo. Ob pomoči pravljice bi socialna delavka od otroka lahko izvedela tudi to, česar samo s pogovorom zagotovo ne bi.

Drugi predlog se nanaša na delo socialnih delavk v vrtcu. Smiselno bi bilo, da bi se socialne delavke v vrtcih pozanimale o težavah, s katerimi se srečujejo otroci v oddelkih in bi tako za vsak oddelek posebej pripravile celoletni projekt, kjer bi tudi preko t. i. pravljičnih uric poskušali rešiti ali omiliti težavo, s katero se srečuje skupina otrok ali posameznik v skupini. S takim celoletnim projektom bi tako izboljšali počutje otrok v skupinah, kot tudi njihove medsebojne odnose. Skratka, sproti bi reševali težave predšolskih otrok v vrtcu. Če imajo lahko vrtci mobilno defektologinjo, logopedinjo in podobno, zakaj ne bi imeli še mobilne socialne delavke, ki bi po oddelkih izvajala t. i. pravljične urice in tako pripomogla k boljšemu počutju otrok v vrtcu in obenem k bolj kvalitetni vzgoji predšolskih otrok.

Tretji predlog se navezuje na študij socialnega dela in možnih smeri nadaljnjega raziskovanja področja. Moj predlog je, da bi se morali s temo pripovedovanja zgodb v socialnem svetovanju in psihoterapiji srečati vsi študentje socialnega dela in ne le študentje, ki obiskujejo smer Kibernetika psihosocialne pomoči. Študentje bi se morali usposobiti tudi za delo z najmlajšimi, predšolskimi otroci. Ta tema bi bila lahko povsem samostojno obravnavana na področju dela s predšolskimi otroki.

Na temo, ki sem jo obravnavala v svoji diplomski nalogi bi se dalo še veliko raziskovati. Napravila sem inovacijo o uporabi pravljič v socialnem delu. Pokazalo se je, da so bile spremembe pozitivne, zato bi bilo smiselno raziskovati dalje in napraviti bolj obsežen in

dolgoročen eksperiment o uporabi pravljič v socialnem delu. In to ne samo s predšolskimi otroki v vrtcu, ampak bi bilo smiselno projekt zastaviti širše na vse predšolske otroke. Tako bi lahko prišli do novih spoznanj, kako bi socialne delavke lahko bolj kakovostno in uspešno delale s predšolskimi otroki.

7. UPORABLJENA LITERATURA IN VIRI

7.1. LITERATURA

1. Bahovec D.; Kodelja Z. (1996). Vrtci za današnji čas. Društvo za kulturološke raziskave, Ljubljana.
2. Bettelheim, B. (1999). Rabe čudežnega. O pomenu pravljič (prevedla Jana Unuk). Studia Humanitatis. Ljubljana.
3. Buckingham, D. (2000). After the death of Childhood. Growing Up in the Age of Electronic Media, Polity Press, Cambridge.
4. Čačinovič Vogrinčič, G.(2006). Socialno delo z družino. Fakulteta za socialno delo, Ljubljana.
5. Čačinovič Vogrinčič, G. (2008). Programske smernice. Predšolska vzgoja v vrtcu. Svetovalna služba v vrtcu. Zavod Republike Slovenije za šolstvo, Ljubljana.
6. Čačinovič Vogrinčič G., Kobal L., Mešl N., Možina M. (2005). Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika. Fakulteta za socialno delo, Ljubljana.
7. Dolar Bahovec, E., Bregar Golobič, K. (2004). Šola in vrtec skozi ogledalo. Priročnik za vrtce, šole in starše. DZS, Ljubljana.
8. Doles, V. (2009). Socialno delo v vrtcu; Primerjava med smernicami in prakso svetovalnega dela v vrtcu. Fakulteta za socialno delo. Diplomaska naloga, Ljubljana.
9. Gerlinde, O. (1995). Pravljičice, ki so otrokom v pomoč. Mladinska knjiga. Ljubljana.
10. Gerlinde, O. (1997). Nove pravljičice, ki so otrokom v pomoč. Mladinska knjiga. Ljubljana.
11. Glavaš, K. (2007). Odnos staršev do branja pravljič. Diplomaska naloga. Fakulteta za socialno delo, Ljubljana.
12. Jenkole, M., idr. (2006). Zagovornik – glas otroka. Varuh človekovih pravic, Ljubljana.
13. Jenkole, M., Kuzmič N., Šemen S., Turk J. (2008). Zagovornik - glas otroka. Zbornik prispevkov za izobraževanje zagovornikov. Varuh človekovih pravic, Ljubljana.
14. Kočevan, M., Štadler, A. (2000). Pravljičica kot sredstvo za izražanje otrokovih stisk. Diplomaska naloga, Fakulteta za socialno delo, Ljubljana.
15. Kordigel, M., Jamnik, T. (1998). Književna vzgoja v vrtcu. DZS, Ljubljana.

16. Kovač, P. (1998). Od kod so se vzele pravljice. Založba Mladika, Ljubljana.
17. Kurikulum za vrtce. 2004. Predšolska vzgoja v vrtcih. Ministrstvo za šolstvo in šport; Zavod RS za šolstvo, Ljubljana.
18. Kustec, K. (2009). Umetnostna izrazna sredstva oz. kreativni mediji v socialnem delu. Gradivo za interno rabo pri predmetu OPSD II, Ljubljana.
19. Lückel, R. (1997). Gestalttherapeutische und Integrative arbeit mit Märchen. Junfermann-Verlag. Pabernborn.
20. Mesec, B. (s sodelovanjem Nike Cigoj Kuzma). (2003). Navodilo za diplomsko nalogo. Četrta izdaja. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
21. Mesec, B. (1997). Metodologija raziskovanja v socialnem delu I. Ljubljana, VŠSD
22. Mesec, B. (1998). Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu. Ljubljana, VŠSD
23. Mesec, B. (1997). Metodologija raziskovanja v socialnem delu II. Ljubljana, VŠSD
24. Miličinski, J., Pogačnik – Toličič, S. (1992). Pravljice za danes in jutri. Državna založba Slovenije. Ljubljana.
25. Nastran Ule, M. (1997). Temelji socialne psihologije. Zbirka Alfa. Znanstveno in publicistično središče, Ljubljana
26. Navodilo o pisanju diplomskega dela (2009). Fakulteta za socialno delo, Ljubljana.
27. Pogovori z vzgojiteljicami in pomočnicami vzgojiteljic VVZ Antona Medveda Kamnik, junij-december 2009.
28. Resman, M. (1999). Svetovalno delo v vrtcih, osnovnih in srednjih šolah. Zavod republike Slovenije za šolstvo, Ljubljana.
29. Skynner, R., Cleese, J. (1994). Družine in kako v njih preživeti. Založba Tangram. Ljubljana.
30. Slovar slovenskega knjižnega jezika (2000). Slovenska akademija znanosti in umetnosti. DZS, Ljubljana.
31. Šircelj, M., Kobe, M., Gerlovič, A. (1972). Ura pravljic. Mladinska knjiga, Ljubljana.
32. Šugman Bohinc, L. (2003). Pripovedovanje zgodb v socialnem delu in psihoterapiji. Socialno delo, 42, 6: 377-383.
33. Šugman Bohinc, L. (2007/2008), Epistemologija socialnega dela 1, študijsko gradivo, Fakulteta za socialno delo, Ljubljana.
34. Šugman Bohinc, L. (2008/2009), Epistemologija socialnega dela 2, študijsko gradivo. Fakulteta za socialno delo, Ljubljana.

35. Šugman Bohinc, L. (2003). Od nezmožnosti nekomunicirati k uspešnemu komuniciranju. *Emzim. Revija za kulturo*, 2003, 3-4: 81- 84.
36. Šugman Bohinc, L. (2007/2008). Predavanja pri predmetu Epistemoloija socialnega dela I., Fakulteta za socialno delo, Ljubljana.
37. Šugman Bohinc, L. (2008/2009). Predavanja pri predmetu Epistemoloija socialnega dela II., Fakulteta za socialno delo, Ljubljana.
38. Šugman Bohinc, L., Rapoša Tajnšek, P., Škerjanc, J. (2007). *Življenjski svet uporabnika. Raziskovanje, ocenjevanje in načrtovanje virov za doseganje želenih razpletov*. Fakulteta za socialno delo, Ljubljana.
39. Thomson, Johan B. (1995). *Naravno otroštvo. Praktični vodnik za prvih sedem let življenja*. Didakta, Ljubljana.
40. Zalokar Divjak, Z. (2002). *Brez pravljič ni otroštva*. Gora, Krško.
41. Zalokar Divjak, Z. (1996). *Vzgoja JE... NI znanost*. Educy, Ljubljana.

7.2. INTERNETNI VIRI

1. http 1:
Register predpisov Slovenije. Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja. Dostopno prek
<http://www.predpisi.sviz.si/vzgoja%20in%20izobrazevanje/splosno>
(4.11.2009)
2. http 2:
Kucler, M. Pravljič kot socialno pedagoška intervencija. Dostopno prek
<http://www.zzsp.org/revija/2002/02-1-21-46.pdf> (10.9.2010)
3. http 3:
Ciljne skupine uporabnikov na otroškem oddelku občinske knjižnice Jesenice.
Dostopno prek
http://www.sbaza.net/clanek_html.php?url_clanka=clanki_sb1%2Fepf%2Fciljne_sku pine_uporabnikov.sb&vsebina_replace=epf (10.9.2010)

4. http 4:

Švabič, L.(2009). Pravlјice–za otroke ali za odrasle?. RTVSLO. Dostopno prek
<http://www.rtv slo.si/kultura/knjige/pravlјice-za-otroke-ali-za-odrasle/214512>
(13.10.2009)

5. http 5:

Breznik, J. (2005). Pomen medsebojnih odnosov med uporabniki. Dostopno prek:
http://www.vdcpolz.si/attachments/013_POMEN%20MEDSEBOJNIH%20ODNOSOV%20MED%20UPORABNIKI%20V%20VDC.pdf (7.10.2010)

8. PRILOGE

8.1. IZBRANA PRAVLJICA

INDIJANCI

Flopi in Poka sta medvedja mladiča. Doma se z mamo in očetom najraje igrata igro Indijanci, ki sta se jo naučila v medvedjem vrtcu. Doma so se dogovorili o skrivnih znakih in si jih izmenjujejo tako, kot to počno pravi Indijanci. Sporazumevajo se z znaki, ki jih lahko razumejo samo oni. Flopi je zelo pridni mladič, ki vedno pomaga drugim. Nikoli se ne pretepa ali govori grdih besed. Je močan, prijazen in rad pomaga drugim. Poka pa je malo bolj nagajiva in včasih rada nagaja Flopiju.

Flopi in Poka pa se popoldan, ko prideta iz medvedjega vrtca, najraje igrata še z dvema prijateljskima, Ajko in Capotom. Tudi onadva sta medvedja mladiča. S skrivnimi znaki si bratec Flopi in sestra Poka lahko sporočata stvari, ki jih razumeta le onadva, medtem ko jih prijatelja Ajka in Capo ne razumeta. Tako lahko na primer Flopi, ki je zelo skrben do svoje sestrice opozori Poko, da jo Capo želi ravnokar zgrabiti od zadaj. Ajka in Capo se zelo veliko prepirata in ravsata, se grdo pogovarjata in nič ne ubogata. Flopi in Poka pa se zelo dobro razumeta saj ves čas igrata igro Indijanci, ki jima pomaga, da se med seboj bolje razumeta in se ne prepirata in tepeta, saj morata potem vse nevednosti reševati preko indijanskega poveljarja. Poveljar pa ima največjo odgovornost. V njihovi družini je to mama. Če se zameriš poveljarju, te v nedeljo ne bo izbral za svojega namestnika. Če pa si poveljarjev namestnik lahko v nedeljo izbereš kaj bo za kosilo, ter tudi to, kam se bo medvedja družina odpravila na nedeljski izlet. Obenem pa greš lahko en dan v tednu kasneje v posteljo. Flopi in Poka vsak dan hodita v medvedji vrt, kjer se prav tako igrata igro Indijanci. Flopi in Poka sta povedala, da so se prijatelji v vrtcu včasih zelo prepirali in pretepali ter si nagajali. Drug drugemu so govorili grde besede, se ščipali, se pretepali, zato si je vzgojiteljica zamislila, da bi se igrali igro Indijanci. Tudi v vrtcu imajo poveljarja, to je vzgojiteljica. Prav tako imajo posebna indijanska pravila in indijanske znake s katerimi se sporazumevajo. Indijanske znake s katerimi se sporazumevajo pa razumejo samo oni in prav to je najboljše, saj se na igrišču v vrtcu lahko sporazumevajo samo z znaki. Najboljše pri tem pa je to, da drugi teh znakov ne razumejo, tako da samo oni vedo kaj so si povedali. Če si na koga na primer jezen in bi ga najrajši udaril, mu namesto tega na poseben način za to pripravljen plakat narišeš črno piko ter poveljarju poveš zakaj si mu narisal črno piko. Če kdo goljufa ali drugemu po krivem nariše črno piko jo dobi tudi sam. Podobnih pravil imajo še veliko. Začetek tedna pa indijanski poveljar v vrtcu določi svojega namestnika, kar pomeni, da lahko izbereš kateri dan v tednu ne boš šel počivati, ter se lahko sam odločiš v katerem kotičku in s kom se boš igral. Namestnik poveljarja pa je vedno tisti, ki v enem tednu zbere najmanj pik. Poveljar pa lahko določi več namestnikov in ne samo enega. To je pomembno indijansko pravilo, nad katerim se ne sme nihče pritoževati. Če se pritožuješ lahko dobiš kar dve črni piki naenkrat. V indijanskih pravilih, ki jih imajo pri Flopiju in Poki doma piše, da če tri mesece ne bosta kršila indijanskih pravil bosta lahko izbrala kam želita iti na počitnice. Mamica medvedka in oče medved pa jih bosta peljala v veliko trgovino z igračami, kjer si bosta lahko izbrala vsak eno igračo. Ta dan se vse bolj približuje, zato se Flopi in Poka še bolj trudita izpolnjevati vsa indijanska pravila.

Ajka in Capo sta bila zelo navdušena nad tem, kar sta povedala Flopi in Poka, zato sta se odločila, da bosta tudi onadva doma in v svojem vrtcu predlagala, da se igrata igro Indijanci.

(Pravljica z namenom nima jasnega konca. Na petem srečanju jo bodo lahko otroci zaključili tako, kot si bodo želeli, da se pravljica konča.)

Izbrana pravljica je prirejena po pravljici Flopi in Poka - mala medvedka, ki je v knjigi Ortnerja Gerlinde z naslovom Pravljice, ki so otrokom v pomoč (str. 116).

8.2. VPRAŠALNIK ZA STARŠE PRED IZVEDBO INOVACIJE

VPRAŠALNIK

1. Ko komunicirate z Vašim otrokom naletite na neprimeren odziv Vašega otroka (grde, neprimerne besede, skakanje v besedo, manjši prepiri, agresija,...)
 - a) Na kratko opišite kako to izgleda in kaj storite?
 - b) Kolikokrat na dan ali kolikokrat na teden naletite na neprimeren odziv Vašega otroka med komuniciranjem z Vami?
2. Ko Vaš otrok komunicira s sovrstniki ali sorejenci opazite, da otrok komunicira na način, da uporablja manj uspešne vzorce vedenja, odnosov itd. Med pogovorom se npr. pojavljajo grde in neprimerne besede, manjši prepiri, skakanje v besedo, pretep,...
 - a) Na kratko opišite kako to izgleda in kaj storite?
 - b) Kolikokrat na dan ali kolikokrat na teden zaznate, da otrok pri komunikaciji uporablja manj uspešne vzorce vedenja, obnašanja, itd.?
3. Pravljice
 - a) Ali otroku berete pravljice?
 - b) Če jih, kako pogosto mu jih berete?
 - c) Zakaj otroku berete pravljice?
 - d) Kako izbirate pravljice?
4. Ste že slišali, da konflikte in probleme (se pravi tudi težave pri komunikaciji) s svojim otrokom lahko rešujete tudi s pomočjo pravljič oz., da so pravljice dobro sredstvo, da se težava oz. problem odpravi ali vsaj omili?

8.3. VPRAŠALNIK ZA STARŠE PO IZVEDBI INOVACIJE

VPRAŠALNIK

1. Ali po končanem projektu pri otroku opazite, da komunicira (z vami in sovrstniki) na način, da uporablja bolj uspešne vzorce vedenja, obnašanja, itd. (uporablja manj neprimernih besed; manjkrat skače drugim v besedo; med komunikacijo prihaja do manj konfliktov kot pred projektom; pri komunikaciji s sovrstniki prihaja do manj preprirov,...)?
2. Če ste opazili ta napredek razložite, kako se to vidi?

8.4. OPAZOVALNI LIST ZA UPORABO PRI PRAVLJIČNIH URICAH

OPAZOVALNI LIST

Datum: _____ PRAVLJIČNA URICA ŠT.: ____ OPAZOVALKA: _____

Tabela št. 8.1.: Opazovalni list

	Vaša opažanja	Kaj vas je presenetilo?
KOMUNIKACIJA OTROK S SOVRSTNIKI		
KOMUNIKACIJA OTROK Z ODRASLO OSEBO		
KOMUNIKACIJA OTROK ZNOTRAJ DOLOČENE PODSKUPINE TER KOMUNICIRANJE TEH OTROK Z DRUGIMI OTROKI IZVEN DOLOČENE PODSKUPINE		
KOMUNIKACIJA IZBRANIH OTROK	M: J: Ž: E:	M: J: Ž: E:

Opombe: _____

8.5. INTERVJU Z VZGOJITELJICO PRED IZVEDBO INOVACIJE

- INTERVJU (1) z vzgojiteljico pred izvedbo inovacije

Ali otrokom v vrtcu s pomočnico bereta pravljice?

Ja, bereva jim pravljice (01).

Kako pogostopa jih bereta? Jih bereta vsakodnevno, tedensko?

Kar pogosto jim bereva pravljice (02). Sodelovali smo v predšolski bralni znački, tako da so otroci tudi sami pripovedovali obnove pravljic. Tako, da kadar niso oni predstavili svojo prebrano pravljico, sva jim pa midve prebrali pravljico (03).

Zakaj jim berete pravljice?

Pravljice jim bereva zato, ker se z njih veliko novega naučijo, zelo se vživijo v te pravljичne junake, pa tudi bogate so za otroški čustven svet. S pravljicami rešujemo tudi različne vzgojne težave (04).

Na podlagi česa pa s pomočnico vzgojiteljice izbirata pravljice?

Izbirava jih glede na teme, veliko pravljic prinesejo otroci tudi sami. Tako, da potem bereva tudi njihove pravljice (05).

Ali pravljico otrokom prebereta točno tako kot je v knjigi ali jim jo kdaj tudi prilagodita?

Ponavadi jo prebereva tako kot je v knjigi (06).

Kako izgleda dejavnost po prebrani pravljici?

O njej se najprej pogovorimo in izločimo bistvo pravljice. Vsako pravljico lahko prenesemo v vsakdanje življenje in otroci se iz nje marsikaj naučijo (07).

Ali otrokom kdaj skozi pravljico pripovedujeta zgodbo iz svojega življenja ali življenja koga drugega?

Pred kratkim je umrl oče ene izmed deklic v skupini. Tako smo skozi zgodbo otrokom prikazali smrt v družini. Zdi se mi, da jim je pravljica pomagala. Nisva vedle kako bi pristopile k temu. Odločili sva se, da bova k temu pristopili s pravljico. To jim je zelo pomagalo. Otrokom je bilo lažje (08).

Ali otroci kdaj sodelujejo pri pripovedovanju pravljic?

Vsi otroci so končali predšolsko bralno značko, tako da so prav vsi pripovedovali pravljice, pravljice so obnovili (09).

Ste že slišali, da konflikte in probleme (se pravi tudi težave pri komunikaciji) z otroki lahko rešujemo tudi s pomočjo pravljic oz., da so pravljice dobro sredstvo, da se težava oz. problem odpravi ali vsaj omili?

Ja, seveda, pravljice so lahko sredstvo za reševanje težav (10).

Sedaj pa me bo zanimalo nekaj stvari o vašem medsebojnem odnosu.

Kako bi opisli vašin odnos (tebe in pomočnice) z otroci?

Trudiva se, da je odnos 'fer' in enakopraven. Poskušava, da se določenih pravil, ki jih imamo drživa. Najin moto je, da smo med seboj 'prjatlji', da se ne tepemo, ne prepiramo. Trudiva se, da bi prišlo do čim manj konfliktnih situacij, če pa že pride do njih se poskušamo o tem pogovoriti in jih rešiti (11).

Kako bi opisali odnos med otroci?

Zdej so se že malo formirali po skupinah. Tako, da majo kakšnga 'prjatlčka' s katerim se bolje razumejo. Se dobro razumejo med seboj, normalno pa je, da včasih pride do konfliktov (12).

Kako se otroci razumejo znotraj teh skupin?

Dobro. Včasih so kr nesrečni, če koga znotraj določene skupine ni. Nimajo pa težav, da se potem ne bi igrali z drugimi (13).

Opazita, da otroci komunicirajo na način, da uporabljajo manj uspešne vzorce vedenja, odnosov itd., se pravi se pri komunikaciji pojavljajo grde besede, skakanje v besedo, morda pretep in podobno. Na kratko opišite kako to izgleda in kaj storita?

Nezaželeno komuniciranje se kaže v neprimernih besedah (npr.: obtoževanje, prerekanje za igrače, se pravi besede zaradi katerih je otrok užaljen, če mu jih nekdo izreče), skakanju v besedo in manjših prepirih (14). Če pride do konflikta poskuša otroke spodbudit, da se naj najprej poskušajo sami pogovoriti. Če pa ne najdejo skupnega jezika potem pa jih povabiva k nama in potem skupaj rešimo ta problem (15).

Kdaj menite, da prihaja do t. i. nezaželenega komuniciranja, kar posledično pripelje do konflikta?

Kadar hočeta otroka, ki komunicirata oba prevladati. Takrat na noben način ne morata najti skupnega jezika. Na ta način (16).

Kolikokrat na dan ali kolikokrat na teden naletita na neprimeren odziv?

Otroci so že tako veliki, tako da bi težko rekla kolikokrat. Tudi če pride do konflikta, ga sedaj že velikokrat rešijo sami. Veliko je odvisno tudi od dneva. Včasih večkrat, včasih pa manjkrat (17).

Kot sva že prej govorili, se otroci formirajo v manjše skupinice. Ali znotraj teh podskupin komunicirajo na način, da uporabljajo manj uspešne vzorce vedenja, odnosov itd., kot pa se to dogaja pri komunikaciji z ostalimi otroci?

Trudiva se, da je celotna skupina povezana in da konfliktno situacije rešujemo v obeh skupinah na enak način (18).

Zanima me predvsem komunikacija otrok z vama, kjer otroci uporabljajo manj uspešne vzorce vedenja, odnosov itd. Pri komunikaciji opazite, da otrok pri komunikaciji z vami komunicira na nezaželen način.

Ali to misliš s kakšnimi neprimernimi besedami?

Ja, da se odgovarja ali da uporablja neprimerne besede.

Ne preveč. Tega ne opažava (19).

Ali lahko na kratko opišete vsakega izmed izbranih otrok? Opišite kako komunicira!

Otrok M: On je v družbi štirih fantov. To so taka štiriperesna deteljica, nerazdružljiva. Je zelo inteligen, brijten, vendar zelo težko prenese poraz. Če pa ni kaj po njegovo pa odreagira na neprimeren način. Začne jokati ali pa cepetati (20).

Otrok J: Pozornost išče na ta način, da ti vseskozi želi kaj povedati (21).

Otrok Ž: Velikokrat pride v konflikt in se niti ne poskuša z nikomer pogovoriti, ampak kar 'udari' nazaj. Ko se pa to pomiri pa tudi začne jokati (22).

Otrok E: Je radoveden, prijeten, želi pomagati. Ko naleti na težavo pri komuniciranju jo največkrat reši kar sam (23).

Moram pa še poudariti, da z izbiro teh otrok nisva želeli izpostaviti, da je kdo neprijeten ali da je negativen. Te štiri otroke sva izbrali zaradi zanimivega načina komuniciranja (24).

Bi lahko koga v skupini izpostavili, ki pa velikokrat komunicira na nezaželen način, na način z uporabo manj uspešnih vzorcev?

Ne, nikogar. Največkrat se kakšno nezaželeno komuniciranje opazi pri povsem spontani igri. Da bi pa namerno v pogovoru z drugimi komunicirali na nezaželen način pa ne opazim (25).

Zakaj sta zbrali ravno te štiri otroke?

Zanima naju kako bodo komunicirali po teh dejavnostih (26).

8.6. INTERVJU S POMOČNICO VZGOJITELJICE PRED IZVEDBO INOVACIJE

- INTERVJU (2) s pomočnico vzgojiteljice pred izvedbo inovacije

Ali otrokom v vrtcu bereta pravljice?

Seveda (01).

Kako pogosto jih bereta? Jih bereta dnevno, tedensko?

Odvisno je od načrtovanja, od dejavnosti, ki jih načrtuješ. Če lahko pri dejavnosti uporabiš pravljico oz. knjige, slikanice in podobne stvari potem to uporabiva večkrat. Če imamo pa v programu kaj drugega pa pravljice bereva manjkrat, lahko tudi samo enkrat na teden (02).

Zakaj jim berete pravljice?

Velikokrat je to povezano s kakšnimi težavami, lahko pa tudi ni. Zbereva pa tudi pravljico, ki jo namensko izbereva in je povezana s kakšno temo, ki jo obravnavamo. Dostikrat pa pravljice bereva zaradi jezika (03).

Ste že slišali, da konflikte in probleme (se pravi tudi težave pri komunikaciji) s svojim otrokom lahko rešujete tudi s pomočjo pravljic oz., da so pravljice dobro sredstvo, da se težava oz. problem odpravi ali vsaj omili?

Seveda, pravljice lahko pripomorejo k reševanju težav (04).

Kaj in kje ste slišali kaj o tem?

»To se v vrtcu redno uporablja (05).«

In kako bi opisali takšne pravljice? Ali mi lahko malo več poveste o teh pravljicah?

To so te pravljice, ki govorijo o jezi, strahu. Poznam eno pravljico. Mislim, da je naslov Medo Jaka noče v vrtec (06).

Npr. da vi preberete otroku to pravljico, ki si jo omenili. Zakaj bi ravno ta pravljica otroku pomagala pri določenem problemu?

Otrok se poistoveti z junakom (07).

Kako bi opisali vašin odnos z otroci?

Čisto odvisno. Razumemo se dobro. Ta odnos deli na dva dela. Enkrat imaš z otrokom odnos kot odrasel in otrok, drugič pa je ta odnos prijateljski. Katera vrsta odnosa prevlada v danem trenutku pa je odvisno od tega kaj delaš. Če se hočeš približati otroku, da otrok sodeluje s tabo potem deluješ na bolj prijateljski ravni. Če pa hočeš vzpostaviti neka pravila pa je odnos potem malo drugačen (08).

Kako bi opisli kakšna je komunikacija otrok v skupini?

Se kar dobro razumejo med seboj. V vsaki skupini so otroci, ki pri komunikaciji naletijo na kakšen konflikt (09).

Zanima me komunikacija otrok s sovrstniki, predvsem uporaba manj uspešnih vzorcev vedenja, odnosov itd.. Kako se kaže?

Otroci velikokrat prekinjajo drug drugega, se pravi si skačejo v besedo. Uporabljajo neprimerne besede kot npr. ne bom ti dal, ne bom, ne maram te in podobno. Kot neprimerne besede bi lahko izpostavila besede, ki drugega otroka užalijo. Ko otroku nekdo reče določeno besedo, ki jo otrok ne pričakuje, da jo bo slišal. Ne gre pa za kletvice. Veliko je tudi manjših fizičnih in besednih preprirov za kakšno igraro (10).

Opazita neuspešno komuniciranje otroka z drugim otrokom. Na kratko opišite kako to izgleda in kaj storita?

Najprej to ustaviva. Potem se pa z otrokom o tem pogovoriva. Poskušam, da se tisti otrok, ki je koga užalil postavi v vlogo otroka, ki ga je nekdo užalil. To je zelo težko, ampak da se vsaj poskuša postaviti v tisto vlogo. Potem se pa o tem pogovorimo. So pa sedaj otroci že toliko stari, da jih poskušava spodbujati, da se tudi sami pogovorijo brez naju (11).

Kako pogosto se to dogaja? Je to večkrat na dan, nekajkrat na dan, nekajkrat na teden,...?

»Čisto odvisno. To je zelo težko povedati. Mogoče dvakrat na dan (12).«

Otroci se družijo po skupinah. Ali znotraj teh podskupin komunicirajo na način, da uporabljajo bolj uspešne vzorce vedenja, odnosov itd., kot pa se to dogaja pri komunikaciji z ostalimi?

Ali bolj kot več ali bolj kot boljše?

Ne razumem. Obrazložite mi.

Ali te zanima, če več komunicirajo znotraj skupine ali te zanima, če boljše komunicirajo znotraj skupine?

Zanima me, če komunicirajo boljše?

Niti ne. Otrok komunicira v skladu s stopnjo razvoja. Tko, da če se nekaj ne zna zmeniti v svoji skupini, se potem ne zna tudi z drugimi (13).

Zanima me predvsem komunikacija otrok z vama na način, da otrok uporablja manj uspešne vzorce vedenja.

Opazite, da otrok pri komunikaciji z vami komunicira na nezaželen način. Na kratko opišite kako to izgleda in kaj storite?

Kaj pa vem. Sigurno da prihaja do konfliktov, ampak te konflikti so bistveno drugačni. Kakšno skakanje v besedo (14). Tega ni veliko (15). Če pa že pride do tega mu razložiš zakaj si se nekaj odločil. Potem več ali manj razumejo (16).

Ali lahko na kratko opišete vsakega izmed izbranih otrok? Opišite kako komunicira!

Otrok M: Mora biti vse po njegovem. Če kaj ni po njegovem je užaljen in največkrat nastane problem. Izsiljuje z izjavami kot npr.: 'Zdaj se pa ne grem več'. Povsod mora biti najboljši. Težko prenaša poraze (17).

Otrok J: Otrok J rabi zelo zelo veliko pozornosti. Zaradi tega je včasih malo nadležen, predvsem za otroke. Otroci ga začenjajo malo 'odrivati'. On pride do nekoga in na vsak način hoče, da se nekdo igra z njim. In to gre potem otrokom velikokrat malo na živce, tko da ga potem malo 'odrivajo' (18).

Kako pa potem on odreagira?

Tako da še bolj 'udar', je še bolj nadležen (19).

Otrok Ž: Če mu kaj ne odgovarja zelo hitro udari. Pri njem prihaja bolj do fizičnih konfliktov (20).

Otrok E: Če mu kaj ne odgovarja, odreagira bolj na prikrit način. Poskuša sam zadevo rešit. Sam ga dobr vidš. Ko on nekaj naredi, kar ni vredu, te tako pogleda, da točno veš, da je kaj 'ušpičil' (21).

Bi še kaj želeli povedati glede komunikacije otrok v skupini?

Vse večkrat sedaj poskušajo težave reševati sami in ne preko naju z vzgojiteljico (22).

8.7. KODIRANJE IZJAV INTERVJUJA VZGOJITELJICE IN POMOČNICE VZGOJITELJICE PRED INOVACIJO

- KODIRANJE IZJAV PRI KATEGORIJI KOMUNIKACIJA OTROK Z ODRASLO OSEBO

Tabela št. 8.2.: Kodiranje izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice pred inovacijo pri kategoriji komunikacija otrok z odraslo osebo

številka intervjuja in izjave	Izjava	pojem
1_19	Ne preveč. Tega ne opažava.	pogostost nezaželenega komuniciranja otrok z odraslo osebo
2_14	Kaj pa vem. Sigurno da prihaja do konfliktov, ampak te konflikti so bistveno drugačni. Kakšno skakanje v besedo.	opis nezaželenega komuniciranja otrok z odraslo osebo
2_15	Tega ni veliko.	pogostost nezaželenega komuniciranja otrok z odraslo osebo
2_16	Če pa že pride do tega mu razložiš zakaj si se nekaj odločil. Potem več ali manj raumejo.	odziv na nezaželeno komunikacijo otrok z odraslo osebo

UREDITEV IZJAV PO KODAH IN ZDRUŽEVANJE V PODKATEGORIJE PRI KATEGORIJI KOMUNIKACIJA OTROK Z ODRASLO OSEBO

Tabela št. 8.3.: Ureditev izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice pred inovacijo po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komunikacija otrok z odraslo osebo

A. OPIS NEZAŽELENEGA KOMUNICIRANJA OTROK Z ODRASLO OSEBO	
2_14	Kaj pa vem. Sigurno da prihaja do konfliktov, ampak te konflikti so bistveno

	drugačni. Kakšno skakanje v besedo.
B. POGOSTOST NEZAŽELENEGA KOMUNICIRANJA OTROK Z ODRASLO OSEBO	
1_19	Ne preveč. Tega ne opažava.
2_15	Tega ni veliko.
C. ODZIV NA NEZAŽELENO KOMUNICIRANJE OTROK Z ODRASLO OSEBO	
2_16	Če pa že pride do tega mu razložiš zakaj si se nekaj odločil. Potem več ali manj raumejo.

- KODIRANJE IZJAV PRI KATEGORIJI KOMUNIKACIJA OTROK S SOVRSTNIKI

Tabela št. 8.4.: Kodiranje izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice pred inovacijo pri kategoriji komunikacija otrok s sovrstniki

številka intervjuja in izjave	izjava	pojem
1_14	Nezaželeno komuniciranje se kaže v neprimernih besedah (npr.: obtoževanje, prerekanje za igrače, se pravi besede zaradi katerih je otrok užaljen, če mu jih nekdo izreče), skakanju v besedo in manjših prepirih.	opis nezaželenega komuniciranja
1_15	Če pride do konflikta poskuša otroke spodbuditi, da se naj najprej poskušajo sami pogovoriti. Če pa ne najdejo skupnega jezika potem pa jih povabiva k nama in potem skupaj rešimo ta problem.	odziv na nezaželeno komuniciranje
1_16	Kadar hočeta otroka, ki komunicirata oba prevladati. Takrat na noben način ne morata najti skupnega jezika. Na ta način.	opis nezaželenega komuniciranja
1_17	Otroci so že tako veliki, tko da bi težko rekla kolikokrat. Tudi če pride do konflikta, ga zdej že velikokrat rešijo sami. Veliko je odvisno tudi od dneva. Včasih večkrat, včasih pa manjkrat.	pogostost nezaželenega komuniciranja med sovrstniki
2_10	Otroci velikokrat prekinjajo drug drugega, se pravi si skačejo v besedo. Uporabljajo neprimerne besede kot npr. ne ne bom ti dal, ne bom, ne maram te in podobno. Kot neprimerne besede bi lahko izpostavila besede, ki drugega otroka užalijo. Ko otroku nekdo reče določeno besedo, ki jo otrok ne pričakuje, da jo bo slišal. Ne gre pa za kletvice. Veliko je tudi manjših fizičnih in besednih preprirov za kakšno igračo.	opis nezaželenega komuniciranja
2_11	Najprej to ustaviva. Potem se pa z otrokom o tem pogovoriva. Poskušaj, da se tisti otrok, ki je koga užalil postavi v vlogo otroka, ki ga je nekdo užalil. To je zelo težko, ampak da se vsaj poskuša postaviti v tisto vlogo. Potem se pa o tem pogovorimo. So pa sedaj otroci že toliko stari, da jih poskuša spodbujati, da se tudi sami	odziv na nezaželeno komuniciranje

	pogovorijo brez naju.	
2_12	Čisto odvisno. To je zelo težko povedati. Mogoče dvakrat na dan.	pogostost nezaželenega komuniciranja med sovrstniki

UREDITEV IZJAV PO KODAH IN ZDRUŽEVANJE V PODKATEGORIJE PRI KATEGORIJI KOMUNIKACIJA OTROK S SOVRSTNIKI

Tabela št. 8.5.: Ureditev izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice pred inovacijo po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komunikacija otrok s sovrstniki

A. OPIS NEZAŽELENGA KOMUNICIRANJA MED SOVRSTNIKI	
1_14	Nezaželeno komuniciranje se kaže v neprimernih besedah (npr.: obtoževanje, prerekanje za igrače, se pravi besede zaradi katerih je otrok užaljen, če mu jih nekdo izreče), skakanju v besedo in manjših preprih.
1_16	Kadar hočeta otroka, ki komunicirata oba prevladati. Takrat na noben način ne morata najti skupnega jezika. Na ta način.
2_10	Otroci velikokrat prekinjajo drug drugega, se pravi si skačejo v besedo. Uporabljajo neprimerne besede kot npr. ne ne bom ti dal, ne bom, ne maram te in podobno. Kot neprimerne besede bi lahko izpostavila besede, ki drugega otroka užalijo. Ko otroku nekdo reče določeno besedo, ki jo otrok ne pričakuje, da jo bo slišal. Ne gre pa za kletvice. Veliko je tudi manjših fizičnih in besednih preprirov za kakšno igračo.
B. ODZIV NA NEZAŽELENO KOMUNICIRANJE OTROK S SOVRSTNIKI	
1_15	Če pride do konflikta poskuša otroke spodbudit, da se naj najprej poskušajo sami pogovoriti. Če pa ne najdejo skupnega jezika potem pa jih povabiva k nama in potem skupaj rešimo ta problem.
2_11	Najprej to ustaviva. Potem se pa z otrokom o tem pogovoriva. Poskušaš, da se tisti otrok, ki je koga užalil postavi v vlogo otroka, ki ga je nekdo užalil. To je zelo težko, ampak da se vsaj poskuša postaviti v tisto vlogo. Potem se pa o tem pogovorimo. So pa sedaj otroci že toliko stari, da jih poskuša spodbujati, da se tudi sami pogovorijo brez naju.
C. POGOSTOST NEZAŽELENEGA KOMUNICIRANJA MED OTROKI	
1_17	Otroci so že tako veliki, tko da bi težko rekla kolikokrat. Tudi če pride do konflikta, ga zdej že velikokrat rešijo sami. Veliko je odvisno tudi od dneva. Včasih večkrat, včasih pa manjkrat.
2_12	Čisto odvisno. To je zelo težko povedat. Mogoče dvakrat na dan.

- KODIRANJE IZJAV PRI KATEGORIJI KOMUNICIRANJE OTROK V MANJŠIH PODSKUPINAH

Tabela št. 8.6.: Kodiranje izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice pred inovacijo pri kategoriji komuniciranje otrok v manjših podskupinah

številka intervjuja in izjave	Izjava	pojem
1_18	Trudiva se, da je celotna skupina povezana in da konfliktne situacije rešujemo v obeh skupinah na enak način.	opis nezaželene komunikacije znotraj manjših podskupin
1_19	Ne preveč. Tega ne opažava.	pogostost nezaželene komunikacije otrok v manjših podskupinah
2_13	Niti ne. Otrok komunicira v skladu s stopnjo razvoja. Tko, da če se nekaj ne zna zmenit v svoji skupinci, se potem ne zna tudi z drugimi.	opis nezaželene komunikacije znotraj manjših podskupin

UREDITEV IZJAV PO KODAH IN ZDRUŽEVANJE V PODKATEGORIJE PRI KATEGORIJI KOMUNICIRANJE OTROK V MANJŠIH PODSKUPINAH

Tabela št. 8.7.: Ureditev izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice pred inovacijo po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komuniciranje otrok v manjših podskupinah

A. OPIS NEZAŽELENE KOMUNIKACIJE ZNOTRAJ MANJŠIH PODSKUPIN	
1_18	Trudiva se, da je celotna skupina povezana in da konfliktne situacije rešujemo v obeh skupinah na enak način.
2_13	Niti ne. Otrok komunicira v skladu s stopnjo razvoja. Tko, da če se nekaj ne zna zmenit v svoji skupinci, se potem ne zna tudi z drugimi.
B. POGOSTOST NEZAŽELENE KOMUNIKACIJE OTROK ZNOTRAJ MANJŠIH PODSKUPIN	
1_19	Ne preveč. Tega ne opažava.

- KODIRANJE IZJAV PRI KATEGORIJI KOMUNIKACIJA IZBRANIH OTROK

Tabela št. 8.8.: Kodiranje izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice pred inovacijo pri kategoriji komunikacija izbranih otrok

številka intervjuja in izjave	Izjava	pojem
1_20	Otrok M: On je v družbi štirih fantov. To so taka štiriperesna deteljica, nerazdružljiva. Je zelo inteligenten, brihten, vendar zelo težko prenese poraz. Če pa ni kaj po njegovo pa odreagira na neprimeren način. Začne jokati ali pa cepetati.	komunikacija otroka M
1_21	Otrok J: Pozornost išče na ta način, da ti vseskozi želi kaj povedati.	komunikacija otroka J

1_22	Otrok Ž: Velikokrat pride v konflikt in se niti ne poskuša z nikomer pogovoriti, ampak kar 'udari' nazaj. Ko se pa to pomiri pa tudi začne jokati.	komunikacija otroka Ž
1_23	Otrok E: Je radoveden, prijeten, želi pomagati. Ko naleti na težavo pri komuniciranju jo največkrat reši kar sam.	komunikacija otroka E
1_24	Moram pa še povdarit, da z izbiro teh otrok nisva želeli izpostaviti, da je kdo neprijeten ali da je negativen. Te štiri otroke sva izbrali zaradi zanimivega načina komuniciranja.	izbor otrok
2_17	Otrok M: Mora biti vse po njegovem. Če kaj ni po njegovem je užaljen in največkrat nastane problem. Izsiljuje z izjavami kot npr.: 'Zdj se pa ne grem več'. Povsod mora biti najboljši. Težko prenaša poraze.	komunikacija otroka M
2_18	Otrok J: Otrok J rabi zelo zelo veliko pozornosti. Zaradi tega je včasih malo nadležen, predvsem za otroke. Otroci ga zdj začenjajo malo 'odrivat'. On pride in do nekoga in na vsak način hoče, da se nekdo igra z njim. In to gre potem otrokom velikokrat malo na živce, tko da ga potem malo 'odrivajo'.	komunikacija otroka J
2_19	Tako da še bolj 'udar', je še bolj nadležen.	komunikacija otroka J
2_20	Otrok Ž: Če mu kaj ne odgovarja zelo hitro udari. Pri njem prihaja bolj do fizičnih konfliktov.	komunikacija otroka Ž
2_21	Otrok E: Če mu kaj odgovarja, odreagira bolj na prikrit način. Poskuša sam zadevo rešit. Sam ga dobr vidš. Ko on nekaj naredi, kar ni v redu, te tako pogleda, da točno veš, da je kaj 'ušpičil'.	komunikacija otroka E

UREDITEV IZJAV PO KODAH IN ZDRUŽEVANJE V PODKATEGORIJE PRI KATEGORIJI KOMUNIKACIJA IZBRANIH OTROK

Tabela št. 8.9.: Ureditev izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice pred. inovacijo po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komunikacija izbranih otrok

A. KOMUNIKACIJA OTROKA M		
1_20	Otrok M: On je v družbi štirih fantov. To so taka štiripersna deteljica, nerazdružljiva. Je zelo inteligenčen, brihten, vendar zelo težko prenese poraz. Če pa ni kaj po njegovo pa odreagira na neprimeren način. Začne jokati ali pa cepetati.	
2_17	Otrok M: Mora biti vse po njegovem. Če kaj ni po njegovem je užaljen in največkrat nastane problem. Izsiljuje z izjavami kot npr.: 'Zdj se pa ne grem več'. Povsod mora biti najboljši. Težko prenaša poraze.	
B. KOMUNIKACIJA OTROKA J		
1_21	Otrok J: Pozornost išče na ta način, da ti vseskozi želi kaj povedati.	
2_18	Otrok J: Otrok J rabi zelo zelo veliko pozornosti. Zaradi tega je včasih malo nadležen, predvsem za otroke. Otroci začenjajo malo 'odrivat'. On pride in do nekoga in na vsak način hoče, da se nekdo igra z njim. In to gre potem otrokom velikokrat malo na živce, tko da ga potem malo 'odrivajo'.	
2_19	Tako da še bolj 'udar', je še bolj nadležen.	

C. KOMUNIKACIJA OTROKA Ž	
1_22	Otrok Ž: Velikokrat pride v konflikt in se niti ne poskuša z nikomer pogovoriti, ampak kar 'udari' nazaj. Ko se pa to pomiri pa tudi začne jokati.
2_20	Otrok Ž: Če mu kaj ne odgovarja zelo hitro udari. Pri njem prihaja bolj do fizičnih konfliktov.
D. KOMUNIKACIJA OTROKA E	
1_23	Otrok E: Je radoveden, prijeten, želi pomagati. Ko naleti na težavo pri komuniciranju jo največkrat reši kar sam.
2_21	Otrok E: Če mu kaj ne odgovarja, odreagira bolj na prikrit način. Poskuša sam zadevo rešiti. Sam ga dobr vidš. Ko on nekaj naredi, kar ni vredno, te tako pogleda, da točno veš, da je kaj 'ušpičil'.
E. IZBOR OTROK	
1_24	Moram pa še povdarit, da z izbiro teh otrok nisva želeli izpostaviti, da je kdo neprijeten ali da je negativen. Te štiri otroke sva izbrali zaradi zanimivega načina komuniciranja.

- KODIRANJE IZJAV PRI KATEGORIJI MEDSEBOJNI ODNOS

Tabela št. 8.10.: Kodiranje izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice pred inovacijo pri kategoriji medsebojni odnos

številka intervjuja in izjave	izjava	pojem
1_11	Trudiva se, da je odnos 'fer' in enakopraven. Poskušava, da se določenih pravil, ki jih imamo drživa. Najin moto je, da smo med seboj 'prjatlji', da se ne tepemo, ne prepiramo. Trudiva se, da bi prišlo do čim manj konfliktnih situacij, če pa že pride do njih se poskušamo o tem pogovoriti in jih rešiti.	odnos otrok z vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice
1_12	Zdej so se že mal formiral po skupinah. Tako, da imajo kakšnga 'prjatlčka' s katerim se bolje razumejo. Se dobro razumejo med seboj, normalno pa je, da včasih pride do konfliktov.	odnos med otroki
1_13	Dobro. Včasih so kr nesrečni, če koga znotraj določene skupine ni. Nimajo pa težav, da se potem ne bi igrali z drugimi.	odnos med otroki
2_08	Čisto odvisno. Razumemo se dobro. Ta odnos deli na dva dela. Enkrat imaš z otrokom odnos kot odrasel in otrok, drugič pa je ta odnos prijateljski. Katera vrsta odnosa prevlada v danem trenutku pa je odvisno od tega kaj delaš. Če se hočeš približati otroku, da otrok sodeluje s tabo potem deluješ na bolj prijateljski ravni. Če pa hočeš vzpostaviti neka pravila pa je odnos potem malo drugačen.	odnos otrok z vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice
2_09	Se kar dobro razumejo med seboj. V vsaki skupini so otroci, ki pri komunikaciji naletijo na kakšen konflikt.	odnos med otroki

UREDITEV IZJAV PO KODAH IN ZDRUŽEVANJE V PODKATEGORIJE PRI KATEGORIJI MEDSEBOJNI ODNOS

Tabela št. 8.11.: Ureditev izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice pred inovacijo po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji medsebojni odnos

A. ODNOS OTROK Z VZGOJITELJICO IN POMOČNICO VZGOJITELJICE	
1_11	Trudiva se, da je odnos 'fer' in enakopraven. Poskušava, da se določenih pravil, ki jih imamo drživa. Najin moto je, da smo med seboj 'prjatlji', da se ne tepemo, ne prepiramo. Trudiva se, da bi prišlo do čim manj konfliktnih situacij, če pa že pride do njih se poskušamo o tem pogovoriti in jih rešiti.
2_08	Čisto odvisno. Razumemo se dobro. Ta odnos deli na dva dela. Enkrat imaš z otrokom odnos kot odrasel in otrok, drugič pa je ta odnos prijateljski. Katera vrsta odnosa prevlada v danem trenutku pa je odvisno od tega kaj delaš. Če se hočeš približati otroku, da otrok sodeluje s tabo potem deluješ na bolj prijateljski ravni. Če pa hočeš vzpostaviti neka pravila pa je odnos potem malo drugačen.
B. ODNOS MED OTROKI	
1_12	Zdej so se že mal formiral po skupinah. Tako, da majo kakšnga 'prjatlčka' s katerim se bolje razumejo. Se dobro razumejo med seboj, normalno pa je, da včasih pride do konfliktov.
1_13	Dobro. Včasih so kr nesrečni, če koga znotraj določene skupine ni. Nimajo pa težav, da se potem ne bi igrali z drugimi.
2_09	Se kar dobro razumejo med seboj. V vsaki skupini so otroci, ki pri komunikaciji naletijo na kakšen konflikt.

- KODIRANJE IZJAV PRI KATEGORIJI UPORABA IN UPORABNOST PRAVLJIC

Tabela št. 8.12.: Kodiranje izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice pred. inovacijo pri kategoriji uporaba in uporabnost pravljič

številka intervjuja in izjave	izjava	pojem
1_02	Kar pogosto jim bereva pravljičice.	pogostost branja pravljič
1_03	Sodelovali smo v predšolski bralni znački, tako da so otroci tudi sami pripovedovali obnove pravljič. Tako, da kadar niso oni predstavili svojo prebrano pravljičico, sva jim pa midve prebrali pravljičico.	pogostost branja pravljič
1_04	Pravljičice jim bereva zato, ker se z njih veliko novega naučijo, zelo se vživijo v te pravljične junake, pa tudi bogate so za otroški čustven svet. S pravljičami rešujemo tudi različne vzgojne težave.	namen branja pravljič

1_05	Izbirava jih glede na teme, veliko pravljic prinesejo otroci tudi sami. Tako da potem bereva tudi njihove pravljice.	izbiranje pravljic
1_06	Ponavadi jo prebereva tako kot je v knjigi.	spreminjanje pravljic
1_07	O njej se najprej pogovorimo in izločimo bistvo pravljice. Vsako pravljico lahko prenesemo v vsakdanje življenje in otroci se iz nje marsikaj naučijo.	dejavnost po pravljici
1_08	Pred kratkim je umrl oče ene izmed deklic v skupini. Tako smo skozi zgodnico otrokom prikazali smrt v družini. Zdi se mi, da jim je pravljica pomagala. Nisva vedle kako bi pristopile k temu. Odločili sva se, da bova k temu pristopili s pravljico. To jim je zelo pomagalo. Otrokom je bilo lažje.	reševanje težav s pomočjo pravljic
1_09	Vsi otroci so končali predšolsko bralno značko, tako da so prav vsi pripovedovali pravljice, pravljice so obnovili.	sodelovanje otrok pri pripovedovanju pravljic
1_10	Ja seveda, pravljice so lahko sredstvo za reševanje težav.	reševanje težav s pomočjo pravljic
2_02	Odvisno je od načrtovanja, od dejavnosti, ki jih načrtuješ. Če lahko pri dejavnosti uporabiš pravljico oz. knjige, slikanice in podobne stvari potem to uporabiva večkrat. Če imamo pa v programu kaj drugega pa pravljice bereva manjkrat, lahko tudi samo enkrat na teden.	pogostost branja pravljic
2_03	Velikokrat je to povezano s kakšnimi težavami, lahko pa tudi ni. Zbereva pa tudi pravljico, ki jo namensko izbereva in je povezana s kakšno temo, ki jo obravnavamo. Dostikrat pa pravljice bereva zaradi jezika.	namen branja pravljic
2_04	Seveda, pravljice lahko pripomorejo k reševanju težav.	reševanje težav s pomočjo pravljic
2_06	To so te pravljice, ki govorijo o jezi, strahu. Poznam eno pravljico. Mislim, da je naslov Medo Jaka noče v vrtec.	reševanje težav s pomočjo pravljic
2_07	Otrok se poistoveti z junakom.	reševanje težav s pomočjo pravljic

UREDITEV IZJAV PO KODAH IN ZDRUŽEVANJE V PODKATEGORIJE PRI KATEGORIJI UPORABA IN UPORABNOST PRAVLJIC

Tabela št. 8.13.: Ureditev izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice pred inovacijo po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji uporaba in uporabnost pravljič

A. POGOSTOST BRANJA PRAVLJIC	
1_02	Kar pogosto jim bereva pravljičice.
1_03	Sodelovali smo v predšolski bralni znački, tako da so otroci tudi sami pripovedovali obnove pravljič. Tako, da kadar niso oni predstavili svojo prebrano pravljičico, sva jim pa midve prebrali pravljičico.
2_02	Odvisno je od načrtovanja, od dejavnosti, ki jih načrtuješ. Če lahko pri dejavnosti uporabiš pravljičico oz. knjige, slikanice in podobne stvari potem to uporabiva večkrat. Če imamo pa v programu kaj drugega pa pravljičice bereva manjkrat, lahko tudi samo enkrat na teden.
B. NAMEN BRANJA PRAVLJIC	
1_04	Pravljičice jim bereva zato, ker se z njih veliko novega naučijo, zelo se vživijo v te pravljične junake, pa tudi bogate so za otroški čustven svet. S pravljičicami rešujemo tudi različne vzgojne težave.
2_03	Velikokrat je to povezano s kakšnimi težavami, lahko pa tudi ni. Zbereva pa tudi pravljičico, ki jo namensko izbereva in je povezana s kakšno temo, ki jo obravnavamo. Dostikrat pa pravljičice bereva zaradi jezika.
C. IZBIRANJE PRAVLJIC	
1_05	Izbirava jih glede na teme, veliko pravljič prinesejo otroci tudi sami. Tako da potem bereva tudi njihove pravljičice.
D. SPREMINJANJE PRAVLJIC	
1_06	Ponavadi jo prebereva tako kot je v knjigi.
E. DEJAVNOST PO PRAVLJICI	
1_07	O njej se najprej pogovorimo in izločimo bistvo pravljičice. Vsako pravljičico lahko prenesemo v vsakdanje življenje in otroci se iz nje marsikaj naučijo.
F. REŠEVANJE TEŽAV S POMOČJO PRAVLJIC	
1_08	Pred kratkim je umrl oče ene izmed deklic v skupini. Tako smo skozi zgodnico otrokom prikazali smrt v družini. Zdi se mi, da jim je pravljičica pomagala. Nisva vedle kako bi pristopile k temu. Odločili sva se, da bova k temu pristopili s pravljičico. To jim je zelo pomagalo. Otrokom je bilo lažje.
1_10	Ja, seveda, pravljičice so lahko sredstvo za reševanje težav.
2_04	Seveda, pravljičice lahko pripomorejo k reševanju težav.
2_06	To so te pravljičice, ki govorijo o jezi, strahu. Poznam eno pravljičico. Mislim, da je naslov Medo Jaka noče v vrtec.
2_07	Otrok se poistoveti z junakom.

G. SODELOVANJE OTROK PRI PRIPOVEDOVANJU PRAVLJIC	
1_09	Vsi otroci so končali predšolsko bralno značko, tako da so prav vsi pripovedovali pravljice, pravljice so obnovili.

8.8. INTERVJU Z V INTERVJU Z VZGOJITELJICO MED IZVEDBO INOVACIJE

- INTERVJU (3) z vzgojiteljico med izvedbo inovacije

Ali opazite kakšno razliko pri komunikaciji otrok z vami in pomočnico vzgojiteljice sedaj ko poteka ta projekt? Ali vama otroci manjkrat skačejo v besedo ali razlike med prej in sedaj ne opazata?
Otroci se trudijo upoštevati določena pravila in znake, ki smo jih določili (01).

Se je mogoče pokazala pozitivna sprememba pri komunikaciji med otroki, kar pomeni, da manjkrat prihaja do nezaželenega komuniciranja (konflikt med pogovorom) ali tega ne opazata?
Še vedno prihaja do konfliktov in s tem nezaželenega komuniciranja, vendar je to manj pogosto (02).

Kako komunicirajo izbrani štirje otroci? Na kratko opišite! Se je pokazala kakšna razlika (pozitivna, negativna) pri komuniciranju teh otrok ali tega ne opazata?
M se zelo trudi upoštevati pravila (03). Črna pika ga je zelo prizadela (04). Pri otroku E komunikacija ostaja ista (05). Otrok J se trudi, vendar mu ne uspeva najbolje (06).

Kaj mislite s tem?
Trudi se, da bi komuniciral boljše, se pravi družbeno bolj sprejemljivo, vendar mu na koncu največkrat ne uspe (07).

Kaj pa otrok Ž?
Nisem opazila razlike. Je pa bil veliko tudi odsoten (08).

Se je komunikacija v že prej oblikovanih podskupinah kaj spremenila ali ostaja nespremenjena? Če se je opišite v čem se je spremenila?
Komunikacija se je spremenila v celi skupini z upoštevanjem pravil, znakov. Celotna skupina deluje že vseskozi povezano, čeprav so oblikovane podskupine (09). Se pravi sprememb v komuniciranju znotraj že prej oblikovanih podskupin nisem opazila (10).

Kako so otroci sprejeli igro Indijanci? Se vam zdi, da je igra zanimiva za otroke ali jih ne interesira? Otroke je igra Indijanci pritegnila in se jim zdi zanimiva. Z veseljem jo igrajo (11).

8.9. INTERVJU S POMOČNICO VZGOJITELJICE MED IZVEDBO INOVACIJE

- INTERVJU (4) s pomočnico vzgojiteljice med izvedbo inovacije

Ali opazite kakšno razliko pri komunikaciji otrok s tabo in vzgojiteljico sedaj ko poteka ta projekt? Je ne opažam (1).

Ali opazite, da se je pokazala pozitivna sprememba pri komunikaciji med otroki, kar pomeni, da manjkrat prihaja do nezaželenega komuniciranja (konflikt med pogovorom)?

Razlika se je pokazala predvsem pri uporabi znakov (02). Sedaj otroci uporabljajo iztegnjeno roko, če jim dejanje drugega otroka ni všeč (03).

Ali manjkrat prihaja do nezaželenega komuniciranja?

Na ta način še vedno prihaja do konfliktov, vendar so ti manj pogosti (04).

Ali lahko na kratko opišeteš kako komunicirajo izbrani štirje otroci? Se je pokazala kakšna razlika (pozitivna, negativna) pri komuniciranju?

M je kot prvi v skupini dobil »črno piko« in po tem se je veliko bolj trudil upoštevati navodila, saj je zelo tekmovalen in bi bil zanj velik poraz, če bi bil zadnji v skupini (05).

Pri otroku E ne opažam sprememb (06). Pri otroku Ž še ni razlike v komunikaciji, med dejavnostmi je večkrat manjkal (07). Otrok J pa se zelo trudi vendar mu le redko uspe (08).

Kaj mislite s tem, da mu redko uspe?

Da se trudi komunicirati na bolj zaželen način, vendar ga na koncu vedno kaj polomi (09).

Kako je s komunikacijo v že prej oblikovanih podskupinah? Se je kaj spremenila ali ostaja enaka?

Ni razlik med komunikacijo skupin in podskupin. To je razvojno pogojeno (10).

Kaj lahko poveste o igri Indijanci? Kako so jo otroci sprjeli? Se vamzdi, da je igra zanimiva za otroke?

Igra je zelo zanimiva za otroke, zgodbico zbrano poslušajo ne glede na to kolikokrat so jo že slišali (11).

8.10. KODIRANJE IZJAV INTERVJUJA VZGOJITELJICE IN POMOČNICE VZGOJITELJICE MED INOVACIJO

- KODIRANJE IZJAV PRI KATEGORIJI KOMUNIKACIJA OTROK Z ODRASLO OSEBO

Tabela št. 8.14.: Kodiranje izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice med inovacijo pri kategoriji komunikacija otrok z odraslo osebo

številka intervjuja in izjave	izjava	pojem
3_01	Otroci se trudijo upoštevati določena pravila in znake, ki smo jih določili.	opis nezaželenega komuniciranja otrok z odraslo osebo
4_01	Je ne opažam.	naprede pri komuniciranju otrok z odraslo osebo

UREDITEV IZJAV PO KODAH IN ZDRUŽEVANJE V PODKATEGORIJE PRI KATEGORIJI KOMUNIKACIJA OTROK Z ODRASLO OSEBO

Tabela št. 8.15.: Ureditev izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice med inovacijo po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komunikacija otrok z odraslo osebo

A. OPIS NEZAŽELENEGA KOMUNICIRANJA OTROK Z ODRASLO OSEBO	
3_01	Otroci se trudijo upoštevati določena pravila in znake, ki smo jih določili.
B. NAPREDEK PRI KOMUNICIRANJU OTROK Z ODRASLO OSEBO	
4_01	Je ne opažam.

- KODIRANJE IZJAV PRI KATEGORIJI KOMUNIKACIJA OTROK S SOVRSTNIKI

Tabela št. 8.16.: Kodiranje izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice med inovacijo pri kategoriji komunikacija otrok s sovrstniki

številka intervjuja in izjave	izjava	pojem
5_04	Otroci se veliko pogovarjajo in opozarjajo nezaželeno vedenje z znaki, kar je velika sprememba. Zaradi tega prihaja do manj nezaželenega komuniciranja. Se pravi, pokazala se je pozitivna sprememba.	napredek pri komuniciranju otrok s sovrstniki
6_02	Ja pokazala se je pozitivna sprememba. Otroci večkrat uporabljajo znake, ki smo jih določili na projektu in zato manjkrat pride do konflikta. Če nekomu nekaj ni všeč zna to jasno pokazati.	napredek pri komuniciranju otrok s sovrstniki

UREDITEV IZJAV PO KODAH IN ZDRUŽEVANJE V PODKATEGORIJE PRI KATEGORIJI KOMUNIKACIJA OTROK S SOVRSTNIKI

Tabela št. 8.17.: Ureditev izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice med inovacijo po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komunikacija otrok s sovrstniki

A. NAPREDEK PRI KOMUNICIRANJU OTROK S SOVRSTNIKI	
5_04	Otroci se veliko pogovarjajo in opozarjajo na nezaželeno vedenje z znaki, kar je velika sprememba. Zaradi tega prihaja do manj nezaželenega komuniciranja. Se pravi, pokazala se je pozitivna sprememba.
6_02	Ja pokazala se je pozitivna sprememba. Otroci večkrat uporabljajo znake, ki smo jih določili na projektu in zato manjkrat pride do konflikta. Če nekomu nekaj ni všeč zna to jasno pokazati.

- KODIRANJE IZJAV PRI KATEGORIJI KOMUNICIRANJE OTROK V MANJŠIH PODSKUPINAH

Tabela št. 8.18.: Kodiranje izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice med inovacijo pri kategoriji komuniciranje otrok v manjših podskupinah

številka intervjuja in izjave	izjava	pojem
3_09	Komunikacija se je spremenila v celi skupini z upoštevanjem pravil, znakov. Celotna skupina deluje že vseskozi povezano, čeprav so oblikovane podskupine.	napredek pri komunikaciji otrok v manjših podskupinah
3_10	Se pravi sprememb v komuniciranju znotraj že prej oblikovanih podskupin nisem opazila.	napredek pri komunikaciji otrok v manjših podskupinah
4_10	Ni razlik med komunikacijo skupin in podskupin. To je razvojno pogojeno.	napredek pri komunikaciji otrok v manjših podskupinah

UREDITEV IZJAV PO KODAH IN ZDRUŽEVANJE V PODKATEGORIJE PRI KATEGORIJI KOMUNICIRANJE OTROK V MANJŠIH PODSKUPINAH

Tabela št. 8.19.: Ureditev izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice med inovacijo po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komuniciranje otrok v manjših podskupinah

A. NAPREDEK PRI KOMUNIKACIJI OTROK V MANJŠIH PODSKUPINAH		
3_09	Komunikacija se je spremenila v celi skupini z upoštevanjem pravil, znakov. Celotna skupina deluje že vseskozi povezano, čeprav so oblikovane podskupine.	
3_10	Se pravi sprememb v komuniciranju znotraj že prej oblikovanih podskupin nisem opazila.	
4_10	Ni razlik med komunikacijo skupin in podskupin. To je razvojno pogojeno.	

- KODIRANJE IZJAV PRI KATEGORIJI KOMUNIKACIJA IZBRANIH OTROK

Tabela št. 8.20.: Kodiranje izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice med inovacijo pri kategoriji komunikacija izbranih otrok

številka intervjuja in izjave	izjava	pojem
3_03	M se zelo trudi upoštevati pravila.	komunikacija otroka M
3_05	Pri otroku E komunikacija ostaja ista.	komunikacija otroka E
3_06	Otrok J se trudi, vendar mu ne uspeva najbolje.	komunikacija otroka J
3_07	Trudi se, da bi komuniciral boljše, se pravi družbeno bolj sprejemljivo, vendar mu na koncu največkrat ne uspe.	komunikacija otroka J
3_08	Nisem opazila razlike. Je pa bil veliko tudi odsoten.	komunikacija otroka Ž
4_05	M je kot prvi v skupini dobil »črno piko« in po tem se je veliko bolj trudil upoštevati navodila, saj je zelo	komunikacija otroka M

	tekmovalen in bi bil zanj velik poraz, če bi bil zadnji v skupini.	
4_06	Pri otroku E ne opažam sprememb.	komunikacija otroka E
4_07	Pri otroku Ž še ni razlike v komunikaciji, med dejavnostmi je večkrat manjkal.	komunikacija otroka Ž
4_08	Otrok J pa se zelo trudi vendar mu le redko uspe.	komunikacija otroka J
4_09	Da se trudi komunicirati na bolj zaželen način, vendar ga na koncu vedno kaj polomi.	komunikacija otroka J

UREDITEV IZJAV PO KODAH IN ZDRUŽEVANJE V PODKATEGORIJE PRI KATEGORIJI KOMUNIKACIJA IZBRANIH OTROK

Tabela št. 8.21.: Ureditev izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice med inovacijo po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komunikacija izbranih otrok

A. KOMUNIKACIJA OTROKA M	
3_03	M se zelo trudi upoštevati pravila.
4_05	M je kot prvi v skupini dobil »črno piko« in po tem se je veliko bolj trudil upoštevati navodila, saj je zelo tekmovalen in bi bil zanj velik poraz, če bi bil zadnji v skupini.
B. KOMUNIKACIJA OTROKA J	
3_06	Otrok J se trudi, vendar mu ne uspeva najbolje.
3_07	Trudi se, da bi komuniciral boljše, se pravi na bolj sprejemljivo, vendar mu na koncu največkrat ne uspe.
4_08	Otrok J pa se zelo trudi vendar mu le redko uspe.
4_09	Da se trudi komunicirati na bolj zaželen način, vendar ga na koncu vedno kaj polomi.
C. KOMUNIKACIJA OTROKA Ž	
3_08	Nisem opazila razlike. Je pa bil veliko tudi odsoten.
4_07	Pri otroku Ž še ni razlike v komunikaciji, med dejavnostmi je večkrat manjkal.
D. KOMUNIKACIJA OTROKA E	
3_05	Pri otroku E komunikacija ostaja ista.
4_06	Pri otroku E ne opažam sprememb.

8.11. INTERVJU Z VZGOJITELJICO PO IZVEDBI INOVACIJE

- INTERVJU (5) z vzgojiteljico po izvedbi inovacije

Ali opazite razliko pri komunikaciji otrok z vami in pomočnico vzgojiteljice po končanem projektu? Ali vama otroci manjkrat skačejo v besedo ali razlike med prej in sedaj ne opažata?

Projekt je v skupino prinesel pozitivne spremembe z upoštevanjem znakov (01). V skupini smo imeli že prej določena pravila in tudi kakšen znak, ki so ga otroci upoštevali (02).

Ali vama otroci manjkrat skačejo v besedo ali razlike med prej in sedaj ne opažata?

Opažam, da nama sedaj otroci manjkrat skačejo v besedo, ker komunicirajo z znaki (03).

Se je mogoče pokazala pozitivna sprememba pri komunikaciji med otroki, kar pomeni, da manjkrat prihaja do nezaželenega komuniciranja (konflikt med pogovorom) ali tega ne opažata?

Je sprememba.

Kakšna je ta sprememba?

Otroci se veliko pogovarjajo in opozarjajo nezaželeno vedenje z znaki, kar je velika sprememba. Zaradi tega prihaja do manj nezaželenega komuniciranja. Se pravi, pokazala se je pozitivna sprememba (04).

Bi še kaj povedali v zvezi z komunikacijo med otroki?

Zdi se mi, da bi bilo zelo dobro s tem projektom začetku šolskega leta, ko je uveljavno obdobje in se določijo pravila skupine (05).

Kako komunicirajo izbrani štirje otroci? Na kratko opišite! Se je pokazala kakšna razlika (pozitivna, negativna) pri komuniciranju teh otrok ali tega ne opažata?

Za otroka M so črne pike velika kazen, zato se zelo trudi upoštevati pravila in komunicirati na bolj zaželen način (06). Otrok J se počasi uči, da je pri komunikaciji včasih potrebno tudi počakati (07). Pri otroku E tudi po končanem projektu ne opažam spremembe (08). Otrok Ž pa se sedaj poskuša zadržati in takoj ne zaključi konflikta fizično (09).

Se je komunikacija v že prej oblikovanih podskupinah kaj spremenila ali ostaja nespremenjena?

Cela skupina deluje povezano in komunicira z znaki, podskupine pa prav tako, čeprav prihaja do konfliktov. Znaki močno olajšujejo komunikacijo, potrebno pa je biti zelo dosleden (10).

Prosila bi vas za kratek komentar glede pravljičnih urci! So vam bile več? Kaj bi spremenili? Kaj bi naredili drugače? Se vam zdi, da so otroci kaj »odnesli« od teh pravljičnih uric?

Pravljične urice so bile odlične in otroci so se veliko naučili. Odlična so bila tudi sproščanja pred začetkom dejavnosti in to bom skušala bolj vnesti v svoje nadaljne delo. Večji učinek bi bil še, če bi projekt izvedli malce prej, kot sem že zadnjič omenila bi bilo dobro s projektom začeti že v mesecu septembru. Otroci se hitro vživijo v pravljične junake in se na ta način bolj učinkovito in spontano učijo (11).

Se je medsebojni odnos z otroki kaj spremenil?

Medsebojni odnos se med nami ni spremenil, ker sva imeli že prej odkrito komunikacijo in s tem nisva imeli težav. Če bi projekt potekal dalj časa, pa bi se sigurno pokazale kakšne pozitivne spremembe. Če bi projekt potekal dalj časa bi se tudi pri otrocih pokazale spremembe v medsebojnih odnosih (12).

Kako bi ocenili izveden projekt?

Projekt bi bilo zelo priporočljivo začeti izvajati v septembru, ko se oblikuje skupina, ko se otroci spoznavajo med seboj, ko se oblikujejo pravila in dnevni red skupine. Če bi vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice začeli skupno pot šele v septembru, bi projekt pozitivno vplival na njun odnos in tudi odnos do otrok.

Otroci so zelo uživali v projektu in bi ga z veseljem izvajali še v naslednjem šolskem letu, če ne bi odšli že v šolo. Po končanem projektu so se še kar dolgo časa držali dogovorjenih pravil in se med seboj opozarjali na napake. Radi pa so pri igri uporabljali tudi lutke, ki si nam jih pustila (13).

8.12. INTERVJU S POMOČNICO VZGOJITELJICE PO IZVEDBI INOVACIJE

- INTERVJU (6) s pomočnico vzgojiteljice po izvedbi inovacije

Ali opazite kakšno razliko pri komunikaciji otrok z vami in vzgojiteljico sedaj po končanem projektu? Ali vama otroci manjkrat skačejo v besedo ali razlike med prej in sedaj ne opažata?
V skupini smo imeli že prej določena neka pravila, ki so jih otroci morali upoštevati pri komunikaciji z nama. Ker sva bili pri tem dosledni večjih razlik pred projektom in sedaj po projektu ne opažam (01).

Ali opazite pozitivno spremembo pri komunikaciji med otroki, kar pomeni, da manjkrat prihaja do nezaželenega komuniciranja (konflikt med pogovorom)?
Ja pokazala se je pozitivna sprememba. Otroci večkrat uporabljajo znake, ki smo jih določili na projektu in zato manjkrat pride do konflikta. Če nekomu nekaj ni všeč zna to jasno pokazati (02).

Opišite kako komunicirajo izbrani štirje otroci? Se je pokazala kakšna razlika (pozitivna, negativna) pri komuniciranju?
Kot sem že omenila je otrok M zelo tekmovalen (03). Zaradi njegove tekmovalnosti zelo učinkujejo črne pike (04). Sprašujem se, kako bi projekt vplival nanj, če teh črnih pik ne bi bilo (05)? Otroku J manjkrat skače v besedo, počasi pa se tudi uči, da je včasih potrebno počakati (06). Pri otroku E ne opažam večjih sprememb (07). Otroku Ž pa je pri komunikaciji bolj vztrajen (08). Konfliktov, ki nastanejo med komunikacijo ne zaključuje vedno na fizičen način (09).

Kako je s komunikacijo v že prej oblikovanih podskupinah?
Kot sem že povedala svoje mnenje, menim, da je to razvojno pogojeno (10).

Ali lahko podate kratek komentar glede pravljčnih uric?
Pravljčne urice so super ideja in otroci se lahko z njimi ogromno naučijo. Večji učinek bi bil, če bi z njimi začeli že na začetku leta, saj se takrat v skupini začrtajo pravila. Otrokom je ta način učenja blizu, saj se hitro poistovetijo z junakom iz pravljice (11).

Ali mi lahko opišete kako je z medsebojnim odnosom sedaj po končanem projektu? Ali se je kaj spremenil?
Čeprav projekt bistveno ni spremenil našega odnosa v našem oddelku, sem prepričana, da bi, če bi ga izvajali dlje časa. Pripomogel pa bi tudi k izboljšanju komunikacije, čustvene inteligence in nenazadnje tudi boljšemu počutju otrok v skupini (12).

Mi lahko podaste še kratko oceno celotnega projekta?
Projekt je v našo skupino prinesel nekaj novega, novo svežino, ki je prišla z novo tematiko. Že prej smo se z otroki dostikrat pogovarjali o medsebojnih odnosih, vendar so ti pogovori za otroke vse prevečkrat abstraktni. Preko tega projekta so sami živeli in doživljali nove načine komunikacije, tako sami med sabo, kot tudi z nama. Preko njega so spoznali tudi čustva drugih in se našli v vsaj enem izmed likov, preko katerih so spoznavali tudi razliko med dobrim-slabim, prav-narobe,... (13).

8.13. KODIRANJE IZJAV INTERVJUJA VZGOJITELJICE IN POMOČNICE VZGOJITELJICE PO IZVEDBI INOVACIJE

- KODIRANJE IZJAV PRI KATEGORIJI KOMUNIKACIJA OTROK Z ODRASLO OSEBO

Tabela št. 8.22.: Kodiranje izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice po inovaciji pri kategoriji komunikacija otrok z odraslo osebo

številka intervjuja in izjave	izjava	pojem
5_01	Projekt je v skupino prinesel pozitivne spremembe z upoštevanjem znakov.	napredek pri komuniciranju otrok z odraslo osebo
5_02	V skupini smo imeli že prej določena pravila in tudi kakšen znak, ki so ga otroci upoštevali.	opis komunikacije otrok z odraslo osebo
5_03	Opažam, da nama sedaj otroci manjkrat skačejo v besedo, ker komunicirajo z znaki.	napredek v komuniciranju otrok z odraslo osebo
6_01	V skupini smo imeli že prej določena neka pravila, ki so jih otroci morali upoštevati pri komunikaciji z nama. Ker sva bili pri tem dosledni večjih razlik pred projektom in sedaj po projektu ne opažam.	opis komunikacije otrok z odraslo osebo

UREDITEV IZJAV PO KODAH IN ZDRUŽEVANJE V PODKATEGORIJE PRI KATEGORIJI KOMUNIKACIJA OTROK Z ODRASLO OSEBO

Tabela št. 8.23.: Ureditev izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice po inovaciji po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komunikacija otrok z odraslo osebo

A. NAPREDEK PRI KOMUNICIRANJU OTROK Z ODRASLO OSEBO	
5_01	Projekt je v skupino prinesel pozitivne spremembe z upoštevanjem znakov.
5_03	Opažam, da nama sedaj otroci manjkrat skačejo v besedo, ker komunicirajo z znaki.
B. OPIS KOMUNIKACIJE OTROK Z ODRASLO OSEBO	
5_02	V skupini smo imeli že prej določena pravila in tudi kakšen znak, ki so ga otroci upoštevali.
6_01	V skupini smo imeli že prej določena neka pravila, ki so jih otroci morali upoštevati pri komunikaciji z nama. Ker sva bili pri tem dosledni večjih razlik pred projektom in sedaj po projektu ne opažam.

- KODIRANJE IZJAV PRI KATEGORIJI KOMUNIKACIJA OTROK S SOVRSTNIKI

Tabela št. 8.24.: Kodiranje izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice po inovaciji pri kategoriji komunikacija otrok s sovrstniki

številka intervjuja in izjave	izjava	pojem
5_04	Otroci se veliko pogovarjajo in opozarjajo nezaželeno vedenje z znaki, kar je velika sprememba. Zaradi tega prihaja do manj nezaželenega komuniciranja. Se pravi, pokazala se je pozitivna sprememba.	napredek pri komunikaciji otrok s sovrstniki
6_02	Ja pokazala se je pozitivna sprememba. Otroci večkrat uporabljajo znake, ki smo jih določili na projektu in zato manjkrat pride do konflikta. Če nekomu nekaj ni všeč zna to jasno pokazati.	napredek pri komunikaciji otrok s sovrstniki

UREDITEV IZJAV PO KODAH IN ZDRUŽEVANJE V PODKATEGORIJE PRI KATEGORIJI KOMUNIKACIJA OTROK S SOVRSTNIKI

Tabela št. 8.25.: Ureditev izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice po inovaciji po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komunikacija otrok s sovrstniki

A. NAPREDEK PRI KOMUNICIRANJU OTROK S SOVRSTNIKI		
5_04	Otroci se veliko pogovarjajo in opozarjajo nezaželeno vedenje z znaki, kar je velika sprememba. Zaradi tega prihaja do manj nezaželenega komuniciranja. Se pravi, pokazala se je pozitivna sprememba.	
6_02	Ja pokazala se je pozitivna sprememba. Otroci večkrat uporabljajo znake, ki smo jih določili na projektu in zato manjkrat pride do konflikta. Če nekomu nekaj ni všeč zna to jasno pokazati.	

- KODIRANJE IZJAV PRI KATEGORIJI KOMUNICIRANJE OTROK V MANJŠIH PODSKUPINAH

Tabela št. 8.26.: Kodiranje izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice po inovaciji pri kategoriji komuniciranje otrok v manjših podskupinah

številka intervjuja in izjave	Izjava	pojem
5_10	Cela skupina deluje povezano in komunicira z znaki, podskupine pa prav tako, čeprav prihaja do konfliktov. Znaki močno olajšujejo komunikacijo, potrebno pa je biti zelo dosleden.	napredek pri komunikaciji otrok v manjših podskupinah
6_10	Kot sem že povedala svoje mnenje, menim, da je to razvojno pogojeno.	napredek pri komunikaciji otrok v manjših podskupinah

UREDITEV IZJAV PO KODAH IN ZDRUŽEVANJE V PODKATEGORIJE PRI
KATEGORIJI KOMUNICIRANJE OTROK V MANJŠIH PODSKUPINAH

Tabela št. 8.27.: Ureditev izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice po inovaciji po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komuniciranje otrok v manjših podskupinah

A. NAPREDEK PRI KOMUNIKACIJI OTROK V MANJŠIH PODSKUPINAH	
5_10	Cela skupina deluje povezano in komunicira z znaki, podskupine pa prav tako, čeprav prihaja do konfliktov. Znaki močno olajšujejo komunikacijo, potrebno pa je biti zelo dosleden.
6_10	Kot sem že povedala svoje mnenje, menim, da je to razvojno pogojeno.

- KODIRANJE IZJAV PRI KATEGORIJI KOMUNIKACIJA IZBRANIH OTROK

Tabela št. 8.28.: Kodiranje izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice po inovaciji pri kategoriji komunikacija izbranih otrok

številka intervjuja in izjave	Izjava	pojem
5_06	Za otroka M so črne pike velika kazen, zato se zelo trudi upoštevati pravila in komunicirati na bolj zaželen način.	komunikacija otroka M
5_07	Otrok J se počasi uči, da je pri komunikaciji včasih potrebno tudi počakati.	komunikacija otroka J
5_08	Pri otroku E tudi po končanem projektu ne opažam spremembe.	komunikacija otroka E
5_09	Otrok Ž pa se sedaj poskuša zadržati in takoj ne zaključi konflikta fizično.	komunikacija otroka Ž
6_03	Kot sem že omenila je otrok M zelo tekmovalen.	komunikacija otroka M
6_04	Zaradi njegove tekmovalnosti zelo učinkujejo črne pike.	komunikacija otroka M
6_05	Sprašujem se, kako bi projekt vplival nanj, če teh črnih pik ne bi bilo.	komunikacija otroka M
6_06	Otrok J manjkrat skače v besedo, počasi pa se tudi uči, da je včasih potrebno počakati.	komunikacija otroka J
6_07	Pri otroku E ne opažam večjih sprememb.	komunikacija otroka E
6_08	Otrok Ž pa je pri komunikaciji bolj vztrajen.	komunikacija otroka Ž
6_09	Konfliktov, ki nastanejo med komunikacijo ne zaključuje vedno na fizičen način.	komunikacija otroka Ž

UREDITEV IZJAV PO KODAH IN ZDRUŽEVANJE V PODKATEGORIJE PRI
KATEGORIJI KOMUNIKACIJA IZBRANIH OTROK

Tabela št. 8.29.: Ureditev izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice po inovaciji po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komunikacija izbranih otrok

A. KOMUNIKACIJA OTROKA M	
5_06	Za otroka M so črne pike velika kazen, zato se zelo trudi upoštevati pravila in komunicirati na bolj zaželen način.
6_03	Kot sem že omenila je otrok M zelo tekmovalen.
6_04	Zaradi njegove tekmovalnosti zelo učinkujejo črne pike.
6_05	Sprašujem se, kako bi projekt vplival nanj, če teh črnih pik ne bi bilo.
B. KOMUNIKACIJA OTROKA J	
5_07	Otrok J se počasi uči, da je pri komunikaciji včasih potrebno tudi počakati.
6_06	Otrok J manjkrat skače v besedo, počasi pa se tudi uči, da je včasih potrebno počakati.
C. KOMUNIKACIJA OTROKA Ž	
5_09	Otrok Ž pa se sedaj poskuša zadržati in takoj ne zaključi konflikta fizično.
6_08	Otrok Ž pa je pri komunikaciji bolj vztrajen.
6_09	Konfliktov, ki nastanejo med komunikacijo ne zaključuje vedno na fizičen način.
D. KOMUNIKACIJA OTROKA E	
5_08	Pri otroku E tudi po končanem projektu ne opažam spremembe.
6_07	Pri otroku E ne opažam večjih sprememb.

- KODIRANJE IZJAV PRI KATEGORIJI MEDSEBOJNI ODNOS

Tabela št. 8.30.: Kodiranje izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice po inovaciji pri kategoriji medsebojni odnos

številka intervjuja in izjave	izjava	pojem
5_12	Medsebojni odnos se med nami ni spremenil, ker sva imeli že prej odkrito komunikacijo in s tem nisva imeli težav. Če bi projekt potekal dalj časa, pa bi se sigurno pokazale kakšne pozitivne spremembe. Če bi projekt potekal dalj časa bi se tudi pri otrocih pokazale spremembe v medsebojnih odnosih.	opis medsebojnega odnosa po projektu
6_12	Čeprav projekt bistveno ni spremenil našega odnosa v našem oddelku, sem prepričana, da bi, če bi ga izvajali dlje časa. Pripomogel pa bi tudi k izboljšanju komunikacije, čustvene inteligence in nenazadnje tudi boljšemu počutju otrok v skupini.	opis medsebojnega odnosa po projektu

UREDITEV IZJAV PO KODAH IN ZDRUŽEVANJE V PODKATEGORIJE PRI KATEGORIJI MEDSEBOJNI ODNOS

Tabela št. 8.31.: Ureditev izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice po inovaciji po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji medsebojni odnos

A. OPIS MEDSEBOJNEGA ODNOSA PO PROJEKTU

5_12	Medsebojni odnos se med nami ni spremenil, ker sva imeli že prej odkrito komunikacijo in s tem nisva imeli težav. Če bi projekt potekal dalj časa, pa bi se sigurno pokazale kakšne pozitivne spremembe. Če bi projekt potekal dalj časa bi se tudi pri otrocih pokazale spremembe v medsebojnih odnosih.
6_12	Čeprav projekt bistveno ni spremenil našega odnosa v našem oddelku, sem prepričana, da bi, če bi ga izvajali dlje časa. Pripomogel pa bi tudi k izboljšanju komunikacije, čustvene inteligence in nenazadnje tudi boljšemu počutju otrok v skupini.

- KODIRANJE IZJAV PRI KATEGORIJI OCENA INOVACIJE

Tabela št. 8.32.: Kodiranje izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice po inovaciji pri kategoriji ocena inovacije

številka intervjuja in izjave	izjava	pojem
5_11	Pravljичne urice so bile odlične in otroci so se veliko naučili. Odlična so bila tudi sproščanja pred začetkom dejavnosti in to bom skušala bolj vnesti v svoje nadaljne delo. Večji učinek bi bil še, če bi projekt izvedli malce prej, kot sem že zadnjič omenila bi bilo dobro s projektom začeti že v mesecu septembru. Otroci se hitro vživijo v pravljične junake in se na ta način bolj učinkovito in spontano učijo.	opisna ocena pravljičnih uric
6_11	Pravljичne urice so super ideja in otroci se lahko z njimi ogromno naučijo. Večji učinek bi bil, če bi z njimi začeli že na začetku leta, saj se takrat v skupini začrtajo pravila. Otrokom je ta način učenja blizu, saj se hitro poistovetijo z junakom iz pravljice.	opisna ocena pravljičnih uric
5_13	Projekt bi bilo zelo priporočljivo začeti izvajati v septembru, ko se oblikuje skupina, ko se otroci spoznavajo med seboj, ko se oblikujejo pravila in dnevni red skupine. Če bi vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice začeli skupno pot šele v septembru, bi projekt pozitivno vplival na njun odnos in tudi odnos do otrok. Otroci so zelo uživali v projektu in bi ga z veseljem izvajali še v naslednjem šolskem letu, če ne bi odšli že v šolo. Po končanem projektu so se še kar dolgo časa držali dogovorjenih pravil in se med seboj opozarjali na napake. Radi pa so pri igri uporabljali tudi lutke, ki si nam jih pustila.	opisna ocena projekta
6_13	Projekt je v našo skupino prinesel nekaj novega, novo svežino, ki je prišča z novo tematiko. Že prej smo se z otroki dostikrat pogovarjali o medsebojnih odnosih, vendar so ti pogovori za otroke vse prevečkrat abstraktni. Preko tega projekta so sami živeli in	opisna ocena projekta

	doživljali nove načine komunikacije, tako sami med sabo, kot tudi z nama. Preko njega so spoznali tudi čustva drugih in se našli v vsaj enem izmed likov, preko katerih so spoznavali tudi razliko med dobrim-slabim, prav-narobe,...	
--	---	--

UREDITEV IZJAV PO KODAH IN ZDRUŽEVANJE V PODKATEGORIJE PRI KATEGORIJI OCENA INOVACIJE

Tabela št. 8.33.: Ureditev izjav intervjuja vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice po inovaciji po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji ocena inovacije

A. OPISNA OCENA PRAVLJIČNIH URIC		
5_11	Pravljичne urice so bile odlične in otroci so se veliko naučili. Odlična so bila tudi sproščanja pred začetkom dejavnosti in to bom skušala bolj vnesti v svoje nadaljne delo. Večji učinek bi bil še, če bi projekt izvedli malce prej, kot sem že zadnjič omenila bi bilo dobro s projektom začeti že v mesecu septembru. Otroci se hitro vživijo v pravljичne junake in se na ta način bolj učinkovito in spontano učijo.	
6_11	Pravljичne urice so super ideja in otroci se lahko z njimi ogromno naučijo. Večji učinek bi bil, če bi z njimi začeli že na začetku leta, saj se takrat v skupini začrtajo pravila. Otrokom je ta način učenja blizu, saj se hitro poistovetijo z junakom iz pravljice.	
B. OPISNA OCENA PROJEKTA		
5_13	Projekt bi bilo zelo priporočljivo začeti izvajati v septembru, ko se oblikuje skupina, ko se otroci spoznavajo med seboj, ko se oblikujejo pravila in dnevni red skupine. Če bi vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice začeli skupno pot šele v septembru, bi projekt pozitivno vplival na njun odnos in tudi odnos do otrok. Otroci so zelo uživali v projektu in bi ga z veseljem izvajali še v naslednjem šolskem letu, če ne bi odšli že v šolo. Po končanem projektu so se še kar dolgo časa držali dogovorjenih pravil in se med seboj opozarjali na napake. Radi pa so pri igri uporabljali tudi lutke, ki si nam jih pustila.	
6_13	Projekt je v našo skupino prinesel nekaj novega, novo svežino, ki je prišla z novo tematiko. Že prej smo se z otroki dostikrat pogovarjali o medsebojnih odnosih, vendar so ti pogovori za otroke vse prevečkrat abstraktni. Preko tega projekta so sami živeli in doživljali nove načine komunikacije, tako sami med sabo, kot tudi z nama. Preko njega so spoznali tudi čustva drugih in se našli v vsaj enem izmed likov, preko katerih so spoznavali tudi razliko med dobrim-slabim, prav-narobe,...	

8.14. OPAZOVANJE Z UDELEŽBO PRED INOVACIJO

- Opazovanje z udeležbo 1- pred inovacijo - prva plovica leta 2010

V skupini imajo otroci ter vzgojiteljica in pomočnica zelo dober, prijateljski odnos. Med seboj se zelo dobro razumejo in drug drugega spoštujejo (01). Otroci se v skupini med seboj dobro razumejo (02). Vsakodnevno pa naletijo tudi na konflikt do katerega pride med komunikacijo, ki ga ponavadi rešijo

preko vzgojiteljice ali pomočnice vzgojiteljice. Se pravi nezaželeno komuniciranje otroka z drugim otrokom sem opazila nekajkrat na dan (do 4 krat). (03). Kot komuniciranje na način, da uporabljajo manj uspešne vzorce vedenja, odnosov itd. sem opazila skakanje v besedo, neprimerne besede (odgovarjanje), besedni in fizični konflikti zaradi igrac, manjše prepire (04). Ko otroci nezaželeno komunicirajo vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice najprej komunikacijo ustavita, nato pa se z otrokom o tem pogovorita (05). Opazila sem, da otroci poskušajo vse več konfliktov med komunikacijo reševati sami in ne preko odrasle osebe (06). Če nekoga ni v vrtcu ga zelo pogrešajo, vendar nimajo težav, da se zaradi tega ker njihovega prijatelja ni v vrtcu ne bi družili z drugimi otroki (07).

Nisem pa opazila, da bi otroci pogosto nezaželeno komunicirali z vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice (08). Kot nezaželeno komuniciranje otrok z vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice bi lahko izpostavila samo skakanje v besedo (09).

Opazila sem, da otroci več komunicirajo z otroki znotraj določene podskupine (10). Nisem pa opazila velike razlike v komuniciranju otrok v podskupini z drugimi otroki izven podskupine. Pokazalo se je, da tako kot otrok komunicira znotraj določene podskupine, tako komunicira tudi z drugimi izven svoje podskupine (11). Se pa pokažejo tudi kakšne izjeme, ko določene podskupine otrok znotaj podskupine med seboj bolje komunicirajo, kot pa komunicirajo z drugimi otroki izven svoje podskupine (12).

Podrobneje sem opazovala tudi komunikacijo izbranih štirih otrok. Otrok M se druži s še tremi fanti. Velikokrat izsiljuje z raznimi izjavami. Vse mora biti po njegovo, drugače je užaljen in se noče pogovarjati z nikomer. Povsod želi biti najboljši. Poraz ga zelo prizadane. Včasih začne tudi jokati (13). Otrok J rabi zelo veliko pozornosti, želi da se posvečaš samo njemu (14). Otrok Ž pa je zelo nagle jeze. Če mu kaj ni všeč hitro udari. Pri njem sem opazila, da velikokrat prihaja do fizičnih konfliktov (15). Otrok E pa je zelo bister otrok. Odreagira na zelo prikrit način. Vedno naredi tako, da sam ni kriv za nobeno stvar. Če naleti na težavo pri komunikaciji jo največkrat reši kar sam (16).

Pravljice vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice otrokom bereta vsakodnevno (17). Otroci pravljice največkrat izbirajo sami (18). Če pa jih izbirata vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice pa največkrat izbereta pravljico z jasnim naukom pravljice. Pravljico ponavadi izbereta glede na temo, ki jo v tistem času obravnavajo v vrtcu (19). Pravljice pa nikoli ne prirejata otrokovim potrebam, vendar jo vedno prebereta takšno kakršna je v knjigi. Konca nikoli ne prilagajata (20). Otroci nikoli ne sodelujejo pri pravljici na ta način, da bi jo sami nadaljevali ali si jo prilagodili po svojih potrebah (21). Pravljice velikokrat uporabljata zato, da se otroci umirijo ter da si bogatijo svoj besedni zaklad (22). Po pravljici otroci pravljico največkrat obnovijo, se o njej pogovorijo, jo prenesejo v vsakdanje življenje ter kaj narišejo (23). Nisem opazila, da bi pravljico uporabljali z namenom, da bi kakšno težavo, problem, ki ga imajo otroci rešili (24). Vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice menita, da skozi pravljico otroku lažje predstaviš določeno stvar, da se otrok z junakom v pravljici poistoveti ter da ga želi posnemati, kar pa lahko primore k odpravljanju ali lajšanju določenih težav (25).

8.14.1. KODIRANJE IZJAV OPAZOVANJA Z UDELEŽBO PRED INOVACIJO

- KODIRANJE IZJAV PRI KATEGORIJI KOMUNIKACIJA OTROK Z ODRASLO OSEBO

Tabela št. 8.34.: Kodiranje izjav opazovanja z udeležbo pred inovacijo pri kategoriji komunikacija otrok z odraslo osebo

številka izjave	izjava	pojem
06	Opazila sem, da otroci poskušajo vse več konfliktov med komunikacijo reševati sami in ne preko odrasle osebe.	opis nezaželene komunikacije otrok z odraslo osebo
08	Nisem pa opazila, da bi otroci pogosto nezaželeno komunicirali z vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice.	pogostost nezaželene komunikacije otrok z odraslo osebo
09	Kot nezaželeno komuniciranje otrok z vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice bi lahko izpostavila samo skakanje v besedo.	opis nezaželene komunikacije otrok z odraslo osebo

UREDITEV IZJAV PO KODAH IN ZDRUŽEVANJE V PODKATEGORIJE PRI KATEGORIJI KOMUNIKACIJA OTROK Z ODRASLO OSEBO

Tabela št. 8.35.: Ureditev izjav opazovanja z udeležbo pred inovacijo po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komunikacija otrok z odraslo osebo

A. OPIS NEZAŽELENE KOMUNIKACIJE OTROK Z ODRASLO OSEBO	
09	Kot nezaželeno komuniciranje otrok z vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice bi lahko izpostavila samo skakanje v besedo.
06	Opazila sem, da otroci poskušajo vse več konfliktov med komunikacijo reševati sami in ne preko odrasle osebe.
B. POGOSTOST NEZAŽELENE KOMUNIKACIJE OTROK Z ODRASLO OSEBO	
08	Nisem pa opazila, da bi otroci pogosto nezaželeno komunicirali z vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice.

- KODIRANJE IZJAV PRI KATEGORIJI KOMUNIKACIJA OTROK S SOVRSTNIKI

Tabela št. 8.36.: Kodiranje izjav opazovanja z udeležbo pred inovacijo pri kategoriji komunikacija otrok s sovrstniki

številka izjave	izjava	pojem
03	Vsakodnevno pa naletijo tudi na konflikt do katerega pride med komunikacijo, ki ga ponavadi rešijo preko vzgojiteljice ali pomočnice vzgojiteljice. Se pravi nezaželeno komuniciranje otroka z drugim otrokom sem opazila nekajkrat na dan (do 4 krat).	pogostost nezaželenega komuniciranja otrok s sovrstniki
04	Kot komuniciranje na način, da uporabljajo manj uspešne vzorce vedenja, odnosov itd. sem opazila	opis nezaželenega komuniciranja otrok s

	skakanje v besedo, neprimerne besede (odgovarjanje), besedni in fizični konflikti zaradi igrac, manjše prepire.	sovrstniki
05	Ko otroci nezaželeno komunicirajo vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice najprej komunikacijo ustavita, nato pa se z otrokom o tem pogovorita.	Odziv na nezaželeno komuniciranje otrok s sovrstniki

UREDITEV IZJAV PO KODAH IN ZDRUŽEVANJE V PODKATEGORIJE PRI KATEGORIJI KOMUNIKACIJA OTROK S SOVRSTNIKI

Tabela št. 8.37.: Ureditev izjav opazovanja z udeležbo pred inovacijo po kodah in združevanje v podkategorije pri komunikacija otrok s sovrstniki

A. POGOSTOST NEZAŽELENEGA KOMUNICIRANJA OTROK S SOVRSTNIKI	
03	Vsakodnevno pa naletijo tudi na konflikt do katerega pride med komunikacijo, ki ga ponavadi rešijo preko vzgojiteljice ali pomočnice vzgojiteljice. Se pravi nezaželeno komuniciranje otroka z drugim otrokom sem opazila nekajkrat na dan (do 4 krat).
B. ODZIV NA NEZAŽELENO KOMUNICIRANJE OTROK S SOVRSTNIKI	
05	Ko otroci nezaželeno komunicirajo vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice najprej komunikacijo ustavita, nato pa se z otrokom o tem pogovorita.
C. OPIS NEZAŽELENEGA KOMUNICIRANJA OTROK Z ODRASLO OSEBO	
04	Kot komuniciranje na način, da uporabljajo manj uspešne vzorce vedenja, odnosov itd. sem opazila skakanje v besedo, neprimerne besede (odgovarjanje), besedni in fizični konflikti zaradi igrac, manjše prepire.

- KODIRANJE IZJAV PRI KATEGORIJI KOMUNICIRANJE OTROK V MANJŠIH PODSKUPINAH

Tabela št. 8.38.: Kodiranje izjav opazovanja z udeležbo pred inovacijo pri kategoriji komuniciranje otrok v manjših podskupinah

številka izjave	izjava	pojem
10	Opazila sem, da otroci več komunicirajo z otroki znotraj določene podskupine.	opis komunikacije otrok v manjših podskupinah
11	Nisem pa opazila velike razlike v komuniciranju otrok v podskupini z drugimi otroci izven podskupine. Pokazalo se je, da tako kot otrok komunicira znotraj določene podskupine, tako komunicira tudi z drugimi izven svoje podskupine.	opis komunikacije otrok v manjših podskupinah
12	Se pa pokažejo tudi kakšne izjeme, ko določene podskupine otrok znotaj podskupine med seboj bolje komunicirajo, kot pa komunicirajo z drugimi otroki izven svoje podskupine.	opis komunikacije otrok v manjših podskupinah

UREDITEV IZJAV PO KODAH IN ZDRUŽEVANJE V PODKATEGORIJE PRI KATEGORIJI KOMUNICIRANJE OTROK V MANJŠIH PODSKUPINAH

Tabela št. 8.39.: Ureditev izjav opazovanja z udeležbo pred inovacijo po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komuniciranje otrok v manjših podskupinah

A. OPIS KOMUNIKACIJE OTROK V MANJŠIH PODSKUPINAH	
10	Opazila sem, da otroci več komunicirajo z otroki znotraj določene podskupine.
11	Nisem pa opazila velike razlike v komuniciranju otrok v podskupini z drugimi otroci izven podskupine. Pokazalo se je, da tako kot otrok komunicira znotraj določene podskupine, tako komunicira tudi z drugimi izven svoje podskupine.
12	Se pa pokažejo tudi kakšne izjeme, ko določene podskupine otrok znotaj podskupine med seboj bolje komunicirajo, kot pa komunicirajo z drugimi otroki izven svoje podskupine.

- KODIRANJE IZJAV PRI KATEGORIJI KOMUNIKACIJA IZBRANIH OTROK

Tabela št. 8.40.: Kodiranje izjav opazovanja z udeležbo pred inovacijo pri kategoriji komunikacija izbranih otrok

številka izjave	izjava	pojem
13	Otrok M se druži s še tremi fanti. Velikokrat izsiljuje z različnimi izjavami. Vse mora biti po njegovo, drugače je užaljen in se noče pogovarjati z nikomer. Povsod želi biti najboljši. Poraz ga zelo prizadene. Včasih začne tudi jokati.	komunikacija otroka M
14	Otrok J rabi zelo veliko pozornosti, želi da se posvečaš samo njemu.	komunikacija otroka J
15	Otrok Ž pa je zelo nagle jeze. Če mu kaj ni všeč hitro udari. Pri njem sem opazila, da velikokrat prihaja do fizičnih konfliktov.	komunikacija otroka Ž
16	Otrok E pa je zelo bister otrok. Odreagira na zelo prikrit način. Vedno naredi tako, da sam ni kriv za nobeno stvar. Če naleti na težavo pri komunikaciji jo največkrat reši kar sam.	komunikacija otroka E

UREDITEV IZJAV PO KODAH IN ZDRUŽEVANJE V PODKATEGORIJE PRI KATEGORIJI KOMUNIKACIJA IZBRANIH OTROK

Tabela št. 8.41.: Ureditev izjav opazovanja z udeležbo pred inovacijo po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komunikacija izbranih otrok

A. KOMUNIKACIJA OTROKA M	
13	Otrok M se druži s še tremi fanti. Velikokrat izsiljuje z raznimi izjavami. Vse mora biti po njegovo, drugače je užaljen in se noče pogovarjati z nikomer. Povsod želi biti najboljši. Poraz ga zelo prizadene. Včasih začne tudi jokati.
B. KOMUNIKACIJA OTROKA J	
14	Otrok J rabi zelo veliko pozornosti, želi da se posvečaš samo njemu.
C. KOMUNIKACIJA OTROKA Ž	
15	Otrok Ž pa je zelo nagle jeze. Če mu kaj ni všeč hitro udari. Pri njem sem opazila, da velikokrat prihaja do fizičnih konfliktov.
D. KOMUNIKACIJA OTROKA E	
16	Otrok E pa je zelo bister otrok. Odreagira na zelo prikrit način. Vedno naredi tako, da sam ni kriv za nobeno stvar. Če naleti na težavo pri komunikaciji jo največkrat reši kar sam.

- KODIRANJE IZJAV PRI KATEGORIJI MEDSEBOJNI ODNOS

Tabela št. 8.42.: Kodiranje izjav opazovanja z udeležbo pred inovacijo pri kategorijah medsebojni odnos

številka izjave	izjava	pojem
01	V skupini imajo otroci ter vzgojiteljica in pomočnica zelo dober, prijateljski odnos. Med seboj se zelo dobro razumejo in drug drugega spoštujejo.	odnos otrok z vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice
02	Otroci se v skupini med seboj dobro razumejo.	odnos med otroki
07	Če nekoga ni v vrtcu ga zelo pogrešajo, vendar nimajo težav, da se zaradi tega ker njihovega prijatelja ni v vrtcu ne bi družili z drugimi otroki.	odnos med otroki

UREDITEV IZJAV PO KODAH IN ZDRUŽEVANJE V PODKATEGORIJE PRI KATEGORIJI MEDSEBOJNI ODNOS

Tabela št. 8.43.: Ureditev izjav opazovanja z udeležbo pred inovacijo po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji medsebojni odnos

A. ODNOS OTROK Z VZGOJITELJICO IN POMOČNICO VZGOJITELJICE	
01	V skupini imajo otroci ter vzgojiteljica in pomočnica zelo dober, prijateljski odnos. Med seboj se zelo dobro razumejo in drug drugega spoštujejo.
B. ODNOS MED OTROKI	
02	Otroci se v skupini med seboj dobro razumejo.
07	Če nekoga ni v vrtcu ga zelo pogrešajo, vendar nimajo težav, da se zaradi tega ker njihovega prijatelja ni v vrtcu ne bi družili z drugimi otroki.

- KODIRANJE IZJAV PRI KATEGORIJI UPORABA IN UPORABNOST
PRAVLJIC

Tabela št. 8.44.: Kodiranje izjav opazovanja z udeležbo pred inovacijo pri kategorijah uporaba in uporabnost pravljič

številka izjave	izjava	pojem
17	Pravljič vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice otrokom bereta vsakodnevno.	pogostost branja pravljič
18	Otroci pravljič največkrat izbirajo sami.	izbiranje pravljič
19	Če pa jih izbirata vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice pa največkrat izbereta pravljič z jasnim naukom pravljič. Pravljič ponavadi izbereta glede na temo, ki jo v tistem času obravnavajo v vrtcu.	izbiranje pravljič
20	Pravljič pa nikoli ne prirejata otrokovim potrebam, vendar jo vedno prebereta takšno kakršna je v knjigi. Konca nikoli ne prilagajata.	spreminjanje pravljič
21	Otroci nikoli ne sodelujejo pri pravljič na ta način, da bi jo sami nadaljevali ali si jo prilagodili po svojih potrebah.	sodelovanje otrok pri pripovedovanju pravljič
22	Pravljič velikokrat uporabljata zato, da se otroci umirijo ter da si bogatijo svoj besedni zaklad.	namen branja pravljič
23	Po pravljič otroci pravljič največkrat obnovijo, se o njej pogovorijo, jo prenesejo v vsakdanje življenje ter kaj narišejo.	dejavnost po pravljič
24	Nisem opazila, da bi pravljič uporabljali z namenom, da bi kakšno težavo, problem, ki ga imajo otroci rešili.	reševanje težav s pomočjo pravljič
25	Vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice menita, da skozi pravljič otroku lažje predstaviš določeno stvar, da se otrok z junakom v pravljič poistoveti ter da ga želi posnemati, kar pa lahko primore k odpravljanju ali lažšanju določenih težav.	reševanje težav s pomočjo pravljič

UREDITEV IZJAV PO KODAH IN ZDRUŽEVANJE V PODKATEGORIJE PRI
KATEGORIJI UPORABA IN UPORABNOST PRAVLJIC

Tabela št. 8.45.: Ureditev izjav opazovanja z udeležbo pred inovacijo po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji uporaba in uporabnost pravljič

A. POGOSTOST BRANJA PRAVLJIC	
17	Pravljič vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice otrokom bereta vsakodnevno.
B. NAMEN BRANJA PRAVLJIC	
20	Pravljič velikokrat uporabljata zato, da se otroci umirijo ter da si bogatijo svoj besedni zaklad.
C. IZBIRANJE PRAVLJIC	

18	Otroci pravlјice največkrat izbirajo sami.
19	Če pa jih izbirata vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice pa največkrat izbereta pravlјico z jasnim naukom pravlјice. Pravlјico ponavadi izbereta glede na temo, ki jo v tistem času obravnavajo v vrtcu.
D. SPREMINJANJE PRAVLJIC	
20	Pravlјice pa nikoli ne prirejata otrokovim potrebam, vendar jo vedno prebereta takšno kakršna je v knjigi. Konca nikoli ne prilagajata.
E. DEJAVNOST PO PRAVLJICI	
23	Po pravlјici otroci pravlјico največkrat obnovijo, se o njej pogovorijo, jo prenesejo v vsakdanje življenje ter kaj narišejo.
F. REŠEVANJE TEŽAV S POMOČJO PRAVLJIC	
24	Nisem opazila, da bi pravlјico uporabljali z namenom, da bi kakšno težavo, problem, ki ga imajo otroci rešili.
25	Vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice menita, da skozi pravlјico otroku lažje predstaviš določeno stvar, da se otrok z junakom v pravlјici poistoveti ter da ga želi posnemati, kar pa lahko primore k odpravljanju ali lajšanju določenih težav.
G. SODELOVANJE OTROK PRI PRIPOVEDOVANJU PRAVLJIC	
21	Otroci nikoli ne sodelujejo pri pravlјici na ta način, da bi jo sami nadaljevali ali si jo prilagodili po svojih potrebah.

8.15. OPAZOVANJE Z UDELEŽBO MED INOVACIJO

- Opazovanje z udeležbo 2- med inovacijo - od 13.5.2010 do 18.5.2010

Otroke sem kot študentka v skupini opazovala vsak dan po dve uri.

Kot nezaželeno komuniciranje otrok z vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice sem že pred projektom izpostavila skakanje v besedo (01). V teh parih dneh neke večje spremembe v komunikaciji otrok z vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice nisem opazila (02). Se pa otroci trudijo manj skakati v besedo (03). Vendar se na to, da so skakali v besedo spomnijo šele potem, ko to že storijo (04). Otroci veliko komunicirajo z znaki, ki smo jih določili (05). Z njimi se opazarjajo na nezaželeno komunikacijo (06). Do konfliktov še vedno prihaja, vendar se mi zdi, da so manj pogosti, saj uporabljajo znake, s katerimi preprečujejo nezaželeno komuniciranje (07). Otroci več komunicirajo z otroki znotraj določene podskupine (08). Nisem pa opazila velike razlike v komuniciranju otrok v podskupini z drugimi otroki izven podskupine (09). Se pravi se tu komunikacija ni nič spremenila. Še vedno se kaže, da tako kot otrok komunicira znotraj določene podskupine, tako komunicira tudi z drugimi izven svoje podskupine (10). Že pa se kažejo razlike v komuniciranju med otroki (11). Otroci zelo veliko komunicirajo z določenimi znaki, ki smo jih postavili pri projektu, vzeti pa so bili iz pravlјice s katero smo se srečevali skozi pravlјične urice, le da smo jih nekoliko preoblikovali za naše potrebe. Ker otroci uporabljajo te znake med komunikacijo prihaja do manj konfliktov, se pravi da komunicirajo na bolj zaželen način, kot pa pred projektom (12).

Podrobneje sem opazovala tudi komunikacijo izbranih štirih otrok. Otrok M se zelo trudi upoštevati pravila. Črna pika, ki jo je dobil ga je zelo prizadela, še sedaj ne mora pozabiti, da je dobil črno piko (13). Otrok J se zelo trudi, da bi komuniciral na bolj zaželen način, vendar mu večkrat to ne uspe. Da nezaželeno komunicira se največkrat spomni šele takrat, ko to že stori (14). Otrok Ž ni bil vedno prisoten na pravlјičnih uricah. Opazne spremembe v komuniciranju pri njem nisem zasledila (15). Prav tako pri otroku E ne opažam sprememb v komuniciranju (16).

Medsebojni odnos otrok z vzgojiteljico in pomočnico se ni spremenil (17). Odnos ostaja enak kot je bil pred inovacijo. Med seboj se zelo dobro razumejo in drug drugega spoštujejo (18).

8.15.1. KODIRANJE IZJAV OPAZOVANJA Z UDELEŽBO MED INOVACIJO

- KODIRANJE IZJAV PRI KATEGORIJI KOMUNIKACIJA OTROK Z ODRASLO OSEBO

Tabela št. 8.46.: Kodiranje izjav opazovanja z udeležbo med inovacijo pri kategoriji komunikacija otrok z odraslo osebo

številka izjave	izjava	pojem
01	Kot nezaželeno komuniciranje otrok z vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice sem že pred projektom izpostavila skakanje v besedo.	opis nezaželene komunikacije otrok z odraslo osebo
02	V teh parih dneh neke večje spremembe v komunikaciji otrok z vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice nisem opazila.	napredek pri komuniciranju otrok z odraslo osebo
03	Se pa otroci trudijo manj skakati v besedo.	napredek pri komuniciranju otrok z odraslo osebo
04	Vendar se na to, da so skakali v besedo spomnijo šele potem, ko to že storijo.	opis nezaželene komunikacije otrok z odraslo osebo

UREDITEV IZJAV PO KODAH IN ZDRUŽEVANJE V PODKATEGORIJE PRI KATEGORIJI KOMUNIKACIJA OTROK Z ODRASLO OSEBO

Tabela št. 8.47.: Ureditev izjav opazovanja z udeležbo pred inovacijo po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komunikacija otrok z odraslo osebo

C. OPIS NEZAŽELENE KOMUNIKACIJE OTROK Z ODRASLO OSEBO	
01	Kot nezaželeno komuniciranje otrok z vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice sem že pred projektom izpostavila skakanje v besedo.
04	Vendar se na to, da so skakali v besedo spomnijo šele potem, ko to že storijo.
D. NAPREDEK PRI KOMUNICIRANJU OTROK Z ODRASLO OSEBO	
02	V teh parih dneh neke večje spremembe v komunikaciji otrok z vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice nisem opazila.
03	Se pa otroci trudijo manj skakati v besedo.

- KODIRANJE IZJAV PRI KATEGORIJI KOMUNIKACIJA OTROK S SOVRSTNIKI

Tabela št. 8.48.: Kodiranje izjav opazovanja z udeležbo med inovacijo pri kategoriji komunikacija otrok s sovrstniki

številka izjave	izjava	pojem
05	Otroci veliko komunicirajo z znaki, ki smo jih določili.	opis komunikacije otrok s sovrstniki
06	Z njimi se opazarjajo na nezaželeno komunikacijo.	opis komunikacije otrok s sovrstniki
07	Do konfliktov še vedno prihaja, vendar se mi zdi, da so manj pogosti, saj uporabljajo znake, s katerimi preprečujejo družbeno nezaželeno komuniciranje.	napredek pri komunikaciji otrok s sovrstniki
11	Že pa se kažejo razlike v komuniciranju med otroki.	napredek pri komunikaciji otrok s sovrstniki
12	Otroci zelo veliko komunicirajo z določenimi znaki, ki smo jih postavili pri projektu, vzeti pa so bili iz pravljice s katero smo se srečevali skozi pravljичne urice, le da smo jih nekoliko preoblikovali za naše potrebe. Ker otroci uporabljajo te znake med komunikacijo prihaja do manj konfliktov, se pravi da komunicirajo na bolj zaželen način, kot pa pred projektom.	napredek pri komunikaciji otrok s sovrstniki

UREDITEV IZJAV PO KODAH IN ZDRUŽEVANJE V PODKATEGORIJE PRI KATEGORIJI KOMUNIKACIJA OTROK S SOVRSTNIKI

Tabela št. 8.49.: Ureditev izjav opazovanja z udeležbo pred inovacijo po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komunikacija otrok s sovrstniki

A. OPIS KOMUNIKACIJE OTROK S SOVRSTNIKI	
05	Otroci veliko komunicirajo z znaki, ki smo jih določili.
06	Z njimi se opazarjajo na nezaželeno komunikacijo.
B. NAPREDEK PRI KOMUNIKACIJI OTROK S SOVRSTNIKI	
07	Do konfliktov še vedno prihaja, vendar se mi zdi, da so manj pogosti, saj uporabljajo znake, s katerimi preprečujejo nezaželeno komuniciranje.
11	Že pa se kažejo razlike v komuniciranju med otroki.
12	Otroci zelo veliko komunicirajo z določenimi znaki, ki smo jih postavili pri projektu, vzeti pa so bili iz pravljice s katero smo se srečevali skozi pravljичne urice, le da smo jih nekoliko preoblikovali za naše potrebe. Ker otroci uporabljajo te znake med komunikacijo prihaja do manj konfliktov, se pravi da komunicirajo na bolj zaželen način, kot pa pred projektom.

- KODIRANJE IZJAV PRI KATEGORIJI KOMUNICIRANJE OTROK V MANJŠIH PODSKUPINAH

Tabela št. 8.50.: Kodiranje izjav opazovanja z udeležbo med inovacijo pri kategoriji komuniciranje otrok v manjših podskupinah

številka izjave	izjava	pojem
08	Otroci več komunicirajo z otroki znotraj določene podskupine.	napredek pri komunikaciji otrok v manjših podskupinah
09	Nisem pa opazila velike razlike v komuniciranju otrok v podskupini z drugimi otroci izven podskupine.	napredek pri komunikaciji otrok v manjših podskupinah
10	Se pravi se tu komunikacija ni nič spremenila. Še vedno se kaže, da tako kot otrok komunicira znotraj določene podskupine, tako komunicira tudi z drugimi izven svoje podskupine.	napredek pri komunikaciji otrok v manjših podskupinah

UREDITEV IZJAV PO KODAH IN ZDRUŽEVANJE V PODKATEGORIJE PRI KATEGORIJI KOMUNICIRANJE OTROK V MANJŠIH PODSKUPINAH

Tabela št. 8.51.: Ureditev izjav opazovanja z udeležbo pred inovacijo po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komuniciranje otrok v manjših podskupinah

B. NAPREDEK PRI KOMUNIKACIJI OTROK V MANJŠIH PODSKUPINAH	
08	Otroci več komunicirajo z otroki znotraj določene podskupine.
09	Nisem pa opazila velike razlike v komuniciranju otrok v podskupini z drugimi otroci izven podskupine.
10	Se pravi se tu komunikacija ni nič spremenila. Še vedno se kaže, da tako kot otrok komunicira znotraj določene podskupine, tako komunicira tudi z drugimi izven svoje podskupine.

- KODIRANJE IZJAV PRI KATEGORIJI KOMUNIKACIJA IZBRANIH OTROK

Tabela št. 8.52.: Kodiranje izjav opazovanja z udeležbo med inovacijo pri kategoriji komunikacija izbranih otrok

številka izjave	izjava	pojem
13	Otrok M se zelo trudi upoštevati pravila. Črna pika, ki jo je dobil ga je zelo prizadela, še sedaj ne mora pozabiti, da je dobil črno piko.	komunikacija otroka M
14	Otrok J se zelo trudi, da bi komuniciral na bolj zaželen način, vendar mu večkrat to ne uspe. Da nezaželeno komunicira se največkrat spomni šele takrat, ko to že stori.	komunikacija otroka J

15	Otrok Ž ni bil vedno prisoten na pravljicnih uricah. Opazne spremembe v komuniciranju pri njem nisem zasledila.	komunikacija otroka Ž
16	Prav tako pri otroku E ne opažam sprememb v komuniciranju.	komunikacija otroka E

UREDITEV IZJAV PO KODAH IN ZDRUŽEVANJE V PODKATEGORIJE PRI KATEGORIJI KOMUNIKACIJA IZBRANIH OTROK

Tabela št. 8.53.: Ureditev izjav opazovanja z udeležbo pred inovacijo po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komunikacija izbranih otrok

E. KOMUNIKACIJA OTROKA M		
13	Otrok M se zelo trudi upoštevati pravila. Črna pika, ki jo je dobil ga je zelo prizadela, še sedaj ne mora pozabiti, da je dobil črno piko.	
F. KOMUNIKACIJA OTROKA J		
14	Otrok J se zelo trudi, da bi komuniciral na bolj zaželen način, vendar mu večkrat to ne uspe. Da nezaželeno komunicira se največkrat spomni šele takrat, ko to že stori.	
G. KOMUNIKACIJA OTROKA Ž		
15	Otrok Ž ni bil vedno prisoten na pravljicnih uricah. Opazne spremembe v komuniciranju pri njem nisem zasledila.	
H. KOMUNIKACIJA OTROKA E		
16	Prav tako pri otroku E ne opažam sprememb v komuniciranju.	

- KODIRANJE IZJAV PRI KATEGORIJI MEDSEBOJNI ODNOS

Tabela št. 8.54.: Kodiranje izjav opazovanja z udeležbo med inovacijo pri kategoriji medsebojni odnos

številka izjave	izjava	pojem
17	Medsebojni odnos otrok z vzgojiteljico in pomočnico se ni spremenil.	odnos otrok z vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice
18	Odnos ostaja enak kot je bil pred inovacijo. Med seboj se zelo dobro razumejo in drug drugega spoštujejo.	odnos otrok z vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice

UREDITEV IZJAV PO KODAH IN ZDRUŽEVANJE V PODKATEGORIJE PRI KATEGORIJI MEDSEBOJNI ODNOS

Tabela št.8.55.: Ureditev izjav opazovanja z udeležbo pred inovacijo po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji medsebojni odnos

C. ODNOS OTROK Z VZGOJITELJICO IN POMOČNICO VZGOJITELJICE

17	Medsebojni odnos otrok z vzgojiteljico in pomočnico se ni spremenil.
18	Odnos ostaja enak kot je bil pred inovacijo. Med seboj se zelo dobro razumejo in drug drugega spoštujejo.

8.16. OPAZOVANJE Z UDELEŽNO PO INOVACIJI

- Opazovanje z udeležbo 3 - po inovaciji - od 21.5.2010 do 30.8.2010

Otroke sem kot študentka v skupini opazovala dakrat na teden po dve uri.

Kot nezaželeno komuniciranje, komuniciranje na način, kjer se uporablja manj uspešne vzorce vedenja, obnašanja, itd. otrok z vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice sem že pred projektom izpostavila skakanje v besedo (01). Po končanem projektu sem opazila, da otroci vzgojiteljici in pomočnici vzgojiteljice manjkrat skačejo v besedo in sicer zaradi tega, ker se zavedajo, da se takšna komunikacija ne spodobi (02). Vedno se spomnijo na naša t. i. indijanska pravila, kjer je pisalo, da ne smemo skakti drug drugemu v besedo (03). Ocenjujem, da se je komunikacija otrok z vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice nekoliko izboljšala (04). Ne gre za kakšne večje spremembe, je pa opazna pozitivna sprememba, ki se kaže v tem, da otroci vzgojiteljici in pomočnici vzgojiteljice manjkrat skačejo v besedo (05). Otroci še vedno veliko komunicirajo z znaki, ki smo jih določili med projektom. Z njimi se opazarjajo na nezaželeno komunikacijo (06). Do konfliktov še vedno prihaja, vendar so manj pogosti, saj uporabljajo znake, s katerimi preprečujejo nezaželeno komuniciranje (07). Še vedno ne opazim razlike v komuniciranju otrok v določeni podskupini (naravno oblikovani že pred projektom) z drugimi otroci izven podskupine (08). Tako kot otrok komunicira znotraj določene podskupine, tako komunicira tudi z drugimi izven svoje podskupine (09).

Podrobneje sem opazovala tudi komunikacijo izbranih štirih otrok. Otrok M se zelo trudi upoštevati pravila, ki smo jih postavili med projektom. Opazim, da se je njegova komunikacija izboljšala. Manjkrat komunicira na nezaželen način (10). Otrok J se zelo trudi, da bi komuniciral na bolj zaželen način. Opazila sem, da otrok J manjkrat skače v besedo, naučil pa se je tudi, da je včasih potrebno počakati (11). Pri otroku Ž sem opazila, da sedaj ko med komunikacijo naleti na konflikt prej premisli in takoj ne zaključi konflikt fizično, kot je to počel pred projektom. Se pravi se je tudi pri njem komunikacija izboljšala (12). Pri otroku E ne opažam sprememb v komuniciranju (13). Medsebojni odnos otrok z vzgojiteljico in pomočnico se ni spremenil (14). Odnos ostaja enak kot je bil pred inovacijo (15). Po treh mesecih od končanega projekta opažam, da otroci redkeje uporabljajo znake med komunikacijo, kar posledično pomeni to, da povno bolj pogosto komunicirajo na nezaželen način (16).

8.16.1. KODIRANJE IZJAV OPAZOVANJA Z UDELEŽBO PO INOVACIJI

- KODIRANJE IZJAV PRI KOMUNIKACIJA OTROK Z ODRASLO OSEBO

Tabela št. 8.56.: Kodiranje izjav opazovanja z udeležbo po inovaciji pri kategoriji komunikacija otrok z odraslo osebo

številka izjave	izjava	pojem
01	Kot nezaželeno komuniciranje, komuniciranje na način, kjer se uporablja manj uspešne vzorce vedenja, obnašanja, itd. otrok z vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice sem že pred projektom izpostavila skakanje v besedo.	opis nezaželene komunikacije otrok z odraslo osebo
02	Po končanem projektu sem opazila, da otroci vzgojiteljici in pomočnici vzgojiteljice manjkrat skačejo v besedo in sicer zaradi tega, ker se zavedajo, da se takšna komunikacija ne spodobi.	napredek pri komuniciranju otrok z odraslo osebo
03	Vedno se spomnijo na naša t. i. indijanska pravila, kjer je pisalo, da ne smemo skakti drug drugemu v besedo.	napredek pri komuniciranju otrok z odraslo osebo
04	Ocenjujem, da se je komunikacija otrok z vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice nekoliko izboljšala.	napredek pri komuniciranju otrok z odraslo osebo
05	Ne gre za kakšne večje spremembe, je pa opazna pozitivna sprememba, ki se kaže v tem, da otroci vzgojiteljici in pomočnici vzgojiteljice manjkrat skačejo v besedo.	napredek pri komuniciranju otrok z odraslo osebo

UREDITEV IZJAV PO KODAH IN ZDRUŽEVANJE V PODKATEGORIJE PRI KATEGORIJI KOMUNIKACIJA OTROK Z ODRASLO OSEBO

Tabela št. 8.57.: Ureditev izjav opazovanja z udeležbo po inovaciji po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komunikacija otrok z odraslo osebo

E. NEZAŽELENA KOMUNIKACIJA OTROK Z ODRASLO OSEBO	
01	Kot nezaželeno komuniciranje, komuniciranje na način, kjer se uporablja manj uspešne vzorce vedenja, obnašanja, itd. otrok z vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice sem že pred projektom izpostavila skakanje v besedo.
F. NAPREDEK PRI KOMUNICIRANJU OTROK Z ODRASLO OSEBO	
02	Po končanem projektu sem opazila, da otroci vzgojiteljici in pomočnici vzgojiteljice manjkrat skačejo v besedo in sicer zaradi tega, ker se zavedajo, da se takšna komunikacija ne spodobi.
03	Vedno se spomnijo na naša t. i. indijanska pravila, kjer je pisalo, da ne smemo skakti drug drugemu v besedo.
04	Ocenjujem, da se je komunikacija otrok z vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice nekoliko izboljšala.
05	Ne gre za kakšne večje spremembe, je pa opazna pozitivna sprememba, ki se kaže v tem, da otroci vzgojiteljici in pomočnici vzgojiteljice manjkrat skačejo v besedo.

- KODIRANJE IZJAV PRI KATEGORIJI KOMUNIKACIJA OTROK S SOVRSTNIKI

Tabela št. 8.58.: Kodiranje izjav opazovanja z udeležbo po inovaciji pri kategoriji komunikacija otrok s sovrstniki

številka izjave	izjava	pojem
06	Otroci še vedno veliko komunicirajo z znaki, ki smo jih določili med projektom. Z njimi se opazarjajo na nezaželeno komunikacijo.	opis komunikacije otrok s sovrstniki
07	Do konfliktov še vedno prihaja, vendar so manj pogosti, saj uporabljajo znake, s katerimi preprečujejo nezaželeno komuniciranje.	napredek pri komuniciranju otrok s sovrstniki
16	Po treh mesecih od končnega projekta opažam, da otroci redkeje uporabljajo znake med komunikacijo, kar posledično pomeni to, da povno bolj pogosto komunicirajo na nezaželen način.	opis komunikacije otrok s sovrstniki

UREDITEV IZJAV PO KODAH IN ZDRUŽEVANJE V PODKATEGORIJE PRI KATEGORIJI KOMUNIKACIJA OTROK S SOVRSTNIKI

Tabela št. 8.59.: Ureditev izjav opazovanja z udeležbo po inovaciji po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komunikacija otrok s sovrstniki

C. OPIS KOMUNIKACIJE OTROK S SOVRSTNIKI	
06	Otroci še vedno veliko komunicirajo z znaki, ki smo jih določili med projektom. Z njimi se opazarjajo na nezaželeno komunikacijo.
16	Po treh mesecih od končnega projekta opažam, da otroci redkeje uporabljajo znake med komunikacijo, kar posledično pomeni to, da povno bolj pogosto komunicirajo na nezaželen način.
D. NAPREDEK PRI KOMUNIKACIJI OTROK S SOVRSTNIKI	
07	Do konfliktov še vedno prihaja, vendar so manj pogosti, saj uporabljajo znake, s katerimi preprečujejo nezaželeno komuniciranje.

- KODIRANJE IZJAV PRI KATEGORIJI KOMUNICIRANJE OTROK V MANJŠIH PODSKUPINAH

Tabela št. 8.60.: Kodiranje izjav opazovanja z udeležbo po inovaciji pri kategoriji komuniciranje otrok v manjših podskupinah

številka izjave	izjava	pojem
08	Še vedno ne opazim razlike v komuniciranju otrok v določeni podskupini (naravno oblikovani že pred projektom) z drugimi otroci izven podskupine.	opis komunikacije otrok v manjših podskupinah
09	Tako kot otrok komunicira znotraj določene podskupine, tako komunicira tudi z drugimi izven svoje	napredek pri komunikaciji otrok v manjših podskupinah

	podskupine.	
--	-------------	--

UREDITEV IZJAV PO KODAH IN ZDRUŽEVANJE V PODKATEGORIJE PRI KATEGORIJI KOMUNICIRANJE OTROK V MANJŠIH PODSKUPINAH

Tabela št. 8.61.: Ureditev izjav opazovanja z udeležbo po inovaciji po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komuniciranje otrok v manjših podskupinah

C. NAPREDEK PRI KOMUNIKACIJI OTROK V MANJŠIH PODSKUPINAH		
09	Tako kot otrok komunicira znotraj določene podskupine, tako komunicira tudi z drugimi izven svoje podskupine.	
A. NAPREDEK PRI KOMUNIKACIJI OTROK V MANJŠIH PODSKUPINAH		
08	Tako kot otrok komunicira znotraj določene podskupine, tako komunicira tudi z drugimi izven svoje podskupine.	

- KODIRANJE IZJAV PRI KATEGORIJI KOMUNIKACIJA IZBRANIH OTROK

Tabela št. 8.62.: Kodiranje izjav opazovanja z udeležbo po inovaciji pri kategoriji komunikacija izbranih otrok

številka izjave	izjava	pojem
10	Otrok M se zelo trudi upoštevati pravila, ki smo jih postavili med projektom. Opazim, da se je njegova komunikacija izboljšala. Manjkrat komunicira na nezaželen način.	komunikacija otroka M
11	Otrok J se zelo trudi, da bi komuniciral na bolj zaželen način. Opazila sem, da otrok J manjkrat skače v besedo, naučil pa se je tudi, da je včasih potrebno počakati.	komunikacija otroka J
12	Pri otroku Ž sem opazila, da sedaj ko med komunikacijo naleti na konflikt prej premisli in takoj ne zaključi konflikt fizično, kot je to počel pred projektom. Se pravi se je tudi pri njem komunikacija izboljšala.	komunikacija otroka Ž
13	Pri otroku E ne opažam sprememb v komuniciranju.	komunikacija otroka E

UREDITEV IZJAV PO KODAH IN ZDRUŽEVANJE V PODKATEGORIJE PRI KATEGORIJI KOMUNIKACIJA IZBRANIH OTROK

Tabela št. 8.63.: Ureditev izjav opazovanja z udeležbo po inovaciji po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komunikacija izbranih otrok

A. KOMUNIKACIJA OTROKA M		
10	Otrok M se zelo trudi upoštevati pravila, ki smo jih postavili med projektom.	

	Opazim, da se je njegova komunikacija izboljšala. Manjkrat komunicira na zaželen način.
B. KOMUNIKACIJA OTROKA J	
11	Otrok J se zelo trudi, da bi komuniciral na bolj zaželen način. Opazila sem, da otrok J manjkrat skače v besedo, naučil pa se je tudi, da je včasih potrebno počakati.
C. KOMUNIKACIJA OTROKA Ž	
12	Pri otroku Ž sem opazila, da sedaj ko med komunikacijo naleti na konflikt prej premisli in takoj ne zaključi konflikt fizično, kot je to počel pred projektom. Se pravi se je tudi pri njem komunikacija izboljšala.
D. KOMUNIKACIJA OTROKA E	
13	Pri otroku E ne opažam sprememb v komuniciranju.

- KODIRANJE IZJAV PRI KATEGORIJI MEDSEBOJNI ODNOS

Tabela št. 8.64.: Kodiranje izjav opazovanja z udeležbo po inovaciji pri kategoriji medsebojni odnos

številka izjave	izjava	pojem
14	Medsebojni odnos otrok z vzgojiteljico in pomočnico se ni spremenil.	odnos otrok z vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice
15	Odnos ostaja enak kot je bil pred inovacijo.	odnos otrok z vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice

UREDITEV IZJAV PO KODAH IN ZDRUŽEVANJE V PODKATEGORIJE PRI KATEGORIJI MEDSEBOJNI ODNOS

Tabela št. 8.65.: Ureditev izjav opazovanja z udeležbo po inovaciji po kodah in združevanje v podkategorije pri kategoriji komunikacija izbranih otrok

D. ODNOS OTROK Z VZGOJITELJICO IN POMOČNICO VZGOJITELJICE	
14	Medsebojni odnos otrok z vzgojiteljico in pomočnico se ni spremenil.
15	Odnos ostaja enak kot je bil pred inovacijo.

8.17. ANALIZA VPRAŠALNIKOV PRED INOVACIJO

- KOMUNIKACIJA IZBRANIH OTROK

Tabela št. 8.66.: Odgovori staršev pred inovacijo o komunikaciji izbranih otrok

OTROK	KOMUNIKACIJA S SOVRSTNIKI	KOMUNIKACIJA S STARŠI
-------	---------------------------	-----------------------

J	Ni nezaželene komunikacije.	Je agresiven, zbija in vpije. Do tega prihaja vsak dan.
M	Še preden pride do nezaželene komunikacije starši komunikacijo ustavijo.	Prerekanje se stopnjuje do histeričnega napada. Dogaja se 1x na teden.

- KOMUNIKACIJA OTROK S SOVRSTNIKI

Ko Vaš otrok komunicira s sovrstniki ali sorejenci opazite, da otrok komunicira na način, da uporablja manj uspešne vzorce vedenja, odnosov itd. Med pogovorom se pojavljajo grde in neprimerne besede, manjši prepiri, skakanje v besedo, pretep,...

Na kratko opišite kako to izgleda in kaj storite?

Tabela št. 8.67.: Odgovori in analiza vprašalnikov za starše pred inovacijo o komunikaciji otrok s sovrstniki

številka vprašalnika	odgovor (izbor relevantnih delov, povzemanje)	pojem
1	Nima problemov, tega ne opazimo.	Ni nezaželenega komuniciranja
2	Dogajanje ustavim, povem da mi to ni všeč.	nezaželeno komuniciranje / kominikacija se ustavi
3	/	/
4	Zbadljivke, včasih se malo udarijo med seboj. Otroke ločim in sem huda.	nezaželeno komuniciranje / kominikacija se ustavi
5	Če je z dobrim prijateljem in se pojavi še kakšen in hoče uveljavljati svoja pravila. Uporablja »neumne« besedne zveze.	nezaželeno komuniciranje / kominikacija se ustavi
6	S hčerko drugi grdo komunicirajo. Ona se umakne.	ni nezaželenega komuniciranja
7	Dogajanje že prej ustavimo.	ni nezaželenega komuniciranja
8	Otroci se skregajo in si izmenjujejo besede kot npr. »budala«,...	nezaželeno komuniciranje / kominikacija se ustavi
9	Kaj vzame in noče vrniti. Otroka opozorimo.	nezaželeno / kominikacija se ustavi komuniciranje
10	To se zgodi, ko s skrega s prijateljico.	nezaželeno komuniciranje / kominikacija se ustavi
11	Se umakne stran.	ni nezaželenega komuniciranja
12	Kričanje. To ustavimo.	nezaželeno komuniciranje / kominikacija se ustavi
13	Ne.	ni nezaželenega komuniciranja
14	Odriva brata, se jezi nanj. Prepovemo takšno vedenje.	nezaželeno komuniciranje / kominikacija se ustavi
15	V konflikt pride s sestrama, ko bi vse tri imele isto igračo.	nezaželeno komuniciranje / kominikacija se ustavi

16	Če kaj grdega reče ga opozorimo, da te besede niso primerne zanj.	nezaželeno komuniciranje / kominikacija se ustavi
17	Postavi se za sebe.	ni nezaželenega komuniciranja
18	Zna biti ukazovalen, izsiljevalen, kaže jezik. O tem se pogovorimo.	nezaželeno komuniciranje / kominikacija se ustavi

Kolikokrat na dan ali kolikokrat na teden zaznate, da otrok pri komunikaciji uporablja manj uspešne vzorce vedenja, obnašanja, itd.?

Tabela št. 8.68.: Odgovori staršev pred inovacijo v vprašalnikih o pogostosti nezaželenne komunikacije otrok s sovrstniki

številka vprašalnika	odgovor (izbor relevantnih delov, povzemanje)
1	/
2	Druženje s sovrstniki je omejeno na vrtec, tako da težko rečem.
3	To je obdobje
4	To vam lahko povedo vzgojiteljice v vrtcu.
5	odvisno od situacije
6	redkokdaj
7	Ne pojavlja se v domačem okolju.
8	nekajkrat na teden.
9	1 x tedensko
10	1x tedensko
11	nikoli ni opaziti
12	redkokdaj
13	/
14	vsak dan
15	malokrat
16	V domačem okolju se ne dogaja, ne vem pa kako je v vrtcu.
17	odvisno od družbe
18	kar pogosto

- KOMUNIKACIJA OTROK Z ODRASLIMI

Ko komunicirate z Vašim otrokom naletite na neprimeren odziv Vašega otroka (grde besede, agresija, skakanje v besedo,...)

Vprašanje: Na kratko opišite kako to izgleda in kaj storite?

Tabela št. 8.69.: Odgovori in analiza vprašalnikov za starše pred inovacijo o komunikaciji otrok z odraslo osebo

številka vprašalnika	odgovor (izbor relevantnih delov)	pojem
1	Če se neprimerno odzove, najprej razložimo, da se to ne sme početi. Če to ne zaleže prekinemo komuniciranje.	nezaželeno komuniciranje / obrazložitev, nato prekinitev komunikacije
2	Če pride do neprimerne odziva ji povem, da mik to ni všeč.	nezaželeno komuniciranje / obrazložitev
3	Grde besede govori iz heca. Rečem ji, da tako ne sme govoriti.	nezaželeno komuniciranje / obrazložitev
4	Napadi trme, ležanje na tleh in brcanje. Počakam, da mine, nato se pogovorim.	nezaželeno komuniciranje / pogovor
5	Otrok je nejevoljen, če ga zmotim med risanko ali igro.	nezaželeno komuniciranje
6	Ne uporablja takšnih načinov v svojem vedenju. Vedno je ogorčena in žalostna, če sliši grdo govorjenje.	ni nezaželenega komuniciranja
7	Prerekanje ali upiranje se včasih stopnjuje do histeričnega napada. Otroku dobi prepoved najljubše stvari.	nezaželeno komuniciranje / kaznen
8	Z besedami se otrok upre pospravljanju igrač in drugih stvari za seboj. Otroku pojasnim, da mora sam skrbeti za svoje stvari.	nezaželeno komuniciranje / obrazložitev
9	Potegne kakšno reč iz rok. Razložim, da se ne sme vleči iz rok.	nezaželeno komuniciranje / obrazložitev
10	Ko ima slab dan reče kakšno grdo besedo. Pomirim jo in ji pojasnim, da takšnih besed ne sme govoriti.	nezaželeno komuniciranje / obrazložitev
11	Zbija in vpije. Povemo mu, da to ni lepo.	nezaželeno komuniciranje / obrazložitev
12	Ponavadi trmari ali joka. Povemo kdaj bo stvar zaradi katere trmari dobil.	nezaželeno komuniciranje / obrazložitev
13	Izgleda trmasta. Pogledam jo postrani ali jo opomnim.	nezaželeno komuniciranje / kazni, obrazložitev
14	Odriva mamica. Odziv- mamica jo stisne k sebi.	nezaželeno komuniciranje / fizično dejanje
15	Na neprimerno vedenje najprej opozorimo, potem pa vedenje ignoriramo.	nezaželeno komuniciranje / obrazložitev, ignoriranje
16	Grdo se občasno vede v trgovini. Doma se pogovorimo.	nezaželeno komuniciranje / pogovor
17	Naredi šobo.	nezaželeno komuniciranje
18	Ta hip se srečujemo z neprijaznim vedenjem: ukazovalno, neprijazno vedenje, ne uporablja prijaznih besed, izsiljevanje. Odreagiramo-pogovor, postavitev omejitev	nezaželeno komuniciranje / pogovor, postavitev omejitev

Vprašanje: Kolikokrat na dan ali kolikokrat na teden naletite na neprimeren odziv Vašega otroka med komuniciranjem z Vami?

Tabela št. 8.70.: Odgovori staršev pred inovacijo v vprašalnikih o pogostosti nezaželene komunikacije otrok z odraslo osebo

številka vprašalnika	odgovor (izbor relevantnih delov)
1	malokrat
2	večkrat na teden
3	malokrat
4	1x na mesec
5	zelo redko
6	Ne naletim na nezaželen odziv.
7	manjši 1x tedensko
8	večkrat na dan
9	1x na teden
10	1x na teden
11	Skoraj vsak dan
12	1x na teden
13	1x na teden
14	1x na dan
15	malokrat
16	malokrat
17	/
18	skoraj vsak dan

- UPORABA IN UPORABNOST PRAVLJIC

Vprašanje: Ali otroku berete pravljice?

Tabela št. 8.71.: Odgovori staršev pred inovacijo v vprašalnikih o tem, če otroku berejo pravljice

številka vprašalnika	odgovor (izbor relevantnih delov)
1	Da.
2	Da.
3	Ja.
4	Da.
5	Da.
6	Seveda.
7	Da.
8	Da.
9	Da.
10	Da.
11	Da.
12	Da.
13	Da.
14	Da.
15	Da.
16	Da.
17	Da.
18	Da.

Če jih, kako pogosto mu jih berete?

Tabela št. 8.72.: Odgovori staršev pred inovacijo v vprašalnikih o pogostosti branja pravljic

številka vprašalnika	odgovor (izbor relevantnih delov)
1	3x na teden.
2	Nekaj časa nazaj vsak dan, zdaj pa jih beremo nekajkrat na teden.
3	Vsak dan.
4	1-2 x na teden.
5	Občasno.

6	Vsak večer
7	Vsak večer.
8	Skoraj vsak dan.
9	2 x tedensko ali večkrat.
10	2-3 xna teden.
11	3x na trdn.
12	Vsak večer.
13	Skoraj vsak večer.
14	Vsak drugi večer.
15	Do 3x na teden.
16	Skoraj vsak večer.
17	Vsak večer.
18	3x tedensko.

Zakaj otroku berete pravljice?

Tabela št. 8.73.: Odgovori in analiza vprašalnikov za starše pred inovacijo o tem, zakaj otroku berejo pravljice

številka vprašalnika	odgovor (izbor relevantnih delov)	pojem
1	Se lažje umiri in zaspi.	Umiritev
2	Ker je to fino druženje, razvijamo besedni zaklad, inteligenco	Besedni zaklad
3	/	/
4	Krepi se domišljija, otrok se umiri.	Domišljija, umiritev
5	Ker si sam želi.	Si sam želi
6	Da bi skozi vsebino pravljice spoznala, kako in zakaj je dobro, da si po srcu dober, delaven, da si hraber,...	Poučna vsebina
7	Ker so poučne.	Poučna vsebina
8	Ker os zanimive, poučne, otrok jim rad prisluhne.	Zanimive, poučne
9	Ker jih zelo rad posluša.	Rad jih posluša
10	Nauči se dosti stvari.	Poučna vsebina
11	Ker mu je to všeč.	So otroku všeč
12	Da razvija besedi zaklad, da ga navadimo na branje.	Besedni zaklad, navajanje na branje

13	Nauči se kaj iz njih.	Poučna vsebina
14	Ker uživa v njih, razvija domišljijo, besedni zaklad, mu pomagajo predelat kako težavo.	Domišljija, besedni zaklad, pomagajo predelat težavo
15	Ker se umiri.	Umiritev
16	Ker jih rad posluša.	Rad jih posluša
17	Zato, da zaspi.	Umiritev
18	Ker so mu všeč.	So otroku všeč

Kako izbirate pravljice?

Tabela št. 8.74.: Odgovori staršev pred inovacijo o tem, kako izbirajo pravljice

številka vprašalnika	odgovor (izbor relevantnih delov)
1	Po njegovi izbiri.
2	Izbira jih sama oz. jaz. Nekatere, ker so nam znane in priljubljene, pa tudi kakšno slikanico za točno določen problem (ampak to pa že niso pravljice).
3	Sam jih izbere in jaz mami jih izberem.
4	Pravljice izbiramo na otrokove želje.
5	Sam izbere po naslovu.
6	Izberem pravljice, ki imajo dobre nauke.
7	Da je zanimiva zgodba, po možnosti poučna.
8	Skupaj izberemo knjige. Gledam, da ne gre za strašljive in nasilne vsebine.
9	Izbere jih sam.
10	To prepuščamo njeni izbiri.
11	Jih izbere sam.
12	V knjižnici jih izbere sama.
13	Ponavadi jih izbere ona, predvsem o živalih.
14	Po temah, ki so tisti trenutek blizu otroku oz. govorijo o težavi s katero se moj otrok ta trenutek sooča.
15	Sama pove, katero pravljico bi rada slišala.
16	Otrok si izbere knjigo sam.
17	Pravljice izbere sam.
18	Beremo tisto, kar želi.

Ste že slišali, da konflikte in probleme (se pravi tudi težave pri komunikaciji) s svojim otrokom lahko rešujete tudi s pomočjo pravljič oz., da so pravljice dobro sredstvo, da se težava oz. problem odpravi ali vsaj omili?

Tabela št. 8.75.: Odgovori in analiza vprašalnikov za starše pred inovacijo o tem, če so že slišali, da so pravljice dobro sredstvo za premagovanje težav pri otrocih

številka vprašalnika	odgovor (izbor relevantnih delov)
1	Da.
2	Ali še govorimo o pravljicah? Jaz posegam pri takih težavah po slikanicah.
3	Ja.
4	Še nisem slišala.
5	Ja.
6	Nekaterih stvari pravljice ne morajo nadomestiti. Hčerki je umrl oče, prebrala em ji nekaj pravljic, ki vključujejo vsebino smrti dedka pa ni bilo dobro. Bolje bi bilo, da jih ne bi prebrala, čeprav so mi tako svetovali psihologi. Več ji pomeni pogovor.
7	To so pravljice o prijateljstvu, deljenju igrač.
8	/
9	/
10	Da.
11	Da.
12	Smo slišali, vedndar kaj več o tem ne vemo.
13	Ne.
14	Da.
15	/
16	Da.
17	Ne.
18	Seveda.

8.18. ANALIZA VPRAŠALNIKOV ZA STARŠE PO INOVACIJI

- VPRAŠALNIK po opravljeni inovaciji

1.

Ali po končanem projektu pri otroku opazite, da komunicira (z vami in sovrstniki) na način, da uporablja bolj uspešne vzorce vedenja, obnašanja, itd. (uporablja manj neprimernih besed; manjkrat

skače drugim v besedo; med komunikacijo prihaja do manj konfliktov kot pred projektom; pri komunikaciji s sovrstniki prihaja do manj prepirov,...)?

Opažam, da se je sin res malo umiril, ampak smo tudi doma v tem času delali na tem - brali se pogovarjali.

Če ste opazili ta napredek razložite, kako se to vidi?

Nekoliko bolj je poslušen, ubogljiv. Ve pa tudi sam povedati kako se mora vesti, da ne sme skakti v besedo. Ko sva se pred dnevi v hecu pogovarjala »ja pa ja«, »ne pa ne« je rekel, midva se pa zdajle pregovarjava. Domnevam, da se je s to besedo srečal pri pravljičnih uricah.

2.

Ali po končanem projektu pri otroku opazite, da komunicira (z vami in sovrstniki) na način, da uporablja bolj uspešne vzorce vedenja, obnašanja, itd. (uporablja manj neprimernih besed; manjkrat skače drugim v besedo; med komunikacijo prihaja do manj konfliktov kot pred projektom; pri komunikaciji s sovrstniki prihaja do manj prepirov,...)?

Pri mojem otroku ni prišlo ob tem projektu do bistvenih sprememb v vedenju. Ona ima vseskozi bogat besednjak, kar je bolj dolgoročni trud vzgojiteljic v vrtcu in nas domačih. Enomesečni projekt pri tako majhnem otroku ne mora obroditi bistvenih sprememb.

Če ste opazili ta napredek razložite, kako se to vidi?

/

Ali po končanem projektu pri otroku opazite, da komunicira (z vami in sovrstniki) na način, da uporablja bolj uspešne vzorce vedenja, obnašanja, itd. (uporablja manj neprimernih besed; manjkrat skače drugim v besedo; med komunikacijo prihaja do manj konfliktov kot pred projektom; pri komunikaciji s sovrstniki prihaja do manj prepirov,...)?

Tabela št. 8.76.: Odgovori in analiza vprašalnikov za starše po inovaciji o tem, ali opazijo, da otrok po projektu komunicira na bolj zaželen način

številka vprašalnika	odgovor (izbor relevantnih delov, povzemanje)	pojem
1	Opažam, da se je sin res malo umiril, ampak smo tudi doma v tem času delali na tem- brali se pogovarjali.	izboljšanje nezažlenega komuniciranja
2	Pri mojem otroku ni prišlo ob tem projektu do bistvenih sprememb v vedenju. Ona ima vseskozi bogat besednjak, kar je bolj dolgoročni trud vzgojiteljic v vrtcu in nas domačih. Enomesečni projekt pri tako majhnem otroku ne mora obroditi bistvenih sprememb.	ni izboljšanja pri komunikaciji

Če ste opazili ta napredek razložite, kako se to vidi?

Tabela št. 8.77.: Odgovori in analiza vprašalnikov za starše po inovaciji o tem, kako se vidi napredek pri komuniciranju

številka vprašalnika	odgovor (izbor relavantnih delov, povzemanje)	pojem
1	Nekoliko bolj je poslušen, ubogljiv. Ve pa tudi sam povedati kako se mora vesti, da ne sme skakti v besedo. Ko sva se pred dnevi v hecu pogovarjala »ja pa ja«, »ne pa ne« je rekel, midva se pa zdajle pregovarjava. Domnevam, da se je s to besedo srečal pri pravljičnih uricah.	viden napredek pri nezaželeni komunikaciji
2	/	/

8.19. OPAZOVALNI LISTI

- OPAZOVALNI LIST 1

PRAVLJIČNA URICA ŠT.: 1 OPAZOVALKI: vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice
IZBOR RELAVANTNIH DELOV, POVZEMANJE

Tabela št. 8.78.: Opazovalni list 1

	Vaša opažanja	Kaj vas je presenetilo?
KOMUNIKACIJA OTROK S SOVRSTNIKI	Težko jim je počakati, da pridejo na vrtso pri pogovoru, skačejo si v besedo.	Otroci so se sprostili in se veliko zapomnili o zgodbici. Skrinjica jih je začarala.
KOMUNIKACIJA OTROK Z ODRASLO OSEBO		

KOMUNIKACIJA OTROK ZNOTRAJ DOLOČENE PODSKUPINE TER KOMUNICIRANJE TEH OTROK Z DRUGIMI OTROKI IZVEN DOLOČENE PODSKUPINE		
KOMUNIKACIJA IZBRANIH OTROK	M: Težko se je skoncentriral pri vizualizaciji. J: Težko počaka na vrsto. Ž: Zelo se je vživel v vizualizacijo. E: Veliko si je zapomnila o pravljici. Težko počaka, da bo na vrsti	M: Nima komentarjev po pravljici. J: Točno si je zapomnil vse dogajanje v zgodbi. Ž: E:

- OPAZOVALNI LIST 2

PRAVLJIČNA URICA ŠT.: 2 OPAZOVALKI: vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice
IZBOR RELAVANTNIH DELOV, POVZEMANJE

Tabela št. 8.79.: Opazovalni list 2

	Vaša opažanja	Kaj vas je presenetilo?
KOMUNIKACIJA OTROK S SOVRSTNIKI	Otroke je tehnika sproščanja pred dejavnostjo zelo sprostila.	
KOMUNIKACIJA OTROK Z ODRASLO OSEBO	Veliko so spraševali, če jim kaj ni bilo jasno.	

KOMUNIKACIJA OTROK ZNOTRAJ DOLOČENE PODSKUPINE TER KOMUNICIRANJE TEH OTROK Z DRUGIMI OTROKI IZVEN DOLOČENE PODSKUPINE	Cela skupina se veliko pogovarja o igri, ki jo igramo v okviru tega projekta.	
KOMUNIKACIJA IZBRANIH OTROK		

- OPAZOVALNI LIST 3

PRAVLJIČNA URICA ŠT.: 3 OPAZOVALKI: vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice
IZBOR RELAVANTNIH DELOV, POVZEMANJE

Tabela št. 8.80.: Opazovalni list 3

	Vaša opažanja	Kaj vas je presenetilo?
KOMUNIKACIJA OTROK S SOVRSTNIKI	Otroci niso imeli težav pri komunikaciji z dotikom, nasprotno pri tem so zelo uživali. Med seboj se opozarjajo na nezaželeno komunikacijo.	
KOMUNIKACIJA OTROK Z ODRASLO OSEBO	Opozarjajo na neprimerno vedenje.	

KOMUNIKACIJA OTROK ZNOTRAJ DOLOČENE PODSKUPINE TER KOMUNICIRANJE TEH OTROK Z DRUGIMI OTROKI IZVEN DOLOČENE PODSKUPINE	Uporabljajo znake za katere smo se dogovorili, zato prihaja do manj nezaželenega komuniciranja.	
KOMUNIKACIJA IZBRANIH OTROK	M: Je zelo kritičen do sebe in svojega dela. J: Zna se dogovarjati z drugimi otroki. Ž: Če mu dogovor ne uspe postane jezen, nato sledi udarec (boj za barvice) E: V odnosu do drugih zna biti bojevita, če želi kaj doseči.	M: Občasno zasmehuje druge otroke.

- OPAZOVALNI LIST 4

PRAVLJIČNA URICA ŠT.: 4 OPAZOVALKI: vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice
IZBOR RELAVANTNIH DELOV, POVZEMANJE

Tabela št. 8.81.: Opazovalni list 4

	Vaša opažanja	Kaj vas je presenetilo?
KOMUNIKACIJA OTROK S SOVRSTNIKI	Otroci se med seboj vedno bolj dogovarjajo in upoštevajo mnenja drugega.	Po tolikih ponovitvah pravljice pravljico še vedno pozorno poslušajo.
KOMUNIKACIJA OTROK Z ODRASLO OSEBO	Otroci niso skakali v besedo.	
KOMUNIKACIJA OTROK ZNOTRAJ DOLOČENE PODSKUPINE TER KOMUNICIRANJE TEH OTROK Z DRUGIMI OTROKI IZVEN DOLOČENE PODSKUPINE	Komunikacija določene podskupine z drugo podskupino in komunikacija v celotni skupini se ne razlikuje. V podskupinah pa otroci več komunicirajo.	

KOMUNIKACIJA IZBRANIH OTROK	J: Njegova komunikacija je včasih še vedno neprimerna. S čalni skupine je sodeloval, včasih je prevzel tudi vodilno vlogo. E: Svoje ideje je preko pogovora znala uskladiti z idejami drugih.	
--------------------------------	--	--

- OPAZOVALNI LIST 5

PRAVLJIČNA URICA ŠT.: 5 OPAZOVALKI: vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice
IZBOR RELAVANTNIH DELOV, POVZEMANJE

Tabela št. 8.82.: Opazovalni list 5

	Vaša opažanja	Kaj vas je presenetilo?
KOMUNIKACIJA OTROK S SOVRSTNIKI	Vsak otrok pove svojo verzijo zgodbe. Otroci se med seboj poslušajo in si ne skačejo v besedo.	
KOMUNIKACIJA OTROK Z ODRASLO OSEBO	Niso skakli v besedo.	
KOMUNIKACIJA OTROK ZNOTRAJ DOLOČENE PODSKUPINE TER KOMUNICIRANJE TEH OTROK Z DRUGIMI OTROKI IZVEN DOLOČENE PODSKUPINE		

KOMUNIKACIJA IZBRANIH OTROK	J: Prilagodil se je skupini in v skupini sodeloval. E: Njena komunikacija je bila primerna, imela je vodilno vlogo. Ž: Ko nekaj ni bilo po njegovem je bil jezen, vendar ni udaril. M: Takoj je prevzel vodilno vlogo.	
--------------------------------	---	--

- OPAZOVALNI LIST 6

PRAVLJIČNA URICA ŠT.: 6 OPAZOVALKI: vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice
IZBOR RELAVANTNIH DELOV, POVZEMANJE

Tabela št. 8.83.: Opazovalni list 6

	Vaša opažanja	Kaj vas je presenetilo?
KOMUNIKACIJA OTROK S SOVRSTNIKI	Bili so usklajeni. Če se v nečem niso strinjali so povedali svoje argumente. Med komunikacijo ni prihajlo do konfliktov.	
KOMUNIKACIJA OTROK Z ODRASLO OSEBO	Uporabljali so komunikacijo z znaki.	
KOMUNIKACIJA OTROK ZNOTRAJ DOLOČENE PODSKUPINE TER KOMUNICIRANJE TEH OTROK Z DRUGIMI OTROKI IZVEN DOLOČENE PODSKUPINE	Med seboj so uporabljali znake, kar jim je pomagalo do niso komunicirali na družbeno nezaželen način.	

KOMUNIKACIJA IZBRANIH OTROK	Ž: Prilagodil se je drugim. Tudi če mu kaj ni bilo všeč ni odreagirал fizično. E: Želi biti glavna in odločati. Komunicira na družbeno zaželjen način. Pri njej ni opaziti dužbeno nezaželjenga komuniciranja. J: Povedal je svoje mnenje. Počakal je na vrsto. Ni se vsilil, da bi bil prvi.	
--	--	--

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana **MAJA TONIN**, vpisana na Fakulteto za socialno delo v študijskem letu **2005/2006** kot redna študentka, izjavljam, da sem diplomsko delo z naslovom **UPORABA PRAVLJIC V VRTCU** napisala samostojno s korektnim navajanjem virov ob pomoči mentorice **prof. dr. Lee Šugman Bohinc**.

Datum:

Podpis:

9. POVZETEK

Otroke odrasli največkrat poskušamo prepričati samo z besedami, vendar so otroci mnogo bolj dovzetni za vzgojo s pravljičami. Pravljičo vidim kot dober kreativni medij, ki jih socialne delavke, pa tudi vzgojitelji v vrtcu lahko uporabljajo pri vzgoji predšolskih otrok. V teoretičnem delu sem naredila kratek pregled otrokovega razvoja in socialnega dela v vrtcu. Osredotočila sem se na kreativne medije, ki jih lahko uporabljajo v vrtcu. Poudarila sem, da so kreativni mediji tudi sredstvo za premagovanje otrokovih problemov in težav in kot najbolj prijazen kreativni medij otroku za premagovanje njegovih problemov in težav izpostavila pravljičo. Najprej sem naredila kratek pregled opredelitve, nastanka in izvora pravljič. V svojem teoretičnem delu svoje diplomske naloge sem podrobneje pogledala, zakaj so pravljičice dobre za otroke, kako je z uporabo pravljič v socialnem delu. Svoj teoretični del sem nadaljevala s tem, zakaj so pravljičice uporabne v vrtcu ter ga zaključila s poglavjem, kako lahko socialne delavke pri delu z otroki v vrtcu uporabljajo pravljičice. V empiričnem delu diplomske naloge sem naredila inovacijo, kjer sem z uporabo pravljič ugotovljala, ali otrokom načrtna uporaba pravljič lahko koristi, da se težava oz. problem omili. Izbrala sem si težavo s komuniciranjem predšolskih otrok, saj sem kot študentka opazila, da predšolski otroci velikokrat naletijo na težavo pri komuniciranju. Tako sem pripravila projekt šestih pravljičnih uric in ga poimenovala »Z uporabo pravljič do boljše komunikacije predšolskih otrok v vrtcu«. Uspešnost inovacije sem preverjala z vprašalniki za starše pred in po inovaciji, z intervjuji z vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice pred, med in po inovaciji, z opazovalnimi listi, ki sta jih vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice izpolnjevali med pravljičnimi uricami ter z opazovanjem z udeležbo, kjer sem sama otroke opazovala pred, med in po inovaciji in si vse skupaj skrbno zapisovala v opazovalne liste. Po analizi podatkov sem prišla do naslednjih rezultatov. Starši v večini niso seznanjeni s tem, da lahko s pomočjo pravljičice rešimo določeno težavo. Dva starša sta seznanjena z uporabo pravljič kot sredstvom premagovanja težav in stisk in pravljičo kot tako znata tudi smiselno uporabljati za premagovanje težav. Vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice sta seznanjeni s tem, da se težave da reševati tudi s pomočjo pravljičice, vendar tega v praksi običajno ne počneta. To sta storili le enkrat. Po končanem projektu sta vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice z otroki naleteli na manj neprimernih odzivov. Komunikacija med otroki se je po končani inovaciji izboljšala. Otroci so komunicirali na bolj zaželen način. Komunikacija treh od štirih otrok, ki so bili podrobneje opazovani se je izboljšala, komunikacija enega otroka pa je ostala nespremenjena. Pokazalo

se je, da so otroci enako komunicirali z otroki znotraj določene podskupine, kot pa z drugimi otroki izven svoje podskupine. Dva starša, ki sta vrnila vprašalnik sta vpliv inovacije na otroka videla drugače. Eden je videl napredek, drugi pa tega napredka ni pripisal temu projektu, temveč vzgojiteljici in pomočnici vzgojiteljice in njenemu trudu preko celega leta. Medsebojni odnos se v skupini ni spremenil. V svojem empiričnem delu sem prišla do naslednjih pomembnih sklepov. Koncept otroštva je odvisen od kulture, v kateri živimo in ljudi, s katerimi smo v interakciji. Svetovalna služba v vrtcu je zelo pomemben element za dosego vseh ciljev, ki si jih postavljajo vrtci. Z uporabo najrazličnejših umetnostnih izraznih sredstev oz. kreativnih medijev otroci lahko izražajo svoja občutja, razpoloženje, mišljenje ... Socialne delavke v vrtcu premalo uporabljajo pravlјice kot sredstvo, s pomočjo katerega lahko otroku pomagajo rešiti določeno težavo oz. problem, s katerim se otrok srečuje. Pravlјice otrokom v vrtcu berejo predvsem zato, ker menijo, da so otrokom zanimive in jim širijo besedni zaklad. Pravlјice, ki jih socialna delavka uporablja pri svojem delu z otrokom, nam lahko pomagajo kot motivator in energizator, da otroka lažje in obenem prijazno peljemo skozi socialno delovni odnos, nikakor pa ne morejo pravlјice same po sebi zadostovati za reševanje stisk in težav, ki jih imajo otroci. Večina staršev, katerih otroci so bili vključeni v mojo raziskavo oz. inovacijo, niso osveščeni oz. nimajo refleksije o tem, da so pravlјice sredstvo za reševanje težav pri otrocih. Vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice sta informirani o tem, da so pravlјice dobro sredstvo za premagovanje težav, a v praksi v vrtcu pravlјice v ta namen večinoma ne uporabljata. Inovacija je pokazala, da je pravlјica, kot skrbno izbran kreativni medij, smiselno vpeta v socialno delovni odnos na t. i. pravlјičnih uricah ustvarila okoliščine, ki so pripomogle k zmanjšanju težave predšolskih otrok v vrtcu. V svoji diplomski nalogi sem navedla tri pomembne predloge. Prvi je ta, da bi morala socialna delavka v delovnem odnosu z najmlajšimi, predšolskimi uporabniki uporabljati pravlјico, saj je pravlјica tisti kreativni medij, ki socialni delavki pomaga v vseh fazah delovnega odnosa. Kot drugi predlog pa sem podala pobudo, da bi morala socialna delavka zaposlena v vrtcu v vseh skupinah v vrtcu izvajati t. i. pravlјične ure. Tretji predlog pa se je navezoval na študij socialnega dela in možnih smeri nadaljnega raziskovanja področja.